Via fora!!

30-31

enllaç

Any 8
Volum III
Primavera-estiu del 1991

ENLLAÇ som una associació cultural amb més de 17 anys de vida i que ens plantegem els objectius següents:
1er)- Proposar i impulsar la relació entre col.lectius i sectors socials que malden per un canvi sòcio-cultural (de mentalitat, econòmic, polític,...) que faci avançar en l'alliberament de les persones i dels pobles, basada en l'intercanvi d'informació, el debat ideològic i l'ajut mutu en accions concretes.
2on)- Promoure i potenciar un procés educacional entre la gent culturalment activa, per tal d'adquirir una visió global de la realitat i dels canvis de volem dur a terme.
3er)- Potenciar i difondre la presència ideològica tant a nivell nacional com internacional que, a modus de catalitzador d'idees alienes i pròpies, en faci augmentar la velocitat de distribució.
Com podeu observar, **VIA FORA!** és un recurs essencial dins del nostre projecte. A més, disposem d'una casa construïda en camps de treball internacionals (**el Centre Permanent de Cultura Popular** del Turó dels Pujols, comarca de l'Alt Penedès) i que està configurat com a centre de documentació i de treball. Com a centre de documentació, consta d'una biblioteca especialitzada en cultura popular i dinamització cultural, i d'una hemeroteca amb revistes nacionals, estatals i internacionals, especialitzades en moviments alternatius. Com a centre de treball, organitzem i acollim trobades de gent culturalment activa que permetin la reflexió, la discussió, l'intercanvi d'experiències i l'elaboració de projectes d'acció, encaminades totes a dinamitzar el nostre entorn i a trobar camins d'alliberament personal i col.lectiu.

ENLLAÇ is a cultural association which has been existing for over 17 years. Our main objectives are the following:
1st)- To propose and put forward a relationship between the organised groups and the social sectors that struggle for a social-cultural change (in mentality, in economy, in politics,...) thus allowing an advance in the liberation of individuals and peoples; this is based on exchange of information, ideological debates and mutual help in specific actions.
2nd)- To promote and strengthen an educational process among culturally active people, so that a general view of reality and of the changes we wish to attain may be reached.
3rd)- To strengthen and spread out an ideological presence -at a national level as well as at an international level- that, by giving a boost to both our own ideas and those of others, may increase distribution of these ideas.
As you can see, **VIA FORA!** is an essential resort within our project. Furthemore, we have a house built by international work camps (**the Popular Culture Permanent Centre**, at Turó dels Pujols, in the Alt Penedès county), which is established as a document and work centre. As a document centre, it consists of a library specialised in popular culture and cultural dynamics, and a review library with national, state and international reviews and magazines specialised in alternative movements. As a work centre, we organize and host meetings of culturally active people, thus allowing meditation, discussion, exchange of experiences and the preparation of action projects, all directed to urge the awareness of the people surrounding us, and to the encounter of methods of individual and group liberation.

ENLLAÇ estas kultura asocio kiu fondiĝis antaŭd 17 jaroj kun jenaj celoj:
1e)- Proponi kaj akceli la rilatojn inter sociaj kolektivoj kaj sektoroj kiuj strebas por socikultura ŝanĝo (mensa, ekonomia, politika,...) kiu antaŭeniru por la liberigo de la homoj kaj de la popoloj, surbaze de informadŝanĝo, ideologia debato kaj reciproka helpo en konkretaj egadoj.
2e)- Promocii kaj potencigi edukan procezon inter la homoj kulture aktivaj, laŭcele akiri totalan komprenon de la realo kaj de la sangoj kiujn ni celas.
3e)- Potencigi kaj disvastigi la ideologian intereson ja nacia kaj internacia niveloj kiu, kvazaŭ katalizilo de propraj kaj aliulaj ideoj, pligrandigu ĝian distribuan rapidecon.
Kiel konstateble, **VIA FORA!** estas esenca rimedo en nia projekto. Krome, ni posedas domon, kiun konstruis internaciaj laborbrigadoj (**la Konstanta Centro de Populara Kulturo** en el Turó dels Pujols ĉe la komarko Alt Penedès) kiu utilas kiel centro de dokumentaro kaj laboro. Kiel dokumentejo, ĝi havas specialigitan bibliotekon pri populara kulturo kaj kultura aktivigo kaj de revueteko kun revuoj enlandaj, ŝtataj kaj internaciaj specialigitaj pri altrenativaj movadoj. Kiel laborcentro ni organizas renkontiĝojn de homoj kulture aktivaj kiuj permesu la pripensadon, la diskutadon, la interŝanĝon de spertoj kaj la prilaboradon de agadprojektoj, ĉiuj celantaj aktivigi nian ĉirkaŭaĵon kaj trovi vojojn de persona kaj kolektiva liberigo.

EDITORIAL

Una vegada més ens teniu a les vostres mans.
Com haureu observat, aquest cop hem editat un número doble, el corresponent als números 30 i 31.
Els motius que ens han fet decidir-ho han estat, per un cantó, la quantitat de material que creiem interessant que arribés a les vostres mans com més aviat millor i, sobretot, l'intentar d'una vegada per totes sortir a començaments de temporada climatològica i no al final, com venia succeint fins ara.
Durant aquests vuit llargs anys, mai hem faltat a la cita trimestral amb els nostres amics, col.laboradors i subscriptors i mai, tampoc, haviem juntat dos números amb un. Us demanem disculpes per aquestes "anormalitats".
Esperem que comprendreu aquests arguments que us hem acabat d'exposar tot comprometent-nos a continuar essent fidels a aquest projecte editorial que es diu VIA FORA!
Bé, un cop feta aquesta obligada introducció, us direm que en la present edició hi ha un fil conductor per a la gran majoria d'articles i de treballs . Es tracta de la problemàtica ecologista, vista però des de diferents vessants .
Així, us presentem una entitat del país amb vocació internacional, Ecoconcern; ens endinsem en la problemàtica del *descubrimiento* vist des de l'òptica indígena; publiquem un estudi/anàlisi sobre la probemàtica sòcio-econòmica dels països de l'est europeu, tot endintsant-nos en una nova alternativa amb voluntat globalitzadora; parlem molt en concret de la problemàtica ecologista; reproduïm la segona i darrera part del treball que l'Ivan Illich va fer sobre la parla vernacular; una escriptora alemanya ens descriu la terrible experiència de l'accident de Txernòbil i els seus efectes a diferents nivells ; etc... tot presentant-vos dos projectes de revista en català a les quals donem la benvinguda a aquesta espècie de selva que és el món escrit. Per acabar, parlem extensament amb en Santi Cucurella dels seus projectes, història i il.lusions.
Tot un número extraordinari aquest VIA FORA! 30-31, i no tan sols pel nombre de pàgines sinó també per la qualitat dels seus continguts.
Apa. Siau i bon estiu!.

S'HA ESVALOTAT EL GALLINER

Tot i no ser gaire llunyans, ja recordem amb nostàlgia aquells editorials dels primer VIA FORA!, escrits amb una encara útil OLIVETTI *Dora*. Poc després van venir les màquines elèctriques, i encara més les electròniques. Calia no quedar-se enrera en la cursa del progrès i de la innovació ofimàtica. Així, junt amb el contestador automàtic del telèfon, l'autoedició a l'hora de confeccionar la revista i la crisi dels partits comunistes, els editorials van començar a escriure's amb un flamant PC.

Aquesta excitant evolució fins al teclat IBM ens ha permès acumular una experiència inestimable a l'hora de cercar recursos quan ens obstinem en escriure en una llengua d'extrema lleugeresa en el concert comunicacional internacional. Aquella ce trencada amb la mai prou agraïble col.laboració de la coma, aquella ela geminada amb un hàbil desplaçament del carro per situar el punt volant en el seu lloc precís... Tot plegat, exercicis que ens han desenvolupat la paciència, tan necessària a l'hora d'enfrontar-nos amb alguns signes estrafolaris i de rendiment proper a la suspensió de pagaments. D'aquesta manera, la ca o bé la be doble, amb menys d'una dotzena d'entrades en el Fabra (no parlem de la i grega, que sembla fer bon joc amb la ena), lluien i segueixen lluint en els teclats fent més present encara l'absència de la ce trencada i de l'ela geminada, qüestió que sembla encarrilada cap a una solució.

Però el màxim estupor arribava i segueix arribant quan els ulls passen distretament per damunt d'una tecla que el dit s'oblida de pitjar fins i tot per error: la *eñe*. Sí, has llegit bé, i comprenc la teva perplexitat. L'eix de simetria d'aquesta paraula cap-i-cua és una ena amb una titlla que cal llegir com el nostre dígraf" ny", i si no saps de què et sona, recorda que potser te l'has trobada algun cop tot escribint a màquina o amb el teclat de l'ordinador. Doncs bé, neteja la tecla en qüestió i fixat-hi força perquè corre la brama que desapareixerà dels teclats talment una empresa no competitiva. Cal reconvertir el sector.

Arran d'aquesta notícia, els veïns, poc avessats a sofrir, s'han esvalotat i, després de la bavera vessada amb el tinglado de Puerto Rico, anuncien una croada en defensa d'un dels seus símbols més preuats: la *eñe*, la desaparició de la qual amenaça directament la unitat de l'estat (de la *nación*, diuen ells) i n'obre les portes a una desintegració total i sistemàtica.

I aquí comença el misteri: la titlla s'ha aliat per ventura amb el moviment d'alliberament nacional català? La proposta de desaparició de la *eñe* respon a una hàbil maniobra de la Crida? És la *eñe* la que vol independitzar-se i constituir un estat propi? La qüestió és que el *problema catalán* s'ha transformat en el *problema de la eñe*, i tot sembla indicar que es pot repetir la via russa cap a la independència, la qual cosa ja va bé si ens deixa via lliure per a la nostra.

Cal no ser il.lusos, però, i veure que el problema no és només d'*eñe*, sinó, també d'"e", de "s", de "p" i d'"a", aquesta última, a més, doble. I són totes aquestes, juntes, les que han de desaparèixer per poder entrar en el nou concert europeu sobiranament i solidària.

Mentrestant, però, quin goig veure com s'esvaloten i es graten el cul, i ja sabem que només se'l grata qui hi té cucs.

editorial

ECOCONCERN

ECOCONCERN és fruit d'un procés d'anys i que s'ha anat concretant fins arribar a ser un grup de debat i d'estudi globals, que intenta donar respostes fonamentalment teòriques però alhora concretes a l'actual situació tant nacional com internacional, i que s'esforça en aprofundir conceptes i anàlisis relacionats amb el que podriem anomenar món alternatiu.
Els seus membres són força multidisciplinars, i provenen entre d'altres sectors, del món empresarial, universitari, professions liberals, periodisme...
Bé, després de fer-vos cinc cèntims us deixem amb ECOCONCERN, tot recomanant-vos que si esteu mínimament motivats per aquests temes us hi poseu en contacte directe.

ECOCONCERN is the result of a long process which has been taking shape until it has become a global debate and studies group. This group tries to give basically theoretical but also specific response to the present national and international situation, delving deeply into concepts and analysis of the so called alternative world. Its membres have different backgrounds, including business, university, journalism,...
After giving you a general idea, we leave you with ECOCONCERN and world also recommend you to contact them directly if jou are concerned about these matters.

"ECOCONCERN" estas la rezulto de multjara procezo kiu daure konkretigis gis fariĝi grupo de kolektivaj debato kaj studo, kiu celas repondojn ĉefe teoriajn sed samtempe konkretajn pri la nuna situacio ĉu nacia, ĉu internacia kaj kiu klopodas firmigi konceptojn kaj analizojn ene de la tiel dirita alternativa mondo.
Ĝiaj membroj estas tre plurfakaj kaj devenas inter aliaj sektoroj el tiuj entreprenista, universitata, liberalaj profesioj, ĵurnalisma...
Nu, post tiu eta informo legu pri "ECOCONCERN" kun rekomendo rekte kontakti ilin se vi iel interesiĝas pri tiuj temoj.

La complexitat
i la gravetat dels problemes
van en augment.

En aquest ambient
de transformacions accelerades,
alliberats del pes dels dogmatismes,
és important
cercar i elaborar noves respostes
que aprofitin
les oportunitats històriques
dels canvis
en l'escena mundial.

El procés d'innovació social
necessita tenir en compte
altres variables i altres veus
fins ara menyspreades.

QUI SOM?
ECOCONCERN neix de l'experiència de recerca iniciada fa anys per diverses persones i grups d'estudi que a partir de l'anàlisi crítica han emprès el disseny de mètodes i models social innovadors, amb inicial accent sobre el sistema econòmic com a peça clau de l'entrellat humà actual.
Aquesta experiència ens mostra que arreu del món, però també a casa nostra, hi ha persones que tenen coses importants a dir, que fan plantejaments interessants per dissenyar i construir nous marcs, nous models, noves regles de joc. Però,

cada tesa fa na guerra

l'experiència també ens mostra que gran part de la societat desconeix aquestes persones i que, en general, són oblidades per les institucions.

ECOCONCERN, com suggereix el seu nom, aplega persones que se senten interessades o compromeses -**concernides**- en el coneixement i en la millora del medi humà comú: **ecologia**, **economia** i **ecuneme**.

QUÈ FEM?

ECOCONCERN està iniciant una dinàmica que permeti anar entreveient quins serien els pilars fonamentals d'una nova casa humana per facilitar a cadascú la seva col.laboració específica. Dins aquest marc, ECOCONCERN vol col.laborar a:

- Facilitar el coneixement, el debat i la crítica de noves propostes mitjançant la difusió d'escrits i la realització de trobades o de conferències.
- Despertar l'interès en saber que hi ha altres vies, altres models, altres camins que aquells que ens venen com a únics.
- Promoure equips de recerca sobre temes específics amb enfocaments crítics respecte als habituals i amb afany d'elaborar alternatives amb visió de conjunt.

En un primer pas, ECOCONCERN ofereix la interconnexió de propostes. Es compromet a fer arribar a tots els seus socis els documents que aquests li enviïn o la informació d'interès que ECOCONCERN rebi d'altres persones o entitats locals i internacionals.

ECOCONCERN, vol contribuir a fer ressó de les anàlisis crítiques i de les propostes constructives que afavoreixin un canvi social en profunditat, coherent, integral i versemblant; vol facilitar la relació, la recerca i la divulgació en l'àmbit de la innovació social tan infravalorant en relació amb el de la innovació tècnica.

Mentre creix la desmobilitzadora creença que no hi poden haver solucions globals, alguns poders estant decidint i planificant globalment el món segons els seus interessos.

Com proposar alternatives versemblants Com fer-ho des de l'especialitat en un món complex? No ens calen nous marcs més adequats? No seria més fàcil proposar nous models si cadascú sabés que està construint una part important d'una nova casa humana?

Per a més informació:
ECOCONCERN
Can Riu 08540 CENTELLES-Vallès Oriental.
Telf. (93) 881 08 42 (de 9 a 5)
Fax (93) 881 13 21

eco
concern

INNOVACIÓ SOCIAL
ecologia economia ecumene

cada terra fa la guerra

CHIASSO, UN MODEL DE MONOCULTURA URBANA

Antonio Perrone

Chiasso és avui dia travessat per tota mena de verins industrials, tant per carretera com per ferrocarril. Ara fa un any, va néixer un comitè de lluita contra el pas del tren que transporta clorur de vinil; des d'aleshores, el periòdic italià *SOLE 24 ORE* ha revelat que durant els propers mesos totes les bogeries de l'OTAN passaran per la seva estació. Altres lluites han posat en evidència la presència d'atrazina en l'aigua servida als habitants de Chiasso com "herbicida per a la flora intestinal" per algun benintencionat "Tio Gilito".

Fa uns anys, els polítics i els economistes enlluernaven amb promeses de riquesa els ulls de la població de Chiasso. Aquesta riquesa, segons ells, havia de venir del trànsit internacional. La transformació de Chiasso en ciutat per als automòbils i per al trànsit de mercaderies hauria d'haver obert noves perspectives a la població.

Avui dia, aquestes esperances s'han transmutat en una gran probabilitat d'ésser víctima d'un càncer de pulmó, en general, en una qualitat de vida degradada.

La transformació de Chiasso ha estat condicionada per la sempre creixent necessitat d'espai consagrat als vehicles. El seu espai ha estat sacrificat a la tòxica epopeia de l'automòbil.

Chiasso és un pas obligat en la via de trànsit Nord-Sud; a la punta de l'extrem meridional del model helvètic, lloc de pas dels Volkswagen que fan cap a Palerm i de les pastes de Barilla que van a Hamburg. Però també de les ogives per als canons Borletti, de les armes estratègiques de l'OTAN i de tota mena de metzines industrials.

Chiasso: ciutat frontera, ciutat per als automòbils i el trànsit de mercaderies.

Chiasso-Panapticon, descàrrega de fileres de cotxes, Sodoma i Gomorra moderna, necròfila humanitzada del ciment habitat, on el càncer ambiental planeja com un núvol.

Chiasso, ciutat europea (sic!), tràgica nemessis històrica del monopoli dels transports motoritzats que ens han fet perdre la facultat de desplaçar-nos a peu per tal de forçar-nos a dependre del producte econòmic, amb les seves artèries viàries i ferroviàries engorjades.

Chiasso, urna funerària dels vius, on l'*homo oeconomicus*, l'*homo commutandus* (individu que ha de dedicar cada dia entre dues i quatre hores en la terra de ningú dels transports per poder-se transformar en força de treball), l'*homo transportandus* (individu "impotent, narcíssic apocalíptic" que demana el dret de desplaçar-se bo i romanent immòbil, lligat per un cinturó de seguretat) segueix avançant a les palpentes ben "serenament", com un ocell nictalop atravessant un camp de mines sense mapa, en el laberint de sentits únics, sufocat i deprimit en aquest anar i venir caòtic d'automòbils molt ràpids que avancen a pas lent pels carrils (quan aquests havien de ser les catedrals de la seva llibertat), amb les orelles flagel.lades per les "perpètues dissonàncies infernals" dels trens udolant.

La síncope de la raó i la paràlisi mental obliguen l'*homo commutandus* de Chiasso a patir en silenci la dictadura fònica del tràfic de l'estació internacional ("Qui tolera el soroll és ja un cadàver" afirma Guido

Ceronetti a *Silenzio del corpo*), cadàver de pulmons consumits. La nova tuberculosi que rosega els nostres pulmons és la malària urbana que escupen els centenars d'automòbils que cada dia asfixien Chiasso. El filtre pulmonar, amb els seus 140 m² de superfície respiratòria mitjana, contribueix sense voler a depurar l'aire. A llarg termini, paguem aquesta depuració amb bronquitis cròniques que, en evolucionar en emfisemes, en insuficiències cardíaques i anòxies, redueixen considerablement l'esperança de vida.

Acaben essent minats pels tumors, les aberracions genètiques, per tota mena de malalties cròniques, degeneratives i psicosomàtiques, tot per obeir a motius "d'ordre econòmic i social", en el nom del Producte Nacional Brut; tot esperant que el cansament esdevingui "l'últim signe de revolta de l'orgànic contra l'inorgànic" (Anson Rabinbach).

Fora l'hora de declarar Chiasso contra natura i d'exigir que fos cremat, perquè Chiasso *ist überall*, com Seveso, Txernòbil, Bhopal o Schweitzerhalle.

Chiasso no pot nodrir-se de cap esperança de canvi, cap llei podrà ser aplicada. Hom no pot més que abandonar Chiasso-Titànic, com un vaixell a la deriva.

Sigui com sigui, cal arrencar Chiasso dels murs vergonyosos del Leviatan abans de què "cementiris i llocs de merda uneixin llur experiència fins fer-se trobar un cadàver deliciós i una deixalla exquisida".

En percentatge, la zona destinada als transports (trànsit regional, carreteres nacionals, ferrocarril, trànsit local, places d'estacionament públic) a Chiasso és del 27,7% de la superfície neta de l'àrea urbanitzada, la qual cosa representa 57,4 hectàrees, entre les quals 20,5 km. de carreteres (dades del 1983). Són exclosos d'aquestes xifres les places d'aparcament dels llocs d'habitatge i de treball, els punts de venda, de reparació i d'exposició de cotxes així com les benzineres. Tanmateix, encara hi ha gent que creu que hom resoldrà el problema construint noves carreteres. Nous llocs de pas que congestionaran encara més el sistema i que robaran encara més espai vital als humans.

Antonio Perone
Traduït de la revista francesa D'AUTRE PART

HOMO "ECOLOGICUS"

Alfons Garrigós

No és la primera vegada que l'Alfons Garrigós és present a les pàgines de VIA FORA! Al respecte, recordem els seus treballs sobre la cultura popular (VIA FORA! nº) i el voluntarisme (VIA FORA! nº).
En l'article que us presentem a continuació, el seu autor fa tota una sèrie de valoracions i de reflexions al voltant del monopoli i del poder que tenen els experts o els "pseudo" científics i de tota la ideologia que s'ha generat a partir d'aquestes situacions, per acabar per plantejar-se quin és el paper de l'ecologisme enmig de tot això:"Allò que anomenem moviment ecologista hauria de plantejar-se la reparació de la salut com a qüestió política, ciutadana i no com a objecte de treball (gestió es diu ara) en mans de tècnics".
El present treball va ésser presentat com a ponència als Ecodebats celebrats el 1990.

Works of Alfons Garrigós have been published in other editions of "VIA FORA"; his study on popular culture (Via Fora! nº 25) and Voluntarism (Via Fora! nº 29).
In the following article, the author evalueates and reflects on the monopoly and power of experts or "so called" scientist, and on the ideas developed from these situations; he finally questions the role of ecology in this situation:"What we call ecologic movement should see the question of health reparation as a political and civic matter and not as a working tool of technicians".
This work was presented as a paper at the Ecodebates held 1990.

Ne unuafoje Alfons Garrigós aperas en la paĝoj de "VIA FORA" ni memoru liajn artikolojn pri populara kulturo (VIA FORA! n-ro 25) Kaj pri volontuloj (VIA FORA! n-ro 29).
En ĉi tiu artikolo kiun ni sekve prezentas al vi, la aŭtoro manifestas aron da valorigoj kaj pripensoj ĉirkaŭ la monopolo kaj la povo kiujn havas la ekspertoj aŭ la kvazaŭ-sciencistoj kaj de tiu ideologio kiu aperis pro tiuj situacioj, kaj finas demandante sin kiu estas la rolo de la ekologismo en tio: "Tion kion ni comas ekologian movadon devus konsideri la plibonigon de la sano kiel politikan, civitanan aferon kaj ne kiel laboraĵon sub la kontrolo de la teknikistoj".
Ĉi tiun artikolon oni prezentis kiel referaĵon en la "Ecodebats" okazintaj 1990.

Quan ja fa temps que es parla de la mort de les ideologies, quin sentit té preguntar-se si l'ecologisme és una ideologia?
Per començar no crec pas que s'hagi donat tal mort. Si agafem la paraula ideologia en un sentit ampli, i deixem de banda la discussió sobre el seu significat com a "idea" filosòfica, veiem com a la vegada que s'ha parlat de mort de les ideologies, la societat s'ha anat despolititzant. Les qüestions públiques i la mateixa vida dels ciutadans, coses que han estat sempre l'objecte de la discussió ideològica, han anat desapareixent de l'interès i de les activitats comuns.
Aquesta despolitització -o desideologització- de la vida, ha suposat més poder, i també més feina, com a mínim per a dos tipus de treballadors: els tècnics (també anomenats professionals) i el personal acadèmic. La "res pública" sembla haver-se diluït, bé com en un conjunt de problemes tècnics, bé com a objecte d'un estudi amb un interès exclusivament escolar (o com es diu ara, curricular). En aquest procés, qui queda fora és la mateixa ciutadania; fins i tot el mateix tècnic o l'estudiós veuran allò que tenen entre mans com una qüestió laboral. Tampoc ells exerciran la seva ciutadania, perquè el que sembla que hagi desaparegut és el mateix lloc de reunió de la gent, en

tant que habitants de la mateixa ciutat i no com a treballadors a jornal.

Això no és pas la mort de les ideologies, més aviat és la implantació d'una ideologia. L'*Homo Economicus* seria la figura exemplar d'aquest món, i la seva fe cega en un Mercat omnipotent la fe que s'escamparia per tot arreu. La despolitització ha estat una de les darreres exigències del Mercat per poder satisfer la seva necessitat d'expansió. I la tecnificació de les qüestions públiques, la seva adjudicació als especialistes o el seu arraconament a les escoles, seqüeles d'aquesta mentalitat que confon economia i dependència del Mercat. No hi ha, doncs, mort de les ideologies. Segueixen havent-hi unes creences que resten a la base de l'organització social. El que sembla que estigui perillant és la mateixa possibilitat de reconèixer i de discutir aquestes creences.

Un dels pitjors efectes d'aquest procés de dissolució social crec que ha estat la transformació del mateix ús del llenguatge. La ideologia regnant, en dissoldre tot raonament bé sigui com a competència d'un expert, bé com a coneixement certificat, sembla haver-hi negat a la paraula el seu caire de cosa pública, de bé comú, útil i operatiu. El llenguatge deixaria de ser d'aquesta manera allò que permet la reunió (o l'enfrontament) i que diferenciaria la gent dels animals. En el pitjor dels casos el nou ús del llenguatge ens posaria al costat de les màquines que processen informació.

L'*Homo Economicus* va ser retratat per Machado :"*Todo necio/confunde valor y precio*", i la seva força podria absorbir també les qüestions que més han preocupat als ecologistes. També la Natura podria sotmetre's al Mercat, i convertir-se en una altra de les mercaderies tan escasses com imprescindibles. El projecte s'està arrodonint en el nostre temps: es parla d'una terra planificada, on els recursos cada vegada més escassos serien gestionats pels nous experts, i on una població escolaritzada badaria davant de les noves instruccions, sota una pluja de paraules buides.

No vull dibuixar cap mena d'apocalipsi. M'agradaria, pel contrari, veure les esquerdes que fan que aquest projecte no sigui tancat i totalment definit. És per aquestes esquerdes per on pot escoltar-se la veu de la gent.

La pantalla d'aquesta ideologia, que Martínez Alier ha rebatejat com a "crematística", és un nou oscurantisme. Si el llenguatge de l'alquímia va servir als primers pedagogs dels segles XVI i XVII per a sotmetre els nens als seus plans de formació i per ficar-se entre la mare i l'infant, avui és el llenguatge científic el que serveix per confondre i dominar a la gent. Hi ha prou en donar un cop d'ull als anuncis publicitaris. La ciència, avui, és un argument d'autoritat. Així, per exemple, una crema per a les arrugues s'anuncia com l'últim avenç d'una ciència fins ara desconeguda: la Bio-Cosmètica, i aclapara a les senyores amb la "segona generació dels liposomes". Els perruquers, s'anuncien com a "psico-estetes" i els qui venen sabó, ho fan investits de l'aura que suposa una bata blanca i un laboratori ple de probetes fumejants. El que més sorprèn, és la confluència de llenguatges: també els polítics i els nous tècnics socials parlen de "prestacions", "alts rendiments", "eficàcia verificada", "darrer concepte" i "sistemes de control". Tot plegat és l'argot dels qui diuen que tenen la veritat.

La gent comença a tenir por del forat d'ozó, sobretot perquè el seu efecte és "altament cancerigen". El problema queda, doncs, ben desglossat: d'una banda ens hem de posar en mans dels tècnics ambientals, d'altra en mans dels metges.

QUÈ FAN ELS ECOLOGISTES ENMIG DE TOT AIXÒ?

Jo començaria per entendre l'ecologia d'una manera que no dongués peu al monopoli dels experts o dels "pseudo" científics. No parlo ara de l'ecologia com a especialitat científica, més aviat ens interessa l'ecologia referida a la vida de la gent i dels seu país. Proposo, en aquest sentit, que entenguem l'ecologisme com una sensibilitat preocupada per la salut. Salut, en un sentit ampli, i no medicalitzat, seria una bona paraula per parlar dels efectes de l'organització social

de la gent i en la seva terra. Salut és la forma d'acomiadar-se dels llibertaris, com el millor dels desitjos, i la seva mateixa ambigüitat ens ajuda a ajuntar el que d'entrada és privat amb el que és públic.

El problema està en com comencem a parlar d'això, del que és saludable i del que no ho és. Tot ús del llenguatge implica ja una percepció de la mateixa realitat; trobem que determinats conceptes i paraules el que fan, amb la seva vaguetat, és impedir que surtin a la llum les pròpies creences. Un ecologisme tècnic, que fes ús dels argots que abans he caricaturitzat podria ser la raó definitiva perquè es constituís el govern d'uns pocs sobre la majoria, atontada aquesta com a massa.

Comencem doncs a veure com la salut mateixa, ha estat definida en termes tècnics, aparentment neutrals, i (pseudo) científics. La vida humana se semblaria aleshores a una d'aquelles vedelles dibuixades a les carnisseries i tallades per línies de punts. Cada tall seria competència d'un cos d'experts amb una percepció de la realitat i amb un argot que l'investeix d'autoritat. Als cossos tradicionals com són els metges (preocupats per la salut), mestres (educació), militars (seguretat), jutges (justícia), sexòlegs (¿?).. s'afegeixen noves professions que demanen la seva part. Es comença a parlar d'especialistes en temes de Pau (com per exemple: especialistes en Educació per la Pau).. de quina pau es tracta? La frase més divertida que he trobat sobre aquesta delegació de la mateixa vida, és una que surt en *El Buscón* de Quevedo i on, em sembla que és el protagonista que es compadeix dels pobres homes que "*tienen puesta la fortuna en manos de los escribanos, la salud en manos de los médicos y la honra en el culo de sus mujeres*" (cito de memòria).

Allò que anomenem moviment ecologista hauria de plantejar-se la reparació de la salut com a qüestió política, ciutadana, i no com a objecte de treball (gestió, es diu ara) en mans de tècnics o d'estudi en treballs i ponències amb inacabables llistes de bibliografia, fetes principalment a la vista d'un *curriculum* acadèmic.

Posats en aquesta feina veiem com en aquest moviment ambigu i de fronteres imprecises, confluexen diferents tradicions. Entenc aquí la paraula tradició com a llenguatge heretat, per tant també conjunt d'altres pràctiques (no necessàriament, centrades en el llenguatge). En els meus contactes amb l'ecologisme del país el que més m'ha sorprés és la facilitat amb la que aquestes tradicions convergeixen i divergeixen (al marge dels enfrontaments personals).

Crec que el que fa més interessant un moviment és el diàleg de les tradicions que en ell confluexen. No veig altra forma que la paraula i el llenguatge tornin a ésser públics. Voldria, a continuació, ressenyar algunes de les tradicions que confluexen, a la meva manera de veure, en l'ecologisme d'ara i suggerir algunes de les seves possibles aportacions. Parlaré únicament de tres, però no crec que siguin les úniques, ni que cada una d'elles tingui una definició clara, ni per a si mateixa, ni envers les altres. En cada una d'elles confluexen, però, sistemes de creences; serien les diferents "ideologies" ecologistes en tant que es mouen, més o menys, en un terreny comú. Per aquí es podria començar a veure els punts de contacte i de dissidència. La meva intenció és principalment donar peu a la discussió.

Començo parlant de l'ecologisme que ha recollit diferents tradicions hermètiques, tant orientals com occidentals, amb un intent de corregir la visió parcial i agressiva de la Raó occidental hegemònica. Per a ells "*Occidente estaria des-Orientado*" (J. Bergamín) i seria la visió més religioso-mística d'aquestes tradicions la que ens tornaria a posar en harmonia tant amb la Mare Terra com amb nosaltres mateixos (cadascú amb la seva pròpia individualitat). Els coneixements i les tècniques elaborats en aquestes tradicions ja assenyalen un camí per aquesta búsqueda i reconciliació. Cal coneixe'ls a fons i trobar la gent interessada en fer el mateix camí.

Una altra tradició confluent en l'ecologisme d'ara seria l'anomenat ecosocialisme. Crec que aquí es esgueix considerant la Raó com el principal instrument de comprensió i canvi de la realitat. L'ecologisme s'entèn aquí com l'acció urgent davant la progressiva erosió del planeta i contra l'expoli dels pobres per part dels rics, tant en el pla internacional com en el nacional. La qüestió central per tant, seguiria sent la de la justícia social..

Hi hauria potser altres ecologismes: conservacionistes, els qui defensen els drets dels animals, o també gent activa sense una ideologia molt definida al darrera. D'aquests no puc parlar gaire. El tercer tipus d'ecologisme que vull remarcar és l'ecologisme popular i que Martínez Alier proposa d'estudiar a fons. Ell l'anomena ecologisme dels pobres i els exemples que dóna parlen de cultures tradicionals en resistència a l'embat industrial. La lluita d'aquests pobles és per conservar béns comunals que són bàsics per a la seva subsistència, viscuda gairebé sempre al marge o en la perifèrie del Mercat. No he vist representació d'aquest ecologisme en el nostre país, però el trobo interessant, primer, perquè entén el problema ecològic lligat a la vida quotidiana i a les condicions que la fan mínimament digna (en aquest sentit no és un ecologisme que abstrau a un nivell planetari); segon, perquè aquest ecologisme popular s'expressa en paraules i amb creences pròpies d'una cultura, i en aquest sentit s'oposa a la uniformització i a l'empobriment del llenguatge i de l'experiència humana.

Què podria aportar cada una d'aquestes tradicions al moviment?

Començant pel final crec que l'ecologisme dels pobres ens faria veure la importància del que Illich ha anomenat món "vernacular"(1), referint-se a allò que ha creat, ha conservat i/o ha administrat la mateixa gent. A totes les cultures tradicionals trobem exemples d'aquest ecologisme, també es podrien trobar a casa nostra, i tornariem a veure com els pobres no han estat tant rucs com ens volen fer creure.

Els altres dos ecologismes donarien peu a debats que, segons el meu parer, serien molt saludables per al moviment. Està clar que el conflicte que ha generat la Raó occi-

dental amb si mateixa al reconeixer-se primer com Absoluta, després com limitada i depenent d'elements extra-racionals, no ha estat resolt. Té l'ecologisme alguna cosa a dir sobre aquest conflicte? Jo crec que sí, si volem que la política torni a la vida no hauriem de deixar la reflexió en mans dels acadèmics, hauriem de veure el lligam que hi ha entre el que sembla més abstracte i el de cada dia. També les qüestions que, per no saber com dir-les, anomenem místiques (la cultura moderna ens deixa muts davant del dolor, de l'amor i del sexe, de la mort, de la soledat... Potser altres temps i altres cultures varen tenir símbols que, per a bé i per a mal, conjuraven aquestes experiències), també hi cabria això en un debat entre ecologistes? Em sembla que sí, i veig molt interessant en aquest sentit l'activitat que porta a diferents llocs de l'estat l'Associación Antipatriarcal ("*al lado de los niños i las niñas*").

Per últim, la qüestió central per l'ecosocialisme: la justícia social, hauria de ser replantejada davant de les diferents formes de paternalisme, estatal i professional, i davant del dret a l'autodeterminació (no únicament asdministrativa, també en la vida quotidiana) de la gent.

Les relacions que podrien donar-se entre aquestes tradicions són tan necessàries com imprescindibles. Això és un element més a favor que el que és fàcil sigui alguna cosa nova, sorprenent i viva.

Responent, ja per acabar, a la pregunta que centrava aquests debats jo diria que no. L'ecologisme, com a tal, no és cap ideologia, ni hauriem de dessitjar que ho fos. M'atrau més un ecologisme que sigui punt de trobada, on, des de la diversitat es poguessin plantejar per exemple dues coses: primera, un ús crític i públic del raonament. Paradoxalment l'ecologisme no defensaria la natura, més aviat qüestionaria tot allò que se'ns presenta com a "natural": des de les nostres creences, que a tots ens semblen el més natural del món, fins la "natural" organització social que transforma en escàs allò que és necessari; i segona, campanyes obertes (ara se n'ha endegat més d'una), que puguin fer més ampli el moviment, i on la militància no sigui el sacerdoci d'altres temps, sinó una forma també de tornar a fer néixer la vida social. Els professionals, entre altres coses, fan de la política una cosa avorrida, (sobre això potser ens hauriem d'escoltar a les feministes que parlen de la diferència).

L'ecologisme seria així un altre moviment on es faria política d'allò que és públic i privat. Això respondria al principal problema, que deia aquell grafiti: "però hi ha vida **abans** de la mort?".

notes:

(1)- Vegeu en aquest mateix VIA FORA!, la segona part de l'article d'Ivan Illich.

Alfons Garrigós

L'ÚLTIMA IL.LUSIÓ

Jürgen-Dahl

Cada cop més, sentim parlar de la necessitat de ser conseqüents amb una acció ecologista. Se'ns diu que l'ecologisme comença a la pròpia llar, tanmateix no existeixen sinó àmbit privats molt limitats en els que els individus podem contribuir a la protecció del medi ambient.
L'autor del treball que us presentem es mostra terriblement realista quan ens diu:"En un món tan condicionat fins els mínims detalls pels avantatges de l'automoció, resulta simplement impossible frenar el seu desenvolupament únicament per mitjà de la renúncia individual". *Afegint-hi més endavant:*"Tothom parla de buscar solucions, però no obstant això tothom continua fent el mateix".
Després de tot un seguit de reflexions i anàlisis, l'autor conclou:"En un món on les grans majories aposten invariablement per continuar caminant vers l'opulència i en el que les opinions més raonables, les actituds més fonamentades i les advertències més sòlides no poden ser portades a la pràctica perquè la comunitat humana està deformada pel comerç i l'egoisme- en un món així no queda més que alguna escletxa, ridículament petita, en la que manifestar, al menys de manera simbòlica, la nostra rebel.lia".
Aquest treball ha estat traduït de la revista DEBATS núm 35-36 de maig-juny de 1991 editada per Edicions Alfons el Magnànim de València.

We hear more and more about the need of being consequent with ecological action. We are told ecology begins at home, as really individuals can only help protect the environment to a very limited private extent.
The author of this article is extremely realistic when saying: "In a world which is totally condicioned by the advantages of automotion, it is simply impossible to stop its development by individual renunciation only. "*And he further adds:* "Everybody talks about finding solutions, but they still behave in the same way".
After putting forward his thoughts and analysis, the author concludes: "In a world where majorities invariably wish to continue towards opulence, and where more reasonable ideas, well founded attitudes and solid warnings cannot be put into practice because society is deformed by commerce and egoism, there only remains one tiny little space through which we can express our discontent, even if only in a symbolic way".
This article has been translated from the magazine DEBATS nº 35-36 of May-June 1991 published by Edicions Alfons el Magnànim de València.

Pli ofte oni parolas pri la bezono fariĝi konsekvencaj pri ekologia agado. Oni diras ke la ekologio komenciĝas en la propra hejmo, tamen ekzistas privataj spacoj tre limigitaj kie la homoj povas kontribui al la protektado de la medio.
La aŭtoro de la artikolo kiun ni prezentas al vi, montriĝas ege realisma kiam li diras:"En tia mondo ege kaj maksimume kondiĉita pro la avantaĝoj de la aŭtomacio, simple neeblas bremsi ĝian evoluon nur per la individua rezigno". *Li aldonas pli poste:*"Ĉiuj parolas ke oni devas serci solvojn, sed tamen ĉiuj daŭre faras la samon".
Post sinsekvaj pripensoj kaj analizado, la aŭtoro konkludas jenè:"En tia mondo kie la plimultoj nepre vetas pri daŭra iro al la abundo, kaj kie la plej saĝajn opiniojn, la plej fundamentitajn sintenojn kaj la plej solidajn avertojn oni ne eblas plenumi, ĉar la homaro estas deformita pro la komerco kaj la egoismo, en tia mondo restas nur iu fendo, ridinde malgrada, tra kiu evidentigi, ĉe simbole, nian ribelon".
Ĉi tiun artikolon oni tradukis al la revuo "DEBATS n-ro 35-36 majo-junio 1991, eldonita de "Edicions Alfons el Magnànim de València".

Quan les tronades del mes de febrer fuetejaren tot el país, la televisió va presentar una informació molt significativa: després de mostrar les imatges corresponents als estralls provocats per la metereologia i després de preguntar-se amb desànim si la catàstrofe climatològica també era conseqüència de l'acció de l'home, s'informà que un grup d'experts havia calculat que, per a la resta de l'any, les perspectives de creixement econòmic eren d'un 4% i que aquesta dada permetria afrontar el futur més proper amb un optimisme desconegut des de feia temps.

"El rei Baltasar va fer un gran convit a mil dels seus prínceps i guerrers i en la seva presència bebia vi... Beveren vi i alabaren els déus d'or i d'argent, de metall... de ferro, de fusta i de pedra. En aquella mateixa hora varen sortir uns dits, com els de la mà d'un home i escriviren davant del canelobre sobre la paret blanquejada del saló reial i el rei veia la mà que escribia. Aleshores el rei es va transmutar i els seus pensaments el varen torbar i es varen desfer els cenyidors de la seva esquena i els seus jonolls tremolaven". Profeta Daniel Cap. 5.

Avui dia els signes de la paret apareixen a la televisió, però abans que arribem a sentir por ja han estat substituïts per nous signes i aquesta pregunta sobre si les tronades que han destrossat el país són culpa nostra queda anul.lada per la promesa d'un creixement econòmic del quatre per cent - és evident que semblant asseveració, de per sí, ja suposa un cert grau de cinisme, atès que, segons els absurds càlculs dels economistes, la producció de taüts per a les víctimes del temporal també contribueix al tan esperat creixement econòmic.

El cinisme sol progressar en totes les èpoques de canvi i de frustració. El més opressiu de tots els cinismes és aquell que no ho vol pretendre i que tampoc ho sembla a primer cop d'ull. Tanmateix, es tracta de cinisme autèntic: premiar en funció del presagi escrit a la paret, justament allò que els signes anuncien, és a dir, lloar el creixement econòmic, independentment de com serà tal creixement econòmic i per molt que aquest ens porti tempestes devastadores, no en el sentit estrictament metereològic, sinó en un sentit metafòric.

Pràcticament a cada xamfrà podem trobar-nos amb tot tipus de missatges igualment cínics, però més subliminals; es tracta d'aquells en els quals se'ns diu que:*"La protecció del medi ambient comença a la llar"*. El seu sentit és el següent: la contaminació i la destrucció de l'entorn és culpa nostra, ja que som *nosaltres* els que conduïm automòbils i utilitzem els sprais, els qui rentem la roba i acumulem bosses de plàstic a casa, els qui exigim embolcalls higiènics i bevem sucs enllaunats en recipients d'alumini. O sigui, tots som pecadors, se'ns diu, i si cal plantejar seriosament un canvi de la situació, hauria de començar per canviar la forma de vida que utilitza, consumeix i llença a les escombraries tot tipus d'objectes.

Nosaltres ens arronsem d'espatlles i reconeixem que tot això que se'ns diu pot ser ben bé així i, nogensmenys, aquesta afirmació és cínica, és una burla de la realitat en la qual ens trobem i, alhora, una burla de tots nosaltres, possiblement perquè es pensa que no volem comprendre que l'únic que es pretén és modificar els nostres hàbits.

L'argument fonamental que desmenteix la teoria que la protecció del medi ambient comença en la llar, ve donat per una simple qüestió quantitativa: en alguns fullets informatius benintencionats se'ns ofereixen uns càlculs de quants quilovats/hora d'energia elèctrica podrem estalviar si amb el nostre petit esforç reunissim i entreguèssim un quilogram d'alumini, ja que els llocs de recollida no permeten recollir-ne més. Només aquell que ho hagi intentat sap el que representa recollir un quilogram d'alumini. Li produiria un gran descoratjament assabentar-se que només a l'Alemanya Occidental es produeixen i consumeixen anualment 3.500 milions de quilograms d'alumini (300 milions de quilos als mes.

Tanmateix, els ecologistes més optimistes ens repeteixen de manera incansable que el bestiar menut també produeix fems, qüestió que ningú discuteix, i que el que es tracta

és de començar per petits avenços per arribar a grans progressos. Afegeixen, a més a més, que per exemple, la sensibilització de l'opinió pública sobre els efectes nocius del gas a pressió contingut en els esprais ha fet que, de manera immediata, la humanitat civilitzada decideixi combatre els problemes de les seves aixelles de manera més ecològica.

Això és cert. Però mentre es produïa aquests canvi cosmètic, els Ferrocarrils Federals Alemanys, confirmaren, impassibles, que mantindrien el seu projecte de refredar les locomotores dels seus nous trens d'alta velocitat per mitjà dels inevitables compostos fluorclorocarbonats. Quelcom més sorprenent va ser el que va ocòrrer a Itàlia: allí es van prendre la decissió de subscriure el acord internacional sobre la limitació de la producció dels compostos fluorclorocarbonats (FCC_s), es tractava doncs, d'evitar tant com fos possible la seva utilització -com a conseqüència d'aquesta decisió, es varen vendre les fàbriques de neveres, convertides ara en ferralla inservible, als xinesos, i aquests no els hi va quedar cap altre remei que iniciar una producció massiva de compostos fluorclorocarbonats. Comparats amb això, els petits esprais no són més que pecats venials que amb prou feines mereixen tot el soroll que s'ha organitzat per la seva culpa.

Tot això no són més que exemples, però tanmateix exemples plens de valor simbòlic. Revelen clarament la primacia de l'economia i posen de manifest la impotència de tots els esforços individuals que, en relació inversament proporcional a l'esforç que requereixen i a les denúncies que tot sovint representen, no influeixen en el problema general més que en una escala inapreciable. Per tot això, quina altra cosa és sinó cinisme parlar que una modificació de la novena xifra decimal en les grans magnituds representa un pas en el camí que ens condueix vers la direcció encertada?

Però fins i tot avenços tant irrellevants produirem un efecte estadísticament quantificable, això no afectaria per res a un altre tipus de cinisme: l'advertiment que la

protecció del medi ambient comença en les llars equival a dir-li a algú que es troba encadenat que encara pot parpellejar.
És a dir, no existeixen sinó àmbits privats molt limitats en els que els individus poden contribuir a la protecció del medi ambient. Fora d'aquests àmbits, la vida actual ens té tan entrampats que som totalment incapaços de pensar que podem portar a la pràctica aquest eslogan de protecció al medi ambient de tal forma que aconseguim canviar el món i preservar l'entorn. L'afirmació que la protecció del medi ambient comença a les llars és un simple sarcasme, si ens atenem a les actuals normes vigents i internacionalment reconegudes que regeixen la producció, el consum i les pròpies formes de vida a les que estem abocats, passi el que passi: en un món on les economies nacionals no prosperen sinó és a costa d'abocar sense depurar els residus de les seves fàbriques, de la seva agricultura i del turisme en mars i rius, i on haurien de declarar-se immediatament en fallida si se'ls hi prohibís fer-ho -en un món així, resulta tragicòmic recomanar-li a la gent que no tiri medicaments a la comuna.
En un món on qualsevulla activitat quotidiana depèn de l'energia elèctrica, fins el punt que ni tan sols és possible transferir diner d'un compte a un altre sense recórrer a l'electricitat, resulta bastant absurd pretendre que es pot estalviar energia elèctrica pel sols fet d'apagar el llum del passadís quan no el necessitem.
En un món en el que es fan servir 400.000 litres d'aigua per a fabricar un automòbil és ridícul dir-li a la gent que utilitzi l'aigua de coure els ous per a regar els testos per tal d'estalviar.
En un món tan condicionat fins els mínims detalls pels avantatges de l'automoció, resulta simplement impossible frenar el seu desenvolupament únicament per mitjà de la renúncia individual. No n'hi ha prou que evitem uns quants viatges superflus, si es pensa que cada tub de pasta de dents que comprem contribueix per múltiples vies a l'augment del tràfic rodat.
Si decidim recórrer el camí fins a la màquina automàtica del xamfrà a peu, sense utilitzar el nostre cotxe, actuarem encertadament si del que es tracta es de mantindre's en forma, però res més, ja que en qualsevol cas, seguirem lligats a unes formes de vida basades en els mitjans de transport i en el seu elixir màgic, la gasolina. La gasolina és al darrera de cada ou que mengem, de cada got de vi que bevem i de cada llibre que llegim. Tot això no són sinó exemples de les múltiples dependències, en gran part amagades, immenses i inacabables que ens amenacen i front a les que aquesta recomanació que protegim el medi ambient no és més que un pur sarcasme.
És clar que podem posar una rajola a la cisterna del wàter per tal de reduir el consum d'aigua, utilitzar rellotges mecànics en comptes de rellotges amb piles i matamosques en comptes d'esprais insecticides. Però tot això no són més que actes marginals de la vida privada que, en el millor dels casos, serveixen perquè ens fem la il.lusió que hem contribuït amb el nostre ajut a millorar la situació global.
Això encobreix l'esperança, i a voltes també la promesa, que tots aquests petits gestos, que aquesta fugida d'estudi i gestos sumats podrien conduir, si es generalitzessin, a un canvi ecològic. Però tanmateix es tracta d'una esperança vana, d'una promesa buida, ja que qualsevol intent d'anar més enllà dels límits de les decisions privades s'estimba contra tot tipus d'obstacles tècnics, socials, professionals i d'altres necessitats. Semblants lemes serveixen per a consolidar un errror fonamental i per a perpetuar el sistema. El món, s'afirma, recuperaria l'harmonia si fossim més nets i estalviadors, si tots els homes de bona voluntat col.laboressin per aconseguir-ho i si arrosseguessim els més insensibles a respectar l'entorn.El món, es diu, podria seguir essent tal com és, simplement hauríem de comportar-nos amb una major calma, amb el que, a més a més, ni el nostre benestar ni la nostra forma de vida haurien de sofrir mancança alguna.
Els cotxes haurien de circular a menor velocitat, els filtres i els estabilitzadors de tot tipus haurien de ser més eficaços, sens dubte, els aliments més naturals i menys

moridors, els dipòsits de residus haurien de ser més segurs, les incineradores d'escombraries haurien de garantir que no van a alliberar dioxina. I a més a més, seria precís que no haguéssim de renunciar a cap tipus de comoditats ni a cap dels hàbits en els que ens ha acostumat la vida moderna amb la seva automatització, amb els seus electrodomèstics, amb els seus desguassos més o menys silenciosos; tot allò que resulta molest, insegur o perillòs per a la salut és defectuós i ha de ser eliminat. L'anunci que citem a continuació proclama ufanós que: *"En aquest dotze cilindres s'ha aconseguit ajuntar el que semblava impossible. S'ha millorat la cosa immillorable: una potència pràcticament infinita i un consum moderat. Lleuger, però amb un acabat de luxe. Materials de llarga durada i no contaminants..."* (BMW). Certament la protecció del medi ambient comença per un cotxe de 12 cilindres.

L'ABSURDA "TECNOLOGIA MEDIOAMBIENTAL"

Podem parlar de tot tipus de coses, de límits de risc i de filtres anticontaminants, d'estalvi domèstic d'energia i de calculadores de butxaca alimentades per energia solar, de depuradores i de protecció biològica de la flora, darrerament fins i tot dels sistemes per evitar els residus (possibilitat molt més real), però les formes de producció i els nostres hàbits de consum que són els que, en darrera instància, han provocat els problemes actuals, han de ser preservats sense modificació; a més a més, el nostre desig és que durin el major temps possible. Tothom parla de buscar solucions, però tanmateix tothom continua fent el mateix. La idea que quan s'ha anat massa lluny s'ha de plantejar el retorn si no es vol persistir en la perversió, brilla per la seva absència. És com si un lladre que hem aconseguit enxampar ens pregués que el deixessim seguir robant amb l'excusa que no sap fer una altra cosa, que ha d'alimentar la seva família.

Els assoliments de la civilització produeixen una espècie de dependència malaltissa en la mesura que la seva absència és percebuda

com un perill vital i la idea de renunciar-hi provoca una autèntica desesperació, mentre que la perspectiva que continuin desenvolupant-se suscita eufòria.

Les coses no han d'anar poc a poc, sinó encara més de pressa; cal exigir cada cop més esforç, funcionar cada cop més per si soles. Només permetem que desapareixin- i de fet, poc a poc, estan desapareixent- aquelles experiències i accions que no requereixen cap tipus d'aparells: beure d'una font, banyar-se en un llac, escoltar el silenci de la nit.

"La magnitud del progrés pot medir-se per la magnitud de tot allò que ens veiem obligats a sacrificar-li", deia Nietzsche. Però la transformació del món en un lloc d'oci en el que el silenci de la nit, en cas de necessitat, pot ésser reproduït mitjançant un aparell magnetofònic, s'accelera cada cop més fins i tot si ensopeguem amb alguna dificultat, no se'ns acut pensar que el dimoni no s'amaga en el petits detalls, sinó en la cosa fonamental.

Existeix una errada de fons que consisteix en pensar que els riscos i les catàstrofes que se'n deriven de la civilització industrial no són sinó defectes susceptibles d'ésser corregits i evitats, i una altra errada més, que consisteix en considerar que això pot fer-se sense reduir el nivell de vida i de civilització -semblants errades impregnen el concepte mateix de protecció medioambiental que, segons se'ns diu, comença a la llar, i també tot el plantejament teòric que condiciona la política medioambiental.

La legislació dels països industrials constitueix un intent quasi commovedor, a pesar de la seva hipocresia, de respectar en el possible, formalment i teòrica, els límits exigits per la protecció de la terra i de la vida, però sense renunciar a conservar sense modificació alguna el desenvolupament d'una producció lliure de controls ni els hàbits quotidians dels consumidors.

En això radica fonamentalment la mentida vital de les civilitzacions industrials que, darrera cent anys de progrés ininterrumput, comencen finalment a adonar-se de la devastació que han desencadenat, però que segueixen insistin en el fet que únicament elles són en condicions de reparar els danys recorrent, curiosament, als mateixos medis que les han provocat. Ha de cicatritzar la ferida infectada. L'intent està condemnat al fracàs i dia a dia comprovem el seu fracàs. Fins i tot els èxits puntuals no fan sinó subratllar la gran magnitud del fracàs: els filtres instal.lats en els dipòsits de residus radioactius no resolen el problema, sinó que testimonien que la solució és impossible; els catalitzadors, per la seva part, produeixen núvols de pols de platí finíssim la innocuïtat dels quals no ha estat demostrada.

Les raons perquè aquesta "tecnologia medioambiental" hagi fracassat són quasi les mateixes que fan que les iniciatives privades per a la protecció del medi ambient hagin resultat estèrils. També en aquest cas, el fet que es limitin a actuar en àmbits molt reduïts i poc significatius de la producció i de la vida quotidiana, amb el que tot l'esforç realitzat per a protegir l'entorn es converteix en una mera farsa, i que es mantingui l'exigència de no actuar en la cosa fonamental, fa que qualsevol avenç que podria realitzar-se en el camí d'una ordenació nova quedi descartat d'antuvi.

Aquest desconcert és utilitzat per juristes i tècnics que juntament amb els polítics, desenvolupen una activitat que es limita a la cosa superficial. Quan el ministre germano-occidental del Medi Ambient presentà al govern un projecte de llei destinat a reduir els efectes contaminants del diòxid de carbó, el ministre d'Economia va observar que tal projecte de llei exigiria l'adopció de "mesures radicals" -però no ho deia com una mostra de decisió, sinó com un contraargument de pes.

UNA IMPOTÈNCIA AUTOINDUÏDA

Quan es vessa alguna substància tòxica - una entre deu mil- el que es fa es calcular les seves conseqüències i editar un decret per tal de combatre-les. Quan la immundícia es fa insoportable, s'inventen filtres i s'ordena la seva instal.lació. Quan amenaça algun risc greu, es construeixen monitors i

aparells de control electrònic i s'amenaça amb un càstig tots els que, en casos greus, s'atreveixen a desconnectar-los. Quan l'excés de soroll neurotitza la gent, els tècnics inventen pantalles sòniques (se'ns subte l'enginy més horrible i absurd de tots els que s'han inventat), i calculen a partir de quants decibels han de ser instal.lades per a protegir ciutadans, etc... Però deixant totalment a part el fet que aquests recursos solen entrevancar-se la majoria de les vegades amb la insistent resistència de tots aquells que veuen amenaçada la seva llibertat productiva o la seva capacitat competitiva o- per citar el darrer argument, el més desesperat dels que solen utilitzar-els llocs de treball, deixant a part tot això, deiem, totes aquestes mesures no passen de ser pedaços que desplacen el problema a una altra part aguditzant-lo quasi en la mateixa mesura en la que havien aconseguit minvar-lo.

Així doncs totes aquestes solucions han de ser produïdes i transportades i conservades en el futur; no fan més que incrementar el consum de matèries primeres i d'energia, la producció de substàncies tòxiques i de residus -amb la qual cosa acceleren justament allò que tracten d'evitar: el fracàs de l'empresa.

Allí on es posa en pràctica aquesta mal anomenada política de medi ambient, acaba per reunir-se, de la manera més complexa i amb la major dissimulació, tot allò que contribueix i a obstaculitzar qualsevol actuació raonable i tot sovint no resulta possible averiguar qui i què ha impedit que s'obrin pas altres solucions més raonables:

. El respecte a la llibertat de producció garantit pel sistema;

. la pressió dels interessos;

. la vigència de normes legals, moltes de les quals foren redactades temps enrera i tenien com a objectiu, no pas la protecció de la terra, sinó el desenvolupament econòmic;

. l'existència d'unes estructures econòmiques que no persegueixen més que l'èxit a curt termini i que són capaces de portar a la ruïna a qualsevulla que tracti d'harmonitzar les seves

decisions amb els interessos dels seus néts i besnéts;

. la despietada preeminència de l'economia sobre la política i, al mateix temps, del diner sobre la reflexió, especialment si aquesta darrera no serveix per a produir diner;

. i finalment, el nostre desconcert sobre el què és o no autènticament raonable. Una de les més grans fatalitats de la civilització industrial radica en el fet que les seves possibilitats es barregen de tal manera i són capaces de generar tal cúmul de conseqüències incalculables que resulta quasi inevitable que es plantegin dubtes sobre quina seria la millor manera de procedir.

Computadores, pesticides, embassaments, centrals atòmiques, satèl.lits -qui sap realment quins efectes produirà tot això, i on i com; l'única cosa segura és que provoquen noves conseqüències i molt diferents de les que es pensava de bon començament. Des de fa almenys cinquanta anys, part de les esmentades conseqüències han adquirit tal magnitud, han escapat de tal forma del nostre control i han resultat tan diferents del que esperàvem, que els qui les propiciaren s'han quedat sense parla, tot i la seva xerrameca.

Això no significa en absolut que la impotència que caracteritza a la política medioambiental tingui el seu origen en la ignorància. Nogensmenys, seria tot un progrés (i un petit triomf de l'honradesa) que els polítics i els seus assessors científics, que no paren de parlar de les qüestions medioambientals, reconeguessin, al menys parcialment, la seva ignorància i la tinguessin ben present a l'hora de prendre les seves decisions; perquè les decisions més fatals no són les que provoca la ignorància, sinó el desconeixement de la pròpia ignorància.

Per dir-ho d'una manera més senzilla: una decisió resulta més fatal en la mesura que més llest es creu aquell que la pren. Per exemple, els nostres experts en energia atòmica estaven fermament convençuts fa trenta anys que coneixien tots els aspectes importants d'aquesta energia; fins ara no s'havien adonat, i només parcialment, de quants dels seus coneixements eren erronis. Tanmateix, els investigadors de genètica sembla que vagin pel mateix camí.

Malgrat això, els polítics que s'ocupen del medi ambient estan molt lluny de mesurar totes aquestes perilloses incerteses com un element fonamental a l'hora d'adoptar les seves decisions, en tenen prou amb arribar a un cert nivell de coneixements en determinats camps, i acaben per creure que saben quelcom. Com, d'altra banda, sempre se n'assabenten una mica tard, no resulta exagerat afirmar que totes les normes legals sobre protecció de l'entorn arriben axi mateix sempre tard i, si tenim en compte, a més a més, tots els obstacles que s'oposen a la presa de decisions raonables, podem afegir que resulten força inútils. Tot això no significa sinó que la legislació existent sobre el medi ambient s'enfronta a una impotència autoinduïda, perquè la ignorància de la seva pròpia ignorància és responsabilitat seva.

UNS MINISTRES DE CIÈNCIA I INVESTIGACIÓ OPTIMISTES

És evident: fins i tot si el polítics tinguessin una visió realista de l'estat del món, àdhuc quan fossin capaços -al reflexionar sols a casa seva- d'entrellucar la magnitud de les amenaces que es posen sobre la vida, àdhuc quan, a la fi, fossin presa del pànic, fins i tot aleshores serien incapaços d'actuar, perquè en el millor dels casos, es veurien abocats a lluitar per una sèrie d'objectius - el desmantellament, la reducció del sistema econòmic a unes dimensions humanes i terrenes, la sobrietat, que semblaria misèria segons els paràmetres de la nostra opulència actual, el retorn a la cosa que és indispensable per a la vida i la renúncia a l'opulència- que un polític no es pot ni tan sols plantejar sense posar en joc la seva carrera política.

És freqüent escoltar encara actualment, fins i tot en paraules d'alguns defensors sensats de l'industrialisme, l'opinió que mai la humanitat havia viscut millor com avui dia, i que totes les recomanacions que es fan perquè tornem al bon camí només són sofisticacions intel.lectuals pròpies d'homes

massa civilitzats, avorrits i malcriats, un excitant substitutiu per a la seva coneguda manca de vitalitat, que un excés de civilització els hi ha sostret. Tanmateix també es podria aventurar la hipòtesi, si fem ús de la psicologia, que aquests individus, senzillament, s'han pervertit per culpa de la seva opulència i que, en conseqüència, estan en condicions òptimes per a reconèixer que l'excés acaba per ser perjudicial i que els tiberis incessants acaben per a rebentar les panxes.

Nogensmenys, deixant a banda aquesta possible sensibilitat anímica d'alguns individus rics, l'afirmació que mai "ens" han anat les coses millor que ara, constitueix una altra d'aquestes afirmacions cíniques que venen a ser una espècie de refugi enmig del fracàs.

Resulta cínic que premiem el benestar i l'excés, alhora que ens ofeguem en la nostra pròpia immundícia i que mig món s'enfonsa enmig de la més absoluta de les misèries. Quaranta mil nens moren diàriament de fam al món. Però des d'aquest mateix punt de vista cínic podrem dir que els que passen fam són culpables de la seva situació i que, a més a més, nosaltres fem tot el que està a les nostres mans i en mans de les economies de mercat per calmar la seva fam.

Però aquest punt de vista cínic oblida que aquesta fam és resultat de les nostres accions, en la mesura que vàrem ser nosaltres els que conquistàrem els continents i els expoliàrem, obligant els seus habitants a utilitzar els nostres mitjans farmacèutics i a aplicar la nostra meravellosa agricultura i els nostres sistemes d'intercanvi. A l'eliminar les seves estructures i les estratègies de supervivència hem provocat aquesta pobresa i desemparament que tanta compassió ens inspirava, però que, per altra banda, ens permetia disposar sense cap remordiment, d'un mercat inagotable, com si aquest Tercer i Quart Móns, tan expoliats, poguessin resoldre els seus problemes amb ajuda de pesticides, de centrals nuclears i d'economia lliure de mercat.

Però els països industrials, alhora, estan molt més a prop d'un amenaçador col.lapse del que la majoria dels seus habitants creuen. Enverinament, destrucció i malversació han arribat a un grau tal que el nostre futur vital, si les coses no canvien, s'ha convertit en una cadena interminable de solucions extremes les quals provoquen una sèrie d'efectes a mig i a llarg termini. Això implica també que cada país tracta de resoldre els seus aguts problemes i aplica

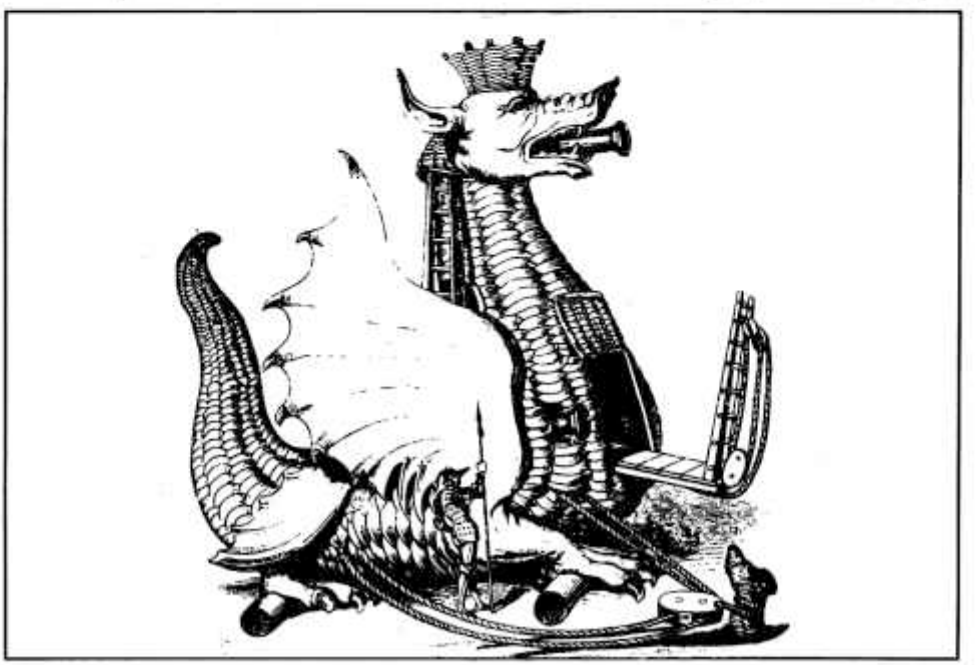

remeis que no solucionen els problemes només que durant alguns mesos o durant uns quants anys.

En l'àmbit internacional tornem a trobar-nos amb la mateixa situació que ha provocat el fracàs de la "política de protecció medioambiental" en l'àmbit privat i nacional: els símptomes no han desaparegut, tan sols han estat maquillats, la propietat privada i els hàbits quotidians són defensats a capa i espasa, les iniciatives són confiades a les instàncies jurídiques i tecnològiques, les solucions han de ser indolores, es a dir, tot ha de quedar com està.

A tot això s'afegeix una altra dificultat, si bé pot estar considerada com una deficiència superable en les estratègies nacionals i privades de protecció medioambiental, tanmateix en el terreny internacional constitueix una dificultat permanent: ens referim a la divergència d'opinió dels implicats. La Conferència del Mar del Nord que es va celebrar en la primavera del 1990 no va ser res més que la representació escènica d'aquest dilema, un melodrama grotesc: assenyats especialistes procedents de tots els països riberencs del Mar del Nord es varen reunir i constataren amb gran preocupació que l'afany competitiu occidental havia aconseguit contaminar de manera tan eficaç les enormes masses d'aigua d'aquest mar que durant molt de temps resultarà gairebé impossible que aquestes aigües acullin formes de vida. Tot seguit varen començar a donar-se la culpa uns als altres, i a llençar-se pel cap percentatges, per a finalment rebutjar de pla la possibilitat de reduir la pròpia contribució a la producció d'immundícies i d'aixecar la reunió sense haver arribat a cap acord i sense adoptar cap mesura, però amb la plena consciència que el Mar del Nord ja està condemnat i que els països limítrofs encara disposen d'una darrera oportunitat, obviament al preu de destruir per sempre el Mar del Nord, de perllongar una mica més el seu creixement industrial.

Obviament és cert que els canvis, si són profunds, poden arribar a amenaçar l'existència mateixa dels estats. I és que, si tenim en compte que el progrés tecnològic ha considerat com a quelcom natural, des de fa més de cent anys, el seu dret a embrutar l'aire i l'aigua i que fa tan sols vint anys alguns enginyers molt solvents afirmaven que eren capaços de calcular fins tot els centímetres de l'alçada que hauria de tenir una xemeneia per a evitar la contaminació atmosfèrica, si tenim en compte, dèiem, que tot això ha resultat no ser res més que una burda enganyifa, com ja pensaven alguns llecs en la matèria, podem arribar a la situació que tot el muntatge s'enfonsi, si s'imposa la necessitat de suprimir aquell vell privilegi de contaminar l'aire i l'aigua. Això mateix succeiria amb un model agrícola acostumat a maltractar el sòl des de fa dècades (seguint el principi "d'esperar que es dilueixi"), el qual senzillament s'enfonsaria si li treguéssim el privilegi de contaminar els aqüífers.

INTERESSOS contradictoris i en el cas extrem fins i tot necessitats reals de supervivència eviten que succeeixi quelcom que pugui ser considerat, al menys, com un preàmbul i un intent seriós d'iniciar un canvi profund.

Si, tal com estan les coses, no som ni tan sols capaços d'arribar a acords sobre els límits de la utilització de productes contaminants i sobre els mètodes que ens permetran evitar-los en el si d'aquest petit cercle de països amics que és la Comunitat Europea, no hauriem de sosprendre'ns que a un nivell superior, o sigui, entre tots els països del món, la desunió sigui encara més gran i irremeiable. Cadascun d'aquests països té els seus propis interessos, les seves pròpies formes de vida i els seus costums, les seves necessitats i les seves respostes a aquestes necessitats, i seria infantil per part nostra confiar que podran convèncer a Brasil i Anglaterra, a Iran i Kènia i a Rússia i Xina, amb les seves diferents aspiracions, religions i objectius, que es posin d'acord per a solucionar els problemes medioambientals de la Terra i de la supervivència, amb l'únic ajut de la raó i el compromís, del lliure comerç i d'acords.

És evident que podem elaborar plans de caràcter global, projectes per a la Terra en el seu conjunt -però seria arriscat suposar

que aquests plans van a suscitar el mateix grau de recolzament a Teheran que a Pekín, a Londres que a Buenos Aires. Les estratègies de supervivència es fan tan o més egoistes quan més properes són les amenaces, i aquells a qui més afecten se senten inclinats a elaborar les seves pròpies alternatives; tal volta sigui l'estratègia dels primitius habitants australians (al menys mentre no els pervertim amb el nostre alcohol per aprofitar-nos del seu urani), la que més eficàcia ha demostrat.

De totes les debilitats que caracteritzen la política medioambiental, la més funesta de totes, des del punt de vista global, és aquest desig absurd que les coses es quedin com estan o, si és possible, que millorin encara més: el països industrials que en un ràpid càlcul, constitueixen una quarta part de la població mundial, consumeixen les tres quartes parts dels recursos mundials i no tenen cap intenció de renunciar a les seves pretensions o de variar substancialment les seves formes de vida.

De la qual cosa podem deduir, per una part, que els països industrials estan abocats a procurar, a fi d'evitar la fallida, que la major part de la humanitat no visqui sota condicions bastant menys confortables que les dels països "desenvolupats" - o, altrament dit: que ens veuríem obligats a repartir, és a dir que hauríem de moderar el nostre nivell de vida de forma considerable a fi de possibilitar, amb les nostres doloroses renúncies, que la resta del món es vegi lliure al menys de l'extrema misèria.

Això no significa pas que estem regalant quelcom al altres i perdonant els seus deutes, sinó més aviat que ja no ens resulta possible seguir utilitzant-los com a "mercats" durant més temps amb l'excusa que el millor ajut que els hi podem donar consisteix en intercanviar els seus recursos alimentars i les seves matèries primeres pels nostres medicaments, les nostres armes i els nostres pesticides.

Cada cop sembla més inviable seguir mantenint els pobres en la misèria, atès que aquests tenen cada vegada més possibilitats d'arrabassar amb la força que dóna la desesperació la part que els hi pertoca. La defensa enfront de semblants pretensions no seria altra cosa que l'expressió d'aquesta estratègia de supervivència fonamentada en l'egoisme dels pobles i que molt bé pot desembocar en una guerra civil mundial de conseqüències imprevisibles.

Existeix una altra possibilitat: repartir el nostre benestar entre els més pobres i deixar-los en pau, en comptes de vendre'ls-hi contínuament l'estúpida idea de la civilització; això significaria suprimir les regles i les llibertats d'un comerç internacional que en aquests moments no està sotmès a cap tipus de limitació- i no existeix instància alguna capaç de realitzar semblant iniciativa.

Així doncs, les coses seguiran el seu curs: els països industrials continuaran devastant la Terra, continuaran extinguint-se per a sempre en la Terra els darrers vestigis de cultures admirables i desconegudes, l'anomenat Tercer Món continuarà autodestruint-se per culpa del seu desig, tan comprensible, de viure en l'opulència dels conqueridors d'ahir i els senyors del comerç d'avui -si es mira bé, es veurà que aquesta darrera fase en la que cadascú serà el darrer descendent de l'estirp ha començat fa temps...

El convit s'acaba. La taula està plena de deixalles, hem trencat els nostres plats contra la paret, alguns d'ells gairebé plens, el vi corre a raig també pel terra, els gots estan mig plens, però molts dels convidats ja fa estona que es troben malament, demanen a crits algun remei per al seu mal de panxa i rebutgen les postres. Sota de la taula hi ha un parell d'elements famolencs que tracten d'aconsegur alguna cosa que cau de sobre de la taula. A voltes s'agafen a les potes de les cadires per posar-se dempeus.

L'era industrial toca a la seva fi. Ha realitzat, fins al límit de la cosa imaginable, gairebé tots els somnis amb els que s'inicià. Som capaços de volar, fins i tot anar a la Lluna, i possiblement molt aviat molt més enllà encara. Hem convertit la química en una espècie de màgia que ens permet curar malalts, alimentar plantes i desinfectar comunes. Disposem de xarxes mundials de transports les quals ens permeten traslladar

a qualsevol part totes les mercaderies del món, tenim arrissadors elèctrics i un sistema de comunicacions que ha acabat per anul.lar l'espai i el temps. Tenim aquestes i moltes altres coses més i també hem aconseguit resoldre el problema energètic: després d'acabar amb la fusta dels boscos, hem començat a utilitzar els boscos que hi ha sota la terra i estem a punt d'acabar d'aquí a unes quantes dècades amb aquest petroli que ha necessitat de milions d'anys per a formar-se en estrats geològics d'èpoques remotes.

Tanmateix, amb tot això no hem fet una altra cosa que, ni més ni menys que caure en una dependència: la nostra moderna forma de vida, depèn constantment dels subtils fils que fan funcionar totes aquestes complexes interrelacions, però existeix també un altre tipus de dependència plantejada pel fet que la tasca d'eliminar els residus perillosos ha quedat per la posteritat i que els residus que estem generant en l'actualitat hauran d'ésser eliminats en el futur. Aquesta és justament una de les qüestions amb la que ens entrebanquem amb els límits de les possibilitats humanes i fins i tot amb els límits del nostre planeta. Qualsevol èxit aconseguit en el nostre programa topa amb algun fracàs, amb alguna destrucció; és com si els èxits sempre fossin èxits dubtosos, com si haguéssim d'estar protegits incesantment contra del fracàs, mentre que a l'inrevés, la destrucció fos quelcom definitiu i implacable. Qualsevol producció implica simultàniament consum, i no existeix cap sistema de reciclatge capaç d'evitar que l'augment de l'activitat productiva torni al món cada cop menys habitable per al futur. El convit està a punt d'acabar i els plats estan buits.

La vida resulta possible encara, però a escala reduïda. En els països industrialitzats encara podem satisfer certes necessitats, elementals de la vida diària, fent servir productes substitutius; el fet que podem comprar ampolles d'aigua mineral procedents de totes les parts del món representa en la nostra opinió un èxit del progrés que fa que oblidem el fet que ja no podem consumir l'aigua corrent de les nostres ca-

ses sense sotmetre-la a tractament previ, etcètera, etcètera.

La vida encara és possible. Però any rera any, es multipliquen els signes en el sentit que serà per poc temps, que les forces de la natura, tan de temps aixafades, acabaran per reclamar els seus drets. Qui tingués va poder escoltar, quan es parlava de les tempestes del mes de febrer i de la seva violència, incontrolable per a l'home, que aquestes presagiaven l'inici de la tan temuda catàstrofe climatològica, per molt que els experts tractessin de debilitar aquesta impressió amb la seva retòrica.

La vida encara és possible. Però els riscs amb els que ens enfrontem han augmentat vertiginosament. La nostra capacitat per a transformar l'esfera terrestre en un mar de foc o en un desert enverinat és tan àmplia i tan difícil de controlar que no faria falta ni tan sols una decisió diabòlica, sinó tan sols una errada banal per accelerar la fi.

L'era industrial està arribant a la seva fi. Ha deixat rera seu un planeta maltractat i uns habitants maltractats, una part dels quals viu a punt de l'extinció, mentre que l'altra part s'entrega a una vida opulenta sense voler adonar-se que aquesta ja no constitueix el cim del progrés, sinó el començament de la misèria.

I continuen apareixent davant de les càmeres uns ministres d'Investigació i Ciència molt llestos i somrients per anunciar que la investigació espaial, la tecnologia genètica, les computadores, els trens d'altra velocitat i els satèl.lits de comunicacions estan obrint nous camins per a una vida cada cop millor. Però rera el somriure dels ministres que confirmen incansablement la capacitat de la ciència i la tècnica per salvar la vida, s'entrelluquen les fantasmagòriques imatges de fàbriques en runes, d'autopistes col.lapsades, d'oleoductes rovellats, mentre que el sòl on s'aixequen tots ells trontolla, mentre que la violència de les tempestes augmenta ocasionalment.

I, nogensmenys, tot i que tot això és previsible i que una bona part s'ha convertit en realitat angoixant, es continua parlant de la protecció del medi ambient com si fos possible mantenir de manera indefinida en funcionament el clavegueram, parlant en un sentit ampli, i seguir actuant com si això fos possible i com si cada forma de vida -també la nostra- disposés de les corresponents formes de protecció medioambiental -essent així que, en realitat, la nostra forma de vida requereix un canvi profund.

Canvi no només en el sentit que ens habituem a dipositar els envasos de vidre fets servir en un contenidor o a reunir paper d'alumini o que aconseguir inventar algun catalitzador per a evitar els escapaments, canviï sobretot en un sentit fonamental, en un sentit que encara som incapaços de concebre, canvi vers noves formes de vida que estiguin en harmonia amb les forces autoreguladores de la Terra i de la naturalesa.

És possible que rera totes les declaracions d'intenció sobre la protecció medioambiental i rera la satisfacció que mostren els ministres d'Investigació i Ciència no s'amagi més que la desesperança, la consciència que tot això no són res més que decorats que cal mantenir dempeus amb contínues i laborioses reparacions. Es possible que s'amagi la certesa que la "protecció medioambiental", tal i com l'entenem i practiquem en aquests moments no és sinó un darrer intent de rebel.lió front el previsible fracàs dels nostres projectes, intent destinat a fracassar tot i aconseguint posar-lo en pràctica en tot el planeta com un projecte global.

La idea de la catàstrofe es va obrint camí. En opinió d'alguns, cal esperar que es produeixi la catàstrofe per tal que aquesta provoqui algun canvi -i al parlar de catàstrofe es parla del gran esclat final que, molt possiblement, arrasarà una part del món, resolent així uns quants problemes, que havien arribat a ser insolubles, amb el simple expedient de la destrucció i deixant un món delmat en el que tal volta sigui possible seguir vivint.

Aquesta afirmació pot amagar un alt grau de realitat i això explicaria per què les iniciatives més raonables estan paralitzades, i per què ja no podem traçar cap pla que els pobles d'aquest món estiguin disposats a

acatar lliurement o que, a l'ésser presoners de les seves necessitats de supervivència estiguin en condicions d'acatar. Totes les iniciatives raonables serien contemplades en altres llocs com quelcom insuportable, inviables, si tenim en compte totes les dependències que ens hem imposat i suposarien, a més a més, l'eliminació de tots els sublims principis de llibertat de producció i de comerç.

La idea que podria arribar a obrir-se camí, una espècie de sentit comú generalitzat que tornés a posar les coses al seu lloc, abans que el propi planeta posi fi a qualsevol iniciativa raonable, és una idea meravellosa-però tanmateix tan escassament realista com la hispòtesi que se'n deriva, això és, que, en certa manera, ha de produir-se una explosió purificadora que torni a posar les coses al seu lloc amb els seus llamps i trons.

És possible que existeixi la possibilitat i el risc que esclati una catàstrofe d'aquestes característiques, però és molt més probable que en algun racó del món, en qualsevol xamfrà, es produeixi un petit error i que aquest error, tenint en compte que el nostre món es composa d'una filera interminable d'interrelacions, acabi per desencadenar tota una serie d'efectes i conseqüències que poc a poc provoquin la desaparició de totes les estructures i els sistemes de dependència sobre les que descansa la nostra civilització. Seria molt arriscat realitzar un pronòstic de quin podria ser aquest punt dèbil que tanta rel.levància pot arribar a tenir a l'apropar-nos furtivament, per etapes, a la destrucció final. Podria ocórrer així -el món resulta ser víctima de la pròpia prosperitat en la que s'ha estat vivint i, al convertir-se en víctima i a l'arrossegar en la destrucció moltes de les seves belleses, de les seves creacions i dels seus tresors, es renova i reconstitueix, tot i que sigui amb menys creacions, amb menys bellesa i amb menys tresors.

Es produirà una gran probresa com a conseqüència inevitable de l'excés de prosperitat i tot i que es evident que per a moltes persones aquesta idea està indisolublement lligada a la idea de misèria, de mort i de decadència, aquesta afirmació no implica en absolut una actitud cínica o impassible, sinó realista rera de la qual s'amaga una profunda tristesa per tot allò que ha desaparegut, i també còlera vers tots aquells que ens han conduït a aquesta situació sense parar en els seus discursos triomfalistes fins el tràgic desenllaç final, sense parar de parlar en despreci dels "apocalíptics", i titllant el seu sentit de la realitat de tremendisme i el seu pessimisme, de neurosi.

Tan sols la pobresa serà capaç de salvar-nos. Només quan no tinguem medis per abusar a gran escala dels recursos, com hem estat fent durant cent anys, serà possible que aparèixi una nova forma de vida en la que els nostres errors, inevitables, tinguin una magnitud limitada de manera que la pròpia naturalesa sigui capaç de corretgir-los. Ni la utilització per especialistes dels grans enginys tecnològics, ni el control polític puntual per part dels ciutadans o de comissions ètiques, ni els

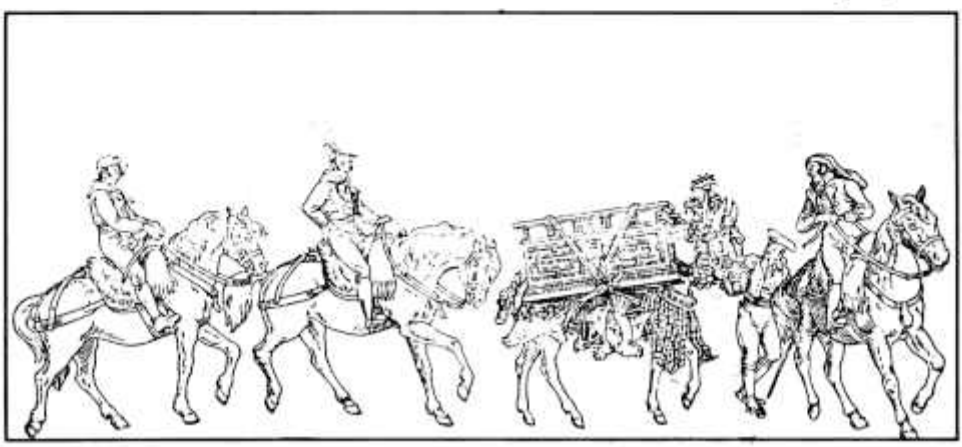

interminables discursos antihegemònics, ni l'economia de mercat que ha aconseguit el zènit de la seva llibertat d'acció en l'intercanvi de sistemes d'aniquilament de la humanitat, són capaços de proporcionar-nos el que la pobresa ens proporciona: la necessitat de renunciar. I com, lògicament, ningú està disposat a viure en un estat de pobresa en un món on la riquesa està a l'abast de la mà i on els mètodes per explotar-la resulten força barats, la pobresa es produirà com a conseqüència d'un desenllaç fatal.

UN ACTE D'AUTOAFIRMACIÓ

És aquesta una imatge excessivament tenebrosa? És evident que si la comparem amb aquest país de Xauxa automatitzat, tants cops promés, amb la seva energia atòmica, pràcticament gratuïta, amb la seva totpoderosa ciència mèdica, la seva capacitat per satisfer totes les seves necessitats i amb l'únic problema de decidir què fer amb el temps lliure. També és una imatge fantasmagòrica si la comparem amb totes les riqueses que encara ens queden en aquest món, però que s'estan esgotant a una creixent velocitat i que hauran desaparegut ja en la vigília del darrer acte. La nostra mirada a les darreres restes està plena de melanconia, la nostra mirada de comiat als darrers esquimals, als darrers oriols, a moltes plantes que molt avait deixaran d'existir. Melancolnia i còlera pel fet que les exigències que li hem plantejat al nostre planeta, no són, des de fa ja molt de temps, més que una espècie de toxicomania, alhora destructiva i necessària, quelcom que necessitem per viure tot i que així la nostra supervivència està cada cop més amenaçada.

En aquest context, la recomanació que comencem a protegir el medi ambient en les nostres pròpies llars, adquireix, repentinament, un nou significat. Aquesta obligació, oficialment difosa, es transforma en un dret individual: el dret de l'individu a escapar, si li és possible, de tot allò que està contribuint al desenllaç. Es tracta d'una especie de resistència passiva, desesperançada però digna, un boicot de partisà, una negativa a obeir, almenys allí on encara resulta possible l'autoafirmació i on encara perviuen alguns vestigis d'unes formes de vida que tracten de distanciar-se en la mesura que els hi és possible d'aquesta mascarada letal, de les pressions i de les temptacions.

En aquest sentit aquesta protecció domèstica del medi ambient es transforma en un acte d'autoafirmació que ha renunciat a salvar el món, però que tracta de salvaguardar la pròpia dignitat amb un quilo d'alumini, utilitzant altres rellotges, col.locant rajoles a les cirternes dels wàters; no es tracta d'accions ecologistes sofisticades per a calmar la pròpia consciència, sinó d'una protesta desesperada.

Això no constitueix un retorn a la cosa privada. En un món on les grans majories aposten invariablement per continuar caminant vers l'opulència i en el que les opinions més raonables, les actituds més fonamentades i les advertències més sòlides no poden ser portades a la pràctica perquè la comunitat humana està deformada pel comerç i l'egoisme -en un món així no queda més que alguna escletxa, ridículament petita, en la que manifestar, al menys de manera simbòlica, la nostra rebel.lia.

No és un anar enrera, sinó un saltar vers les fronteres més allunyades. I si no aconseguim salvar el món, almenys salvarem un petit fragment de vida en aquest planeta, mentre aquest planeta existeixi.

Jürgen-Dahl

CAMPANYA 500 ANYS DE RESSISTÈNCIA INDÍGENA I POPULAR

Cada cop és més propera la "celebració" dels cinc-cents anys del descubrimiento d'Amèrica. Moltes han estat les iniciatives arreu del país i de l'estat que han sorgit, per tal de denunciar aquesta fal.làcia històrica, algunes de les quals han estat presents en aquestes pàgines de VIA FORA!.
Avui, però, us presentem una declaració-denúncia d'aquest aconteixement, realitzada per una colla d'organitzacions indígenes, que es van reunir a Bogotà ara fa poc més d'un any, i van tractar aquesta problemàtica proposant tota una sèrie d'accions.
Reproduïm les conclusions de les Comissions 1 i 3, les quals han estat publicades a la revista "Hombre y Ambiente" número 16 de octubre desembre de 1990.

We are gradually coming nearer to the "celebration" of the 500 anniversary of the "discovery" of America.
Many initiatives have emerged from around the country to denounce this false historic event, some of which have been published in VIA FORA!.
Today, however we present an accusation statement of this event, made by a series of indigenous organizations, which met in Botoga a little over a year ago, and they discussed this problem and proposed a series of actions.
We publish the conclusions 1 and 3, which were published in the magazine "Hombre y Ambiente", issue number of 16, 1990.

Ĉiufoje estas pli proksima la "festado" de la kvincent jaroj de la malkovro de Ameriko.
Multaj iniciatojn aperis tra la lando kaj la ŝtato, denuncante tiun historian trompon kaj kelkaj eĉ aperis sur la paĝoj de "Via Fora".
Nun ni prezentas al vi deklaracion-denuncon de tiu okazintaĵo, fare de pluraj indiĝenaj organizoj, kiuj kunvenante en Bogotà antaŭ unu jaro, pritraktis la aferon kaj proponis faskon da agadoj.
Ni reproduktas la konkludojn de la Komisionoj 1 kaj 3 publikigitaj en la revuo "Hombre y Ambiente" n-ro 16 de 1990.

500 ANYS DE DOMINACIÓ I D'EXPLOTACIÓ

Estem convençuts de la necessitat de cercar en el passat l'explicació del present. Les classes dominants han escrit la història des de la seva perspectiva per a legitimar els seus projectes de dominació. Correspon als explotats i als oprimits escriure la seva història i recuperar per al present les lluites del passat, la memòria dels pobles és una font d'inspiració permanent que nodreix els processos d'alliberament dels explotats i els oprimits i és l'estructura de la identitat.
Tergiversant i canviant la història, els dominants despullen els pobles d'aquest instrument de lluita. Avui dia se segueix parlant del descobriment quan sabem que el que va ocòrrer va ser una invasió. El llenguatge de la història oficial no solament posa un vel sobre el genocidi i el saqueig practicat pels europeus a les antigues civilitzacions d'aquest continent, sinó que segueix fonamentant avui dia l'explotació dels drets ancestrals que tenen els indígenes en els seus territoris.
La recerca del passat no és aleshores una distracció que ens porta a oblidar-nos del present. Això ho fan les acadèmies de la

història oficial. Per a nosaltres la història és un moment d'explicació del present i un ajut en la recerca del camí a seguir, ja que es tracta d'assumir aquest passat tràgic dels nostres pobles indígenes i camperols, amb tota aquesta seqüència de violència i d'explotació, per a que aquests no tornin a repetir-se mai més.

L'HOMOGENEÏTAT CULTURAL

L'estat-nació que tenim en la majoria dels països llatinoamericans és la construcció de les burgesies dòcils a les potencies hegemòniques del capitalisme. Amb aquests estats-nació que foren creant-se a imatge i semblança dels interessos de les oligarquies llatinoamericanes, es va legitimar l'expoli històric que sofriren els poblés indígenes i les seves civilitzacions, ara considerats simples residus del passat.

La nostra actitud no pot ser altra que el rebuig d'aquest estat-nació burgés, centralista i autoritari que no accepta dins de les seves fronteres formes diferents d'organitzar la vida econòmica, social i cultural dels grups sòcio-culturals, ètnies i encara nacionalitats indígenes.

La construcció d'una nació, en la qual trobem tots els pobladors d'aquests territoris una Pàtria, no pot ser sinó una nació que reconexi tots els drets d'aquests grups ètnics sòcio-culturals, nacionalitats indígenes; una nació plulinacional i multicultural que tingui com a base la democràcia popular. És aquest tipus de nació la que garanteix que comencem a fondre una unió basada en el reconexeiment mutu de les autonomes dels grups socials i de les seves organitzacions. Només a partir d'aquest reconeixement podrem pensaren la construcció d'una nació, una gran Pàtria Llatinoamericana, el gran somni de Bolívar i de Martí, és potser un procés lent, però també és un procés que ens permet amb més solidesa enfrontar els centres de poder imperialista i els seus servents a Llatinoamèrica.Ja que l'imperialisme es nodreix de les nostres debilitats i divisions, aquí valdrà la pena esmentar el gran pensador peruà José Carlos Mariátegui que ens recordà sempre que la democràcia interna, la solidaritat i el socialisme inclouen l'anti-imperialisme i no a l'inrevés.

Començar des d'ara a construir una nació democràtica, solidària, respectuosa de les seves cultures amb base a l'hegemonia dels sectors populars és l'alternativa per a posar-li fi a aquest sistema social capitalista, a aquesta civilització deshumanitzadora.

LA IDENTITAT

Els grups socials que han perdut els trets fonamentals de la seva identitat, han estat convertits en mers objecte dels projectes de dominació. Els pobles indígenes tenen en la seva identitat un dels elements més valuosos de la seva cohesió social. Aquestes identitats particulars dels pobles indígenes no és pas un obstacle per a la construcció de la nova societat que desitjem, ans el contrari, és una riquesa que encara posseïm i que 500 anys de dominacó i imposició cultural no han pogut destruir. És l' aportació que els pobles indígenes ofereixen per a la construcció de la nostra identitat.

És partint de saber qui som, el que ens permet construir de forma autòctona el nostre futur, d'acord a les nostres necessitats i desitjos; quan els grups socials rescabalen les seves identitats s'aconsegueix abordar un procés de respecte mutu vers les altres identitats, vers les seves organitzacions, vers altres formes de concebre el món i d'organitzar les seves societats i economies. La intolerància entre les altres identitats la veiem com a producte de la nostra pròpia inseguretat i manca d'identitat. Creiem que la identitat, entesa com l'"ésser subjecte" de la seva pròpia hstòria és l'element més vital de resistència i lluita que ofereixen els pobles, ja que la dominació del sistema capitalista es basa en convertir-nos a tots en "objectes" d'explotació; a aquest sistema només li interessen les nostres mans per al treball, en aquest sentit, per a les oligarquies no tindriem identitats particulars, tots seriem iguals, igualment despreciables, igualment explotables.

REFLEXIÓ SOBRE 500 ANYS

Som de l'opinió que la reflexió ha d'estar lligada a recuperar la nostra identitat per a

enfortir els processos d'emancipació i d'alliberament de tots aquells que en funció de la seva classe social són explotats i que en raó de la seva cultura són discriminats i oprimits. La reflexió no ha de circumscriure's només als grups indígenes, malgrat la data de 1492 les hagi afectat amb més violència, ja que sobre l'explotació, el genocidi i la destrucció sòcio-cultural dels grups indígenes es va anar creant un sistema d'opressió que creà la seva riquesa i l'"esplendor" sobre l'explotació dels béns produïts per la majoria del poble, fossin aquests blancs, indis o negres.

Avui dia, 500 anys després de la invasió i 150 anys de vida republicana, se segueix desconeixent la reivindicació històrica dels pobles indígenes a l'autodeterminació.

Les reflexions de la nostra campanya han de tendir també a enfortir aquestes idees i a propendir per a que les propostes polítiques que sorgeixin del sector popular tinguin com a base la diversitat, el pluralisme i el reconeixement de l'autodeterminació, ja que creiem que no hauriem avançat molt en les reivindicacions històriques dels indígenes, si aquests no poden compartir amb dignitat i en termes d'igualtat els espais polítics i socials pels quals han lluitat juntament a la resta d'oprimits i explotats. Considerem gualment que la reflexió no pot exhaurir-se en un rebuig als oprobis soferts en el passat ni en condemnar les celebracions que es faran el 1992. El nostre quefer no ha d'estar condicionat per aquesta conjuntura; ans al contrari, la reflexió ha d'anar més enllà d'aquesta data i no ens ha de conduir a entendre la situació actual i a impulsar procesos d'organització, enteniment i solidaritat a nivell regional, nacional llatinoamericà.

Creiem que dins de les reflexions de la nostra campanya, la cultura mereix una gran atenció, ja que el despreci per part de les classes dominants a aquesta esfera de la vida social, ha mutilat la creativitat del poble. Rescabalant els nostres espais per a la producció cultural i valoritzant el que ja tenim, estem també donant una batalla en la construcció del poder popular.

Aleshores creiem que la recuperació de la nostra economia i de la nostra manera de fer política són elements valuosos per a l'emancipació i la resistència dels nostres pobles, però també creiem que la promoció i l'enfortiment de la multitud d'expressions culturals que tenen els sectors populars, camperols, comunitats negres i indígenes, no només són reivindicacions sinó instruments per al rescabalament de la dignitat i l'alliberament dels pobles, ja que els canvis socials més profunds dels pobles no es donen només en el canvi de l'estructura econòmica sinó en les percepcions

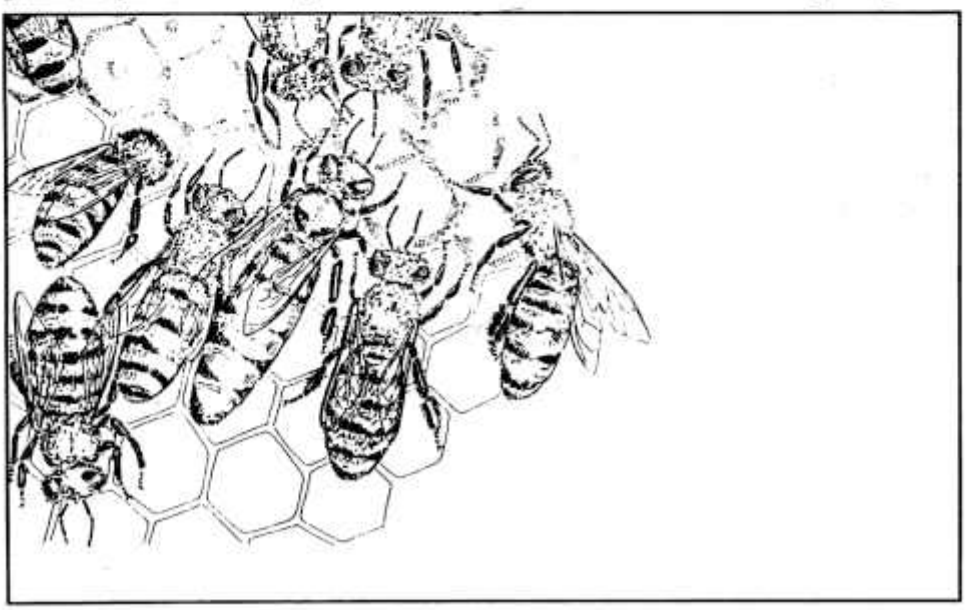

 col.lectives.

CULTURA I AUTODESCOBRIMENT

La cultura és la vivència manifestació dels pobles. En ella s'interrelacionen els elements d'organització, de lluita, de resistència en la cosa política, l'econòmica, la social, la religiosa, l'artística i la científica; és a dir en la totalitat de les demandes que constitueixen la nostra quotidianeïtat, que la dinamitzen i permeten la vida dels nostres pobles.

Com a pobles indígenes tenim elements culturals comuns; som cultures amb un projecte de vida mil.lenària i amb 500 anys de resistència per la vida, contra el projecte sistemàtic de la mort. Són comuns també una forma de vida comunitària, una relació integral de l'home amb la natura, una relació estreta amb la terra, la nostra mare, Pacha Mama, Abya Yalą.

I per a mantenir viva aquesta cultura hem lluitat contra una cultura invasora, on prima la propietat privada de la terra i dels medis de producció, l'egoïsme, l'ambició que esclavitza no sols els nostres pobles mestissos sinó també a milions de germans de comunitats africanes; una cultura que no va dubtar, per a enfortir el seu imperi, en utilitzar les armes i la creu, la tortura, l'assassinat, l'etnocidi i el genocidi de pobles sencers truncant el procés dels nostres pobles, violentant la nostra autonomia, instaurant el sistema de la mort.

La nostra lluita com a fills d'aquest continent és de les cultures dominades contra la cultura dominant, dels oprimits contra els opressors, dels explotats contra els explotadors. La lluita d'una cultura de vida contra el sistema de la mort.

El valor de les nostres cultures ha estat amagat i desconegut per occident dins de l'àmbit universal de la cultura: la nostra medicina la consideren bruixeria; a la nostra religió, superstició; a la nostra història, mites; al nostre art, folklore; als nostres idiomes, dialectes, etc...

Però nosaltres, centenars de pobles diferents que habitem aquest continent, estem segurs que la diversitat cultural és un dels elements que més afavoreix els nostres procesos d'alliberament; sabem que són les nostres arrels culturals les que nodreixen les nostres lluites i que el diàleg i l'intercanvi són possibles perquè la diversitat no és pas una contradicció sinó una possiblitat d'enriquir-nos i de construir un veritable procés d'unitat contra el sistema opressor.

L'autonomia i la participació en les decisions que ens afecten, a les quals tenim dret, només seran garantides si hi ha un respecte entre els pobles del món, si no ens imposen models educatius aliens, si l'educació sorgeix de la nostra realitat, del nostre pensament, si no es nega la nostra història, si la jerarquia de l'Església Catòlica no segueix adoctrinant-nos en la paciència, en la resignació, en la submissió, en el conformisme; si els governs d'aquests països no segueixen lliurant les nostres cultures a les mans assassines de les sectes fonamentalistes que com *el ILV i Nuevas Tribus*, sota el pretexte d'investigacions lingüístiques i d'evangelització ubiquen i saquegen els nostres recursos naturals.

La possibilitat de recuperar i de reconstruir la nostra història i de refermar i enriquir els elements propis de la identitat de les nostres comunitats amb mires a analitzar la situació actual de les nostres regions, dels nostres països i del continent, serà també la possibilitat d'iniciar un procés per a plantejar accions comunes enfront el deute extern, front a les diverses formes de dominació i d'explotació imperialista, com el saqueig de les nostres riqueses, la devastació dels nostres recursos naturals, la penetració ideològica, la implantació del militarisme.

PROPOSTES:

- Compromete'ns a rebutjar la celebració ofcial dels 500 anys i a la reflexió sobre el significat de la invasió, el genocidi i l'anomenada evangelització.
- Que el 12 d'octubre sigui una data de dignitat i de resistència indígena camperola de rebuig a la invasió europea imperialista als nostres pobles.
- Recuperar dates històriques de les lluites dels nostres pobles, per exemple el 4 de novembre, inici de la resistència de Tupac-Amaru i de les dates de Rumiñahui, Atuey,

Caupolcán, Urracá, Cuauhtémoc, Nicarabó, etc...

- Que a nivell de les nostres organitzacions es motivi i es valori la participació de la dona en les lluites, ja que en aquestes la dona ha estat fonamental mantenint viva la cultura.
- Desenvolupar un treball d'educació en les comunitats indígenes i camperoles que parteixi de les pròpies cultures, enforteixi els nostres elements culturals i impedeixi els fenòmens de l'aculturació imposada.
- El rescabalament dels nostres idiomes, noms propis, la toponimia, com a part de la nostra identitat.
- Recuperar la història local, regional, nacional i llatinoamericana.
- Exigir als governs l'expulssió de totes les sectes religioses i en especial: *ILV, Nuevas Tribus* i a tota aquella que atenti contra el desenvolupament i a l'autonomia dels pobles.
- El rescabalament de les tecnologies pròpies locals d'acord a les necessitats de cada regió. Aixímateix, s'haurà implementar la tecnologia actual d'acord a les necessitats dels nostres pobles.
- Cridar a les organitzacions populars que donin suport i s'integrin a les lluites del poble enfortint el treball amb la joventut en tots els aspectes.
- Enfortir les organitzacions dels Drets Humans i dels pobles, desenvolupant mecanismes apropiats a l'interior de les organitzacions indígenes i camperoles, tals com secretaries de Drets Humans, tenint en compte els nivells organitzatius.
- Promoure en cada país la conformació d'un ampli front de defensa de l'art i els seus artistes en les seves diferents àrees de treball; així mateix, anar pensant en un intercanvi d'aquestes experiències a nivell llatinoamericà.
- Que es doni un relació permanent a nivell de comunicació, intercanvi d'experiències i avaluacions sobre les activitats que en cada país es desenvolupen en el marc dels 500 anys.

Bogotà, Octubre del 1989

Us presentem dos articles d'un mateix autor, trets de revistes internacionals ben diferents, però que tenen el nexe d'unió de la reflexió al voltant de l'home, la societat, el futur...
Amb la seva peculiar ploma, l'escriptor Gunder Sachs aprofundeix en el primer article "Els prejudicis dels economistes" sobre el concepte d'economia, la seva història, el que significa... el mercat..., l'economia com a mesura de tot, i com el sedàs que fem servir tots plegats per valorar, decidir, proposar... Aquest progressiu allunyament de la realitat històrica dels pobles, l'oblit més o menys conscient, més o menys voluntari que hi ha quelcom més transcendental i definitori que l'economia, entesa com l'entenem a Occident.
Aquest primer treball ha estat traduït del francès de la revista quevequesa Interculture nº 109.
En el segon treball que us presentem, tot i que el factor economia és força present, es concreta i desenvolupa més la qüestió ecològica, el nous eco-desenvolupamentistes, el perill real que existeix de descafeinar el que té de més profund, essencial i definitori la ideologia i pràctica ecologista, com ell mateix en diu gairebé al final de l'article.
Aquest treball ha estat traduït de la revista sueca Comunidad de maig/juny de 1989.

These two articles written by the same author have been taken from different international magazines, but the author reflects in both about man, society, the future...
In the first article "Prejudices of economist", Gunder Sachs writes in his particular style on the concept of economy, its history, its significance, the market, economy as a measuring intrument of everything and as the sieve we all use to evaluate, decide, offer... This progressive distance from the historic reality of the nations, the more or less conscious or willing oblivion of more important things than economy, as we understand it in the West.
This first paper has been translated from French from the Quebec magazine, Interculture Nº 109.
Althoungh in the second article, economy is also present, the author focuses and develops the problem of ecology, the new "eco-developers", the real danger forgetting the deep, essential and defining ecologist ideology and practice, as mentioned at the end of the article.
This paper has been translated from the Swedish magazine Comunidad of May/June 1989.

Ni prezentas al vi du artikolojn de la sama aŭtoro, el tiritaj el internaciaj revuoj tre malsimilaj, kiuj havas tamen la saman pripensan ligon ĉirkaŭ la homo, la socio, la estonteco... Per sia neofta skribmaniero, la verkisto Gunder Sachs enprofundiĝas en la unua artikolo "La antaŭjuĝo de la ekonomistoj" pri la ekonomia koncepto, ĝia historio, ĝia signifo...la markato...la ekonomio kiel ĉiomezurilo kaj kiel la filtrilo kiun ni ĉiuj uzas por valorigi, decidi, proponi...Tiu ĉi progresiva distanciĝo el la historia realo de la popoloj, la forgeso plimalpli konscia, plimalpli volonta pri la ekzisto de io pli transcenda kaj klariga ol la ekonomio, tiel kiel oni komprenas ĝin en Okcidento.
Tiu ĉi unua artikolo estis tradukita el franca revuo keveka "Interculture n-ro 109".
En la dua artikolo kiun ni prezentas al vi, malgraŭ tio ke la ekonomia faktoro ekzistas, oni pli konkretigas kaj disvolvigas la ekologian aspekton, la novajn ekologi-disvolvigantojn, la realan ekzistantan riskon malfortigi tion kion havas kiel plej profundan, esencan kaj difinan la ekologiaj ideologio ĝin tradukis el la sveda revuo "Comunidad" majo/junio 1989.

L'EVANGELI DE L'EFICÀCIA GENERAL

Wolfang Sachcs

Avui dia proliferen els informes sobre la situació del planeta. L'Atlas Gaia i l'"Estat actual del planeta" del *World Watch Institute* circulen en més d'una dotzena d'idiomes, la memòria anual de l'Institut de Recursos Planetaris està a l'abast de funcionaris il.luminats de l'ONU i els ambientalistes d'arreu del món lloen

l'informe de la Comissió Brundtland com a fidedigne testimoniatge de les seves reclamacions.

Hauriem de demostrar satisfacció i agraïment; la veritat és que finalment s'ha aixecat la cortina de silenci sobre la crisi global de supervivència i una serie de dades i taules estadístiques ens revelen el vast panorama d'amenaces i de perills actuals. L'evidència és en aquest sentit irrefutable. Al mateix temps, les crides a una urgent acció responsable - la qual ja ve amb retard- només poden cridar-nos al consens: és veritablement indispensable un programa de transformacions.

Tot i així, la meva admiració per aquests informes es tenyeix de desconfiança en analitzar els seus efectes; es de tèmer que les propostes polítiques de l'administració dels recursos ignorin l'opció intel.ligent de l'auto-limitació, i redueixin l'ecologia a una forma superior d'eficiència. Semblant reduccionisme reafirma la validesa universal de la visió del món basada en la cosa allò econòmic, i eventualment redundarà en un desplegament ulterior de l'occidentalització de les ments i els costums, i un empobriment cultural que a la llarga també posa en perill la fita global d'un "desenvolupament sostenible".

TREURE'N MÉS POSANT-NI MENYS

Cadascun dels vuitanta i escaig *World Watch Papers*, per exemple, ens descriuen un estat de situació global que grollerament es pot resumir de la següent forma: per un cantó veiem com més i més gent - amb necessitats creixents d'alimentació, d'habitatge, atenció a la salut i energia- exigeixen reconeixement de les seves demandes, a l'ensems que augmenta la població i algunes desigualtats tendeixen a nivelar-se. D'altra banda se'ns mostra com els sistemes econòmics dilapiden tot el seu potencial responent a aquestes demandes al preu d'esgotar els recursos, arruïnar el medi ambient i augmentar els costos; els medis disponibles disminueixen mentre que les necessitats són cada cop més apremiants: el que salta a la vista en aquest paisatge, és un forgeix i goradació en els marges de sostenibilitat social. L'ús de combustibles fòssils, per exemple, gasta en un any el que va costar milions d'anys en produir-se, sobrecarrega l'atmosfera de dioxi de carboni, i ha provat ser més car que les mesures per a l'estalvi d'energia. L'abús i el maltractament de les fonts d'aigua dolça priva als éssers humans, als animals i a les plantes d'un medi indispensable de supervivència, contamina les reserves d'aigua del planeta fins a un futur llunyà, i qualsevol nou projecte de subministrament d'aigües està marcat amb etiquetes multimilionàries. Els exemples abunden.

Afortunadament, - ens diuen els del *World Watch Institute*- el paisatge no està del tot ennuvolat, hi ha un raig de llum en la llunyania. Per a ells, el camí de resolució d'aquest dilema està assenyalat: substituint uns medis per altres de menys nocius i concentrant esforços en l'eficiència. Un parell de respostes típiques que apunten al blanc desitjat en l'eficiència en la utilització dels recursos, serien l'ús de combustibles renovables i un perfeccionament i sintonització a través de la seva conservació i curosa administració. Realment si haguèssim de suggerir un lema per a ésser gravat a l'entrada del *World Watch Institute*, l'opció òbvia seria :"Més de menys".

No dubtarem pas de la necessitat d'aquesta aproximació, ni a discutirem l'apropiat de les solucions alternatives proposades. Però tanmateix sí que ens agradaria cridar l'atenció sobre un dissimulat reduccionisme que d'una crida a noves virtudes públiques, transforma la política ecològica en un paquet d'estratègies administratives. Hi ha dues possibilitats d'alleugerir la perillosa pressió entre una demanda creixent i medis insuficients (com qui per obrir un ganxo ha de prémer al mateix temps els dos cantons): per una banda prendre en consideració una intel.ligent reducció de la demanda, i de l'altra, gestionar de manera diligent els medis disponibles. Tanmateix, els nostres vigilants del món donen importància solament a la segona alternativa, deixant la primera enfonsar-se en l'oblit. En els seus informes ens criden l'atenció sobre l'eficiència en els medis, elevant la

micro-economia a imperatius de les polítiques nacionals i fins i tot globals. Per cert que fent-ho així, avanguarditzen la transició d'una economia basada en els resultats i el rendiment de la producció-consum a una de centrada en una economia d'insums on no tots els recursos són dilapidats en elevar el PNB, sinó més aviat utilitzats per la major eficàcia per a aconseguir així un major creixement sense escombraries ni deixalles. Sota aquestes noves premises se suposa que les economies hauran d'exercitar-se (*work out*) fins adaptar-se idòniament, en comptes de senzillament posar més muscles fins a trencar alguna marca com va ser el cas en les dècades de la post-guerra. El que està a l'ordre del dia és *optimitzar*, en comptes de *maximitzar*, i tant enginyers com economistes renoven el plaer del seu ofici treient fum del cap en com minimitzar la inversió per cada unitat de producte acabat. Nogensmens, els nostres "vigilants" queden atrapats en la visió econòmica-centrada del món, en fer cas omís de l'alternativa d'una limitació intel.ligent de la demanda orientada per l'oferta. En aquesta perspectiva "economicista", cada societat eleva la producció al valor suprem i aspira trobar la bona vida expandint i accelerant l'aparell econòmic. Atès que els "informes" rarament qüestionen el predomini d'allò econòmic en la societat, donen implícitament per acceptat que totes les cultures del món convergeixen en el desig d'una major producció de béns materials. Aquest prejudici posa darrera dels barrots qualsevol intent d'examinar més d'aprop una política intel.ligent d'autolimitació - àdhuc pels països superindustrialitzats del Nord- que procura adaptar els nivells, volums, estructura i velocitat de la producció/consum, als darrers fins de la societat.Enl no fer-ho, els "informes" sembla que considerin com intrínsecament deficients a altres societats menys accelerades, menys professionalitzades, menys béns-intensives. Ja que són incapaços d'imaginar diverses cultures que viuen voluntàriament i intencionada amb nivells intermitjos de demandes materials,

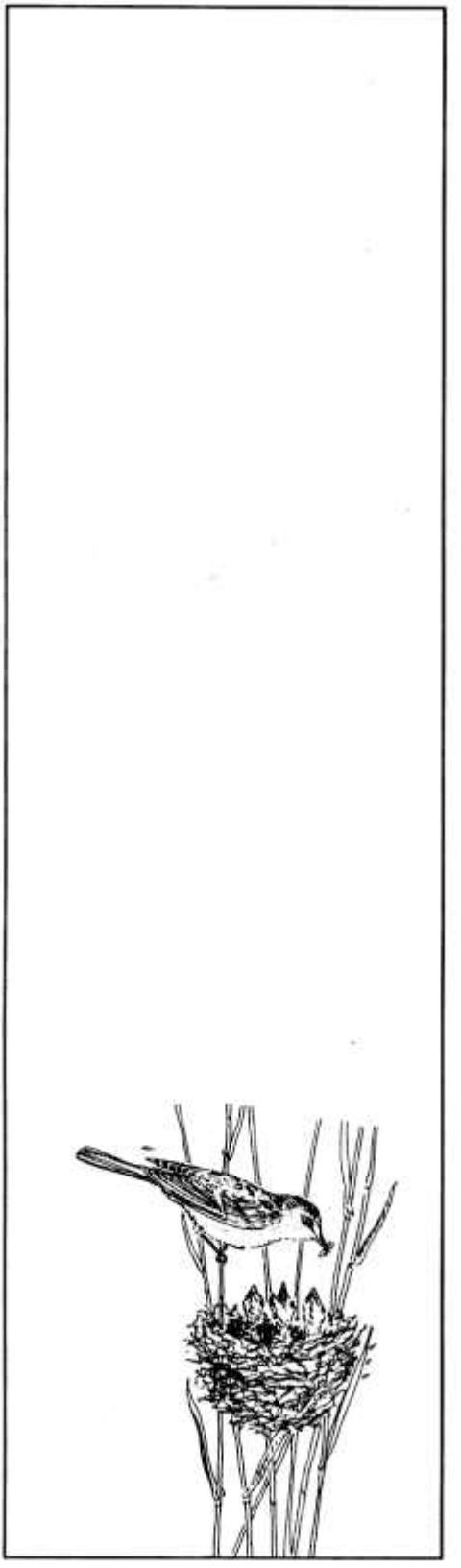

no poden altra cosa que fer aparèixer la visió econòmica com *el modus natural* de vida humana. Conseqüentment la mirada que ens proposen continua assumint, en la tradició del "desenvolupament", que tota situació ha de ser primerament judicada d'acord amb l'imperatiu de la producció, fins i tot essent aquesta racionalment ambiental. Una política ecològica que d'aquesta manera dongui per sentat un creixement continu de la demanda i així es limiti a propagar medis i instruments eficients, cau irremediablement en la trampa d'impulsar una major racionalització del món, en nom de l'ecologia.

RECURSOS ARREU

La miopia dels economistes convencionals és cada cop més notòria; fixant la vista en el rol del capital i el treball, ignorant moltes altres fonts de riquesa i de benestar: des del treball no remunerat de les dones sostenint i recolzant el món de la producció, fins al treball silenciós de la naturalesa proveint aigua, nutrients i energia. Els ecodesenvolupamentistes es proposen superar aquella estreta visió, explorant l'àmplia gamma de factors i elements que fan la sustentació de la vida, per assegurar una producció sostinguda i sostenible a llarg termini. Moltes coses i accions que fins ara es donava per sentat que eren ingredients corrents de la vida, adquireixen a través de les seves ulleres una significació dramàtica: es converteixen en valuosos recursos energètics; les desferres metàl.liques que un poblador xilé utilitza per a construir un annex en la seva cabana adquireixen ara la qualitat d'insum reciclat, les dones kenianes cultivant els camps del poble són descobertes com a recurs humà per elevar la producció d'aliments.

Més i més parts del món adquireixen un nou estatus en la mirada dels nostres "vigilants" en ésser desencastades del seu control local i redefinides com a "recursos".

Sota quin nou punt de vista apareixen persones, accions i coses en ser redefinides com a "recursos"? Òbviament adquireixen importància en considerar-les útils per a alguna finalitat superior; no valen pel que són sinó pel que poden ser; són desposseïdes del seu propi valor present per a ésser explotades en benefici d'altres en el futur. Un "recurs" és quelcom que no té valor fins que no se l'ha convertit en una altra cosa; qualsevulla que sigui el seu valor intrínsec, aquest desapareix a la llum d'interessos superiors.

El terme "recurs" ha estat emprat durant més de cent anys per examinar el món en busca d'insums útils a la indústria, de manera conseqüent, la nostra percepció, ha estat entrenada per a mirar un bosc i veure troncs, roques, minerals, un paisatge i veure propietat, finca, mirar a la gent i veure recursos humans. Anomenar a alguna cosa "recurs" significa situar-lo sota l'autoritat de la producció; l'antic sinònim de "recurs" ens revel.la de manera clara com el llenguatge pot definir la destinació: quina cosa es pot fer amb "materies primeres" excepte acabar-les en un procés de manufactura? Tanmateix no qualsevol procés productiu pot fer d'alguna cosa un "recurs". Mentre que el camperol de Gujarat utilitza els fems de vaca per afemar les seves terres, aquest es converteix en "recurs" únicament en el marc de la "producció nacional". Es en els llibres nacionals (o globals) de comptabilitat on els recursos són especificats, mesurats i planejats d'acord a la seva productivitat relativa; és la seva capacitat d'elevar el PNB la que fa un recurs. Anomenar alguna cosa recurs el fa disponible de ser explotat en l'interès nacional.

Des d'una altra perspectiva, les coses tenen significats que les fan resistents a una disponibilitat il.limitada. En un poblat hindú, per exemple, sempre hi ha un arbre o un bosquet sagrat que és intocable; es diu que hi ha déus que habiten a la seva ombra; tallar-los com a troncs desproveïria a l'aldea d'una poderosa protecció. Vegem un altre exemple: des de Bolívia fins a l'antiga Alemanya, les mines sempre van ser considerades com les entranyes de la Mare Terra on el metalls creixen en una lenta gestació; penetrar aquest món subterrani i els seus misteris significava traspassar un

llindar a un terreny que en realitat no pertany als humans. Es requeria responsabilitat i cura, i es practicaven rituals per a demanar generositat a la Mare Terra. Així mateix, els Cree nordamericans, també havien d'obtenir la cooperació de la Naturalesa quan sortien a caçar animals. Per a ells, els animals no estaven allí per a ésser caçats, sinó més aviat havien d'aconseguir convènce'ls de presentar-se davant dels caçadors en un ric diàleg d'ofrenes i de rituals. Realment, la caça era un intercanvi entre animals i humans que estava recollit per l'amistat, la coerció o l'amor, igual que qualsevol relació humana.

En resum , entendre els animals, els arbres, o les roques com a éssers animats dins d'un vast cosmos on cada element posseeix la seva pròpia identitat separada, àdhuc emparentada, imposa límits intrínsecs a l'explotació.

Anomenar quelcom com "recurs" els desposseix de qualsevol identitat protectora que pogués tenir i el deixa obert a la intervenció externa. Veure l'aigua, els sòls, els animals o la gent en termes de "recursos", els fa objecte d'administració de planificadors i taxació d'economicistes. Tot i si les coses són etiquetades com a recursos per a minimitzar la seva eficient utilització, serà molt més difícil tenir algun tipus de respecte intrínsec per a ells, atesa la desavenència cultural amb l'animat núvol d'allò econòmic.

MAI SUFICIENT

Se'ns prevé que, segons el rellotge, falten cinc minuts per a les dotze. O fins i tot pot ser que menys. Sigui *Gaia, World Watch o Brundtland*, tots activen l'alarma i pretenen posar-nos en estat d'alerta contra l'amenaça a la supervivència del planeta. El missatge és enterament creïble; però la conclusió és perillosament full de dos talls: l'objectiu reclamat de tota planificació responsable és "assegurar la supervivència".

Tanmateix, hi ha hagut algun cop una societat l'interès primordial de la qual hagi estat la supervivència? Probablement no. Els nòmades poden haver fugit de les sequeres, els ciutadans florentins s'hauran amagat de les plagues, els soldats en Verdún poden haver movilitzat les seves darreres reserves; però, quan s'ha proposat que una estructura hagui d'orientar-se vers asseguar la supervivència? Per suposat que les cultures precedents mai negaren de manera deliberada els imperatius de la supervivència, però tampoc els varen prestar massa atenció. Qualsevulla que siguin els seus costums i el seu govern, qualsevulla que siguin les seves obsessions i les seves fantasies, les condicions de subsistència físiques les hi eren assegurades sobre la marxa en la persecució dels objectius superiors. La supervivència no era res més que el sub-producte dels guanys majors; no era una preocupació explícita sinó més aviat una banalitat que es donava per suposada. Tot i així, en l'època històrica en què s'han fet les majors riqueses en el món, els eco-desenvolupamentistes dels quatre punts cardinals aixequen la veu i criden a la gent i als governs a considerar primer la supervivència.

Una ràpida ullada als informes i anuaris del *World Watch Institute* ens recorda la història més recent de com l'abundància va defallir i l'escasetat assumí el lideratge. Fins fa poc temps, encara es podia assumir que el cicle d'evaporació, condensació i precipitació assortia abastament les nostres fonts d'aigua, però atès el bombeix excessiu per a recs els quals fan que el nivell de l'aigua baixi, i a la contaminació produïda per la indústria la qual fa l'aigua insalubre, avui dia l'aigua fresca s'ha convertit en un bé escàs. Des de temps immemorials, el sòl ha estat renovat per l'acció de legions d'insectes i cucs, però l'ús de pesticides i la sobreexplotació de terres marginals, acceleren avui dia l'índex d'erosió. I això mateix passa amb la pluviositat global (selves),la radiació solar (forat de l'ozò) o la temperatura del planeta (efecte hivernacle). L'abundància es convertí en escassetat amb la intensificació i la generalització global de la producció industrial i agrícola.

L'amenaça a la supervivència és el resultat de la creixent identificació de la "bona vida" amb la disponibilitat de productes materials (es embarassós afirmar això tant obvi).

L'escassetat, per tant, és una cara de la moneda el revers de la qual s'anomena producció il.limitada.

Tanmateix hi ha una emergent tribu d'eco-experts que defineixen el seu camp d'especialització enfocant la primera cara de la moneda, deixant el revers en les ombres. Tal com ho expressa el programa del *World Resources Institute* en la primera pàgina del seu informe de 1987: "*El medi ambient global és una trama interconnectada... la raça humana depèn del medi ambient i per tant ha d'administrar-lo amb saviesa*". La clau de l'afer és clarament el "*per tant*": l'escassetat del que alguna vegada fou abundant queda establert com la base per a un nou tipus de gestió. Mentre que la hipòtesi en l'afirmació és vàlida per a qualsevol cultura, la conclusió posa de relleu com axioma amagat una visió econòmica del món: no hi haurà límits al desenvolupament material. És solament en le regne d'aquest axioma que l'aigua, l'aire i el sòl esdevenen i romanen escassos.

Donar per suposada l'escassetat de les riqueses naturals és la cosa que els proporciona la base de la seva intervenció als eco-desenvolepamentistes: la seva tasca es converteix en analitzar i administrar el que ara s'ha convertit en un recurs escàs. I tota la seva capacitat professional va a ser indispensable per a dirigir un desenvolupament en la línia de l'òptima explotació dels recursos, que no comprometi o arrisqui la sustentabilitat del creixement del futur.

Fer campanyes al voltant de la "supervivència" és quelcom que només succeeix en una societat impulsada per l'imperatiu de provar contínuament els límits de la natura. A qualsevol altra societat no li podria importar menys.

En posar-se les ulleres de la micro-economia (per exemple, les tècniques de selecció del medi més eficient per a un fi determinat) els eco-desarrollistes no poden escapar a l'axioma del creixement il.limitat. Des dels temps de *Jevron* y *Walras*, els economistes han considerat els medis quasi bé sempre com insuficients; la seva escassetat apareix com a part de l'ordre natural de les coses, i

ja no com a conseqüència d'alguna constel.lació particular en la que els fins es distancien dels medis. Ells mai diran quins fins s'aconseguiran "administrant sàviament" els medis amb què es compta; per a ells les fites no tenen rostre i només tenen una característica merament formal: l'ésser infinites.

En aquesta visió economicista del món, les necessitats sempre es convertiran en reclams de producció material. El benestar, en aquesta perspectiva, queda encunyat com a bé-tenir. Així mateix, el benestar i la prosperitat d'una societat depenen en primer lloc del seu rendiment material. En disposar-se per a administrar el "recursos materials del planeta" aquests sentinelles del món (*World Watch-men*) denoten la victòria global i total d'aquesta perspectiva específicament moderna, com un fet consumat. La cosa que els separa dels economistes convencionals, és el seu reconeixement explícit de límits ambientals a la producció; el que, malgrat tot, els lliga a la visió economicista del món, és la seva manca d'apreciació de límits culturals a la predominància de la producció, límits culturals que li donen menor importància a la producció i en conseqüència aminoren la pressió sobre el medi ambient. Per a ells d'igual manera que per als economistes convencionals, les riqueses naturals estan condemnades a ésser insuficients en un món en el que tant els rics com els empobrits afiancen inevitablement la seva afecció al creixement material.

Els mil i un camins a la bona vida queden implícitament reduïts a l'única via vers a un més alt nivell de vida. Si les societats haguessin sempre ocupat tota la seva energia en augmentar la producció, mai haguéssim vist els teixits tan notablement acolorits del Senegal, ni els extravagants jardins Moghul en l'Índia, ni cap catedral gòtica a França.

Tot i la seva diversitat, aquestes societats tenien quelcom en comú: aspiraven a quelcom més que a produir, i gastaven els seu excedent en qualsevol gran disseny. Occient ha decidit utilitzar-lo en multiplicar la producció i el rendiment, els eco-desarrollistes accepten de forma tàcita aquesta fòrmula per a tot el planeta.

SEMPRE RACIONAL

En tota la documentació del *World Watch Institute* hom es troba a tot arreu amb persones amb una virtud particular: la utopia d'un món sostenible, apareix poblat d'una versió força recent d'*Homo Sapiens*, l'individu eficient que persegueix l'eficiència.

Quan es tracta de dipositar les ampolles de vidre en un contenidor separat per a tal efecte, substituir les cuines per estufes de llenya, introduir a l'agricultura el principi de la llaurada mínima en comptes de l'arada que trenca el sòl, o instal.lar sistemes de rec per goteix en comptes de canals, no s'està fent altra cosa que propagar l'evangeli de l'eficiència, tot i el raonables que siguin aquests suggeriments.

Amory Lovins il.lustrà notablement el tarannà dels eco-desenvolupamentistes quan es va presentar a la seva audiència amb dues bombetes de llum; les dues eren igualment brillants tot i que el model convencional consumia 75 vats mentre que el nou només 18 vats. Explicà:"Hauriem d'acostumar-nos d'entendre la compra de dispositius que estalvien electricitat com la construcció d'una petita planta d'energia en cada llar; la nova lampareta està de fet produint 57 negavats, es a dir vats no emprats; i l'energia així estalviada pot ésser venuda a una altre client, tornant supèrflues noves plantes d'energia".

Així queda per cert, l'etologia de l'eficiència pintada de cos sencer:"Producció de negavats".

El missatge és sens dubte encantador en la seva elegància, i això fa que s'enteli i es confongui el canvi que es produeix d'una actitud d'estalvi domèstic a l'actitud de l'eficiència. La clau de volta de les mal anomenades economies de subsistència tradicionals, està justament en la bona administració domèstica; els aliments s'emmagatzemen, les eines són mantingudes curosament, els mobles passen de generació en generació; les pertinences necessàries són emprades permanentment en tant que les compres es redueixen a la mínima

en llaç full informatiu
Núm 45/1991
ISSN 0214-6711 D.L. B-19.976/1981

CLOENDA D'UNA CAMPANYA

El proppassat diumenge dia 9 de juny vam cloure la campanya que, juntament amb uns bons amics, vàrem endegar com a resposta solidària al robatori que vam patir el passat mes de febrer al Centre Permanent de Cultura Popular del Turó dels Pujols.
Moltes i molt variades han estat les reaccions i les maneres com els nostres amics i col.laboradors ens han manifestat el seu suport.
Les telefonades, cartes, ingressos tant econòmics com en espècie ens han permès continuar tenint obert el Centre i així poder donar un servei d'acolliment i d'activitats durant aquests darrers mesos.
Les aportacions econòmiques han suposat una quantitat de 175.000,- pessetes a les que cal sumar els donatius en espècie, tals com eines, estris de cuina...
Pel qui hagi seguit periòdicament l'edició d'aquest Full Informatiu, sap que per a la cloenda d'aquesta campanya estava previst un dinar pluja, on tothom portava quelcom de menjar i ho compartia amb la resta d'assistents.
El nombre de companys i companyes que van assistir-hi passaven d'una vintena llarga. El motiu d'aquesta relativament minsa assistència són deguts als promebles de convocatòria. Molts i molts col.laboradors i amics varen rebre la comunicació de convocatòria un cop passada la data.
Què hi farem!. No es pas la primera vegada que ens passa. Tot i trametre les convocatòries amb molt de temps (dus setmanes i mitja) arriben tard als seus destinataris. Les burocràcies tenen, entre d'altres, aquest mal endèmic que és el d'estar per sobre les persones i les comunitats.
A tots els que vàreu venir i a tothom que d'alguna manera ens tenia presents amb el seu pensament i amb la seva solidaritat, moltes gràcies!!.

INFORMATITZACIÓ DEL VIA FORA!

Per fi!. Ja era hora!.Hem fet un pas de gegant en la vida d'aquesta revista. L'hem informatitzada del tot i amb maquinària pròpia.
Com ja sabeu, en els crèdits de cada edició us informem que el VIA FORA! està compaginat, maquetat i editat de manera electrònica des de fa més de tres anys, però amb la infrastructura tecnològica de l'empresa on l'imprimim.
Fa un temps, assabentats que la Generalitat, mitjançant el Servei de Premsa Comarcal, donava ajuts per a la informatització d'aquesta premsa, ens hi vàrem acollir tot presentant una proposta informàtica adient a les nostres necessitats.
Al cap d'uns mesos se'ns va comunicar l'acceptació d'aquest projecte amb una subvenció del 50% del valor total de la inversió.
Per a ENLLAÇ ha representat un esforç considerable el decidir acollir-s'hi, atesa la seva precària situació financera (encara ens ressentim molt dels efectes negatius del robatori).
Tot i així, ens hem embolicat la manta al cap i hem adquirit un equip d'autoedició amb els seus corresponents programes, les característiques del qual us les esmentem a continuació:

Macintosh LC, amb quatre mb de memòria ram
40 mb de disc dur.
Monitor RGB Macintosh de 12"
Programes d'autoedició, Page Maker versió 4.0 i d'altres programes.

ALTRES ACTIVITATS

Com ja hem informat en la introducció d'aquest FULL INFORMATIU, tot i els efectes negatius del robatori, durant aquests darrers mesos al Centre Permanent de Cultura Popular s'han desenvolupat tota una sèrie d'activitats, entre les que cal destacar diferents trobades amb gent de les comarques del Barcelonès i Baix Llobregat, la trobada anual de la Joventut Esperantista i l'Escola d'Estiu de la Crida a la Solidaritat.

BUTLLETA DE SUBSCRIPCIÓ

En/Na.....
Adreça..... Telèfon.....
Població..... Comarca.....

Em subscric a "VIA FORA!" (800,- pessetes/4 números)

- ☐ Vull rebre el nº de "VIA FORA!" (250,- pessetes)
- ☐ Vull col.laborar econòmicament amb ENLLAÇ (500,- pessetes/trimestre)
- ☐ Vull col.laborar econòmicament amb ENLLAÇ (1.000,- pessetes/trimestre)
- ☐ Vull col.laborar econòmicament amb ENLLAÇ (1.500,- pessetes/trimestre)
- ☐ Vull col.laborar econòmicament amb ENLLAÇ (pessetes/trimestre)

Forma de pagament

Gir postal
Domiciliació bancària (preferentment Caixa d'Estalvis i Pensions de Barcelona)
En efectiu (personalment)

data Signatura

BUTLLETA DE DOMICILIACIÓ BANCÀRIA

Nom i cognoms.....
Llibreta nº /c.c. nº..... Caixa/banc.....
Agència..... Adreça.....
Població..... Comarca.....

Senyors, els agrairé que amb càrrec al meu compte/ a la meva llibreta, atenguin, fins a nova ordre, el rebut que periòdicament els presentarà ENLLAÇ per al pagament de la meva col.laboració.

Data Signatura

en
llaç

expressió; abans d'emprar una moneda se li dóna dues voltes i qualsevol transacció és realitzada amb prudència, a vegades fins i tot amb recel. Nogensmenys, la cosa que apunta l'economia domèstica no es economitzar amb l'objectiu d'invertir, sinó més aviat a estalviar amb la finalitat de mantenir independència. L'afecció de l'eficiència en els medis no tés res a veure amb el mantenir un baix nivell de despeses, més aviat busca obtenir una major ganància per així poder alliberar fons per a successives inversions. L'estalvi, en contrast, pretén mantenir la intervenció en el mercat en un baix nivell i així protegir l'economia domèstica de la pressió de l'economia general. L'eficiència busca oportunitats, l'estalvi busca seguretat; mentre que la primera implica una progressió infinita, la segona deriva d'un sentit de suficiència. Aquestes dues actituds poden entrar fàcilment en conflicte quan un assoliment en eficiència requereixi de diner: per aquesta raó un camperol de l'Índia potser prefereixi cremar pilots de fems, que no li significa cap tipus de despesa de diner, a comprar un biodigestor tot i que aquest faci servir menys fems per a obtenir la mateixa quantitat de calor.

Fonamentalment, el camperol pot ser que no vulgui preocupar-se absolutament de l'afer perquè tingui altres preferències en la vida. Després de tot, l'imperatiu de l'eficiència exigeix no deixar res desvagat i seleccionar -en termes de diner, esforç i conseqüències ambientals- la manera menys costosa d'assolir un objectiu. Tanmateix el nostre camperol, pot ser que no estigui content amb el sostre impermeable proporcionat per l'agència de "desenvolupament", i el substitueixi pel sostre tradicional de fulles i branques que requereix més reparacions durant l'any. Després de tot, la reparació del sostre és l'ocasió pel festival d'una setmana al poblat. Ell està disposat a ésser efectiu però no eficient. Atès que la gent no és tonta, sempre pretén ser efectiva i actua en funció d'obtenir un resultat determinat. Tot i així, està molt lluny del concepte de l'eficiència, ja que tal activitat està inserida en una trama d'altres interessos. Poden, per exemple, passar-se les hores visitant cada dia els membres de la família, o gastar-se la major part dels seus diners en elaborades festivitats. La crida a l'eficiència trenca amb les prioritats que desvien o retarden l'única (tècnicament) millor manera. Els actes estan tot sovint sobredeterminats i serveixen una multitud de propòsits; convertir l'efectivitat en eficiència significa uns altres interessos a favor de privilegiar la relació pura entre medis i fins. Una vegada redreçat el privilegi, els mitjans conten només com a mitjans; qualsevol consideració de context, ja que se'ls considera intercanviables segons la seva productivitat, calculable tot sovint amb una sola mesura generalment en diner o bé en energia. El comportament eficient es disemina a expenses del comportament culturalment orientat; sotraga nocions no-econòmiques del que és la vida bona i apropiada.

Interpretar la situació actual del planeta en termes de "recursos", "administració" i "eficiència" segurament interessarà a planificadors i economistes, però continua promovent el desenvolupament com una missió cultural i moldejant el món sencer a imatge i semblança del "món occidental". Els informes com el del *World Watch Institute* o *l'informe Brundtland* fan quelcom més que proposar noves estratègies; també li diuen a la gent com veure la natura, la societat i els seus propis actes.

En la mesura que s'adopti més el seu llenguatge arreu del món, més difícil serà veure la natura en termes de respecte i no com un recurs, la societat en termes del bé comú i no en funció de la producció, i l'acció en termes de virtud i no d'eficiència. En poques paraules, aquests informes promouen la sostenibilitat de la natura i rosegen la sostenibilitat de les cultures i això amb seguretat no beneficiarà tampoc la naturalesa.

Wolfang Sachs. Penn State University. EE.UU.

EL PREJUDICI DE L'ECONOMISTA

Wolfgang Sachs

"Si l'Índia decideix algun dia d'imitar a Anglaterra, serà la ruïna de la nació". El 1909, quàn encara era a Àfrica del Sud, Mohandas Gandhi va expressar la convicció que va sostenir el seu combat, durant 40 anys, per la independència de l'Índia. Tot i que va guanyar la batalla, la causa la va perdre. Tan aviat com es va aconseguir la independència, el seu principi va caure en l'oblit. Ghandi volia expulsar Anglaterra del país per tal que l'Índia pogués esdevenir més 'India. Nehru, per la seva banda, veia en la ndependència l'ocasió de fer l'Índia més occidental. La bala d'un assassí va impedir que la controvèrsia entre els dos herois de la nació emergís a la llum del dia, però la correspondència d'un decenni entre els dos homes demostra clarament les seves postures.

La civilització tècnica, amb les seves màquines, artefactes i fàbriques no va conquerir Gandhi perquè ell hi veié una cultura que no coneixia cap objectiu més sublim que el minimitzar l'esforç físic i maximitzar el confort físic. Només podia arronsar les espatlles davant d'aquesta obsessió pel confort: com si una bona vida pogués fonamentar-se en això! Que potser no tenia la tradició índia, incontestada durant milers d'anys, coses més substancials que oferir?

Tot i que no era un tradicionalista en moltes qüestions, Ghandi insistia en una societat que donés prioritat, d'acord amb la tradició hindú, a una forma de viure espiritual. Un estil anglès d'industrialisme resulta desplaçat allà on *swaraj*, la llibertat serena de seguir la pròpia veritat personal, és la regla; Gandhi predicava una renovació en els innombrables pobles de l'Índia i per una forma de progrés a jutjar en conseqüència. Als seus ulls, l'Índia professava una idea d'una bona vida que li era pròpia, i que contradeia els ideals regnants a Anglaterra a l'edat de l'automatisme. Per aquesta raó, la imitació sense discerniment d'Occident era senzillament implantejable; només alguns elements havien d'ésser adoptats, segons ell, en tant que podien contribuir a donar una millor expressió a les aspiracions de l'Índia. Nehru, en canvi, no hi estava d'acord. No veia altra elecció que iniciar la jove nació a les realitzacions d'Occident i prendre el camí de la civilització econòmica. Àdhuc en els primers temps, i malgrat la seva gran admiració per l'home, trobava Gandhi "completament irrealista" en la seva missió. Tot i voler evitar els excessos del capitalisme, ell veia la societat índia abans que res com una economia, és a dir, com una societat que es defineix en funció dels seus resultats en el proveïment de béns. Des d'un punt de vista econòmic, però, la naturalesa de l'home, la funció de la política i el caràcter de la reforma social tenen un caire especial. Es veu la gent en situació de penúria permanent, ja que sempre té menys del que desitja. La tasca política més noble és, doncs, crear les condicions que afavoreixin la riquesa material, la qual cosa, de retruc, exigeix una reorganització de la societat per fer-la passar d'una multitud de comunitats de subsistència local a una economia a l'escala de la nació.

Nehru es va fer doncs promotor d'aquesta il.lusió occidental que era també al cor de la idea de desenvolupament: la realitat essencial d'una societat consisteix ni més ni menys que en les seves relacions funcionals de cara a realitzar coses útils; la

resta no és més que folklore o assumpte privat. En aquesta perspectiva, l'economia eclipsa qualsevol altra realitat. Són les lleis de l'economia. És per això que, cada cop que els estrategs del desenvolupament posen l'esguard damunt d'un país, el que veuen no és una societat que té una economia ans una societat que és una economia.

L'assumpció d'aquesta conquesta de la societat per l'economia, vet aquí la pesant herència llegada per l'Europa del segle XIX a la resta del món durant els darrers 40 anys.

LA PRODUCCIÓ COM A FENOMEN D'IMPORTÀNCIA SECUNDÀRIA

Contemplant un grup d'indis treballant als seus camps, a les muntanyes al voltant de Quiche, i veient el sòl àrid, les eines primitives i el magre rendiment, hom podria fàcilment concloure que no hi ha res al món tant important per a ells com augmentar la seva productivitat. Es poden trobar solucions en un moment: millorar la collita mitjançant rotacions, llavors seleccionades, petites màquines, privatització i tot allò que el llibre de receptes de l'administració d'empreses pugui encara recomanar. Tot això no és necessàriament fals, però la visió de l'economista és ben coneguda pel seu daltonisme. Amb claretat extrema, reconeix la relació entre el cost i el rendiment, però és pràcticament incapaç de percebre les altres dimensions de la realitat. Per exemple, els economistes tenen dificultats per discernir que la terra confereix a aquests indis una identitat ja que representa el pont que els lliga als seus avantpassats. De la mateixa manera, no acaben d'adonar-se de la importància central de les formes de treball col.lectiu, que permeten al poble comunitari trobar la seva expressió visible. El punt de vista dels indis és incompatible amb el dels economistes: ni la terra ni el treball són per a ells simples factors de producció que esperen ser combinats de la millor manera possible.

Per expressar-ho en forma de paradoxa: no tot allò que s'assembla a una activitat econòmica forma necessàriament part de l'economia. Efectivament, l'economia només ofereix una de les nombroses maneres de comprendre les activitats productives i de situar-les en un context més ampli. Com és ben evident, en tota societat hi ha coses que són produïdes, distribuïdes i consumides. Però només en les societats modernes hi ha preus i productes, condicions de propietat i de treball que són regulades abans que res per les lleis de l'eficàcia econòmica. Arreu hi ha regles diferents que són vàlides, hi ha altres models que prevalen.

No cal anar a cercar creences ancestrals com les dels Bemba, a Zàmbia, que veuen en una bona collita o una caça fructífera com un do dels seus avantpassats i en conseqüència cultiven els seus favors amb l'esperança d'augmentar la seva producció. Fins i tot el regateig i el desordre dels socs d'una medina àrab no tenen res a veure amb la subhasta competitiva. Qui intenta aconseguir qelcom en cada transacció és determinat per factors socials i per l'origen geogràfic, com igual la pertinença a una secta sufi (i, és clar, pel sexe. El comerç és habitualment un treball d'home però a Haití, per exemple, les dones intervenen en aquest camp). També es poden esmentar els cicles de cultiu practicats pels pagesos de Maharashtra. S'insereixen clarament en la ronda dels casaments, festivals i peregrinacions. Els nous mètodes de cultiu poden trasbalsar en un tres i no res aquest calendari social.

En les societats que no estan organitzades basant-se en l'imperatiu d'acumular riquesa material, l'activitat econòmica no està centrada tampoc en la producció llampec. Al contrari, les activitats econòmiques com l'elecció d'una ocupació, el cultiu de la terra o el bescanvi de mercaderies s'entenen com formes de participar en aquest drama social particular del qual els membres de la comunitat es veuen actors. La història d'aquest drama defineix en gran part què pertany a qui, qui produeix què i com, i quan bescanviar què amb qui. L'"economia" hi és estretament lligada a la vida i no ha estat pas aïllada com una esfera autònoma que pot imposar les seves regles i els seus ritmes a la resta de la comunitat. Però a

Occident, només l'economia dicta el drama on cada un ha d'interpretar el seu paper.

UN INVENT D'OCCIDENT

En una data tan tardana com 1744, l'Enciclopèdia Universal de Zedler donava una definició ben innocent del mot "mercat":"... *aquesta plaça pública espaiosa, envoltada d'edificis decorats o tancada per mostradors on, en certes èpoques de l'any, tota mena de vitualles i altres productes són posats a la venda, de manera que aquesta plaça és també anomenada plaça del mercat*". El mercat, proclamat alhora com una benedicció i una calamitat des de fa dos segles, aquesta idea potent -res més que un lloc! L'autor de l'enciclopèdia no sembla pensar més que en les gentades, els mostradors i els cistells. Cap menció a les "*accions del mercat*", les "*fluctuacions dels preus*" o "*l'equilibri*". El seu concepte de mercat no té res a veure amb el concepte corrent actual. Entre la seva època i la nostra, un canvi de gran abast ha aparegut en la imatge que la societat té d'ella mateixa.

Adam Smith fou el primer pensador per a qui el mot "mercat" no designava una eixida localment determinable per a les mercaderies, sinó un espai a l'escala de la societat on tots els preus són intercomunicables. El mot, que fins aleshores designava un indret específic, ha adquirit posteriorment el seu sentit general i abstracte: actualment fa referència a l'acció dels mecanismes d'equilibri supra-individuals.

Aquesta innovació conceptual no en tenia res, d'innovació, però reflectia una nova realitat social: una economia d'abast nacional. Anteriorment, un mercat domèstic no era una cosa evident: fins i tot a l'Europa del final del segle XVII, era difícil de trobar comerç entre les diverses regions d'un mateix país! Evidentment, des de temps immemorials, hi havia hagut comerç -només cal pensar en la Lliga Hanseàtica d'Alemenya del Nord o en l'esplendor de Venècia- però aquest comerç es feia amb països llunyans i es limitava a algunes ciutats que feien de cap de pont. És cert que la història ha conegut mercats de totes

menes i dimensions, però tenien un caire local i eren places de bescanvi temporals, la majoria entre ciutats i les seves rodalies, amb preus fixats més aviat pel costum.
En el segle d'Adam Smith, en canvi, la nació-estat va estendre una xarxa de relacions comercials sobre el conjunt de la societat i va establir el mercat domèstic. Com els països en desenvolupament d'avui, els joves estats de l'època es van afanyar amb força per fer triomfar els principis econòmics, ni que fos tan sols per finançar la seva pròpia existència. Heu aquí com va néixer l'economia nacional, àdhuc al nivell del vocabulari: mentre que el mot "economia" s'aplicava anteriorment a l'"economia domèstica" del príncep, la nació sencera ha estat transformada als nostres dies en una "economia política". I Smith ha esdevingut el teòric d'una societat governada per les regles del mercat.

ALTERNATIVES A L'ECONOMIA

La transformació de la societat en una economia política només va ser complerta després d'una llarga lluita que demanà molts sacrificis. Al cap i a la fi, ni la manera de guanyar-se la vida o de considerar la pròpia pobresa, ni la concepció de la bona conducta o el sentit del temps no havien estat marcats per la mentalitat comercial. El mercader no era encara un empresari ni la terra una mercaderia vendible, la competitivitat era desaprovada, la usura malfamada, i els qui treballaven a salari vivien al marge de la societat. Per tot plegat, el progrés del capitalisme fou marcat per aferrissades disputes per esbrinar si, i fins a quin punt, la terra i el bosc, els cereals i el diner, o els mateixos treballadors podien ésser tractats com a mercaderies.
Al llarg dels darrers decennis, canvis radicals del mateix tipus s'han esdevingut en vastes regions del Tercer Món, a mida que la ideologia econòmica ha intensificat la seva influència. Les tradicions de suficiència han estat deixades de banda, les relacions locals de bescanvi dissoltes, les formes col.lectives de propietat i les economies de subsistència destruïdes. Durant força temps, la consigna del desenvolupament internacional ha estat la creació, arreu, de societats de treballadors assalariats i consumidors. Els experts han escrutat els països per identificar els "obstacles al desenvolupament" que impedien la llibertat de moviment dels "factors de producció". No hi havia costos massa alts, i pocs sacrificis massa grans, per transformar les societats en economies polítiques ben lubricades. Sens dubte, s'han realitzat miracles i una gran onada ha escombrat els països de l'hemisferi Sud. La història ha fet un salt enorme. Tanmateix, és cada volta més clar que un desastre s'acosta a grans passos. En el moment actual, l'economia ha estès finalment el seu regne a l'escala del planeta, les perturbacions socials i la destrucció ambiental han esdevingut moneda corrent. L'autocràcia de l'economia deixa veure el seu cap, amenaçant. Les societats es troben atrapades: no poden ni sotmetre's a aquesta autocràcia, ni escaparse'n. De fet, l'economia, durant el seu ascens, ha eliminat les altres alternatives, així com els modus de vida menys perillosos per a l'home i per a la natura. Com és possible reinventar les institucions econòmiques que permetin a la gent una vida digna, sense esdevenir presoners de la cursa perniciosa de l'acumulació? Potser hi haurà més creativitat al Tercer Món per recollir aquest desafiament històric. Senzillament perquè molts dels seus habitants, malgrat tot, recorden encara l'estil de vida en el qual les gestes econòmiques no eren encara el nec plus ultra.

Wolfgang SACHS

LA DONA DESPRÉS DE TXERNÒBIL

Maria Mies

En els dos últims VIA FORA! hem tractat del tema de Txernòbil, a través d'una altra escriptora alemanya.
L'accident de Txernòbil no va motivar només l'adquisició d'una consciència més lúcida sobre la crisi nuclear. També ha resultat ser l'oportunitat per incidir més profundament en la crítica a la societat industrial.
No és casual que l'accident hagi permés abocar la qüestió de la dona i sobretot que hagi possibilitat la lliure expressió i crítica de les dones sobre l'impacte específic que sobre elles té un model d'organització de la vida que pot ser apropiadament simbolitzat en la tecnologia nuclear.
Aquest text ha estat traduït de la revista mexicana El Gallo Ilustrado del diumenge dia 14 de febrer de 1988.

In the two latest editions af "VIA FORA!" we have discussed about Chernobyl, also through a German writer.
The accident at Chernobyl not only made us more aware of the nuclear crisis; it has also been an opportunity to critizine industrial society.
This accident has allowed us to approach the situation of women and, more specifically, to fully discurs and criticize the impact a certain style, represented by nuclear technology, has on women.
This text has been translated in the Mexican magazine "El Gallo Ilustrado", published on Sunday 14th. February 1988.

En la du lastaj numeroj de "VIA FORA" ni pritraktis la temon de Ternòbil kaj ankaŭ fare de germana verkistino.
La akcidento de Txernòbil ne nur instigis akiri pli klaran konscion pri la nuklea krizo. Ankaŭ ĝi fariĝis la okazo por pli efike influi en la kritiko de la industria socio.
Ne hazarde la akcidento permesis trakti la virinan aferon kaj ĉefe ke la virinoj libere esprimu kaj kritiku la specifan ŝokon kiu sur ili provokas la modelo de vivorganizo kiu konvene simboliĝas en la nuklea tekonologio. Ĉi tiu teksto estis tradukita el la meksikia revuo "El Gallo Ilustrado" dimanĉo 14a de februaro 1988.

Quan succeeix el que en teoria tots sabiem des de fa temps que aniria a succeir, què queda per escriure? *Ja no volem ocupar-nos de la contínua destrucció ocasionada pels homes. Nosaltres no som responsables d'elles i no volem netejar les seves porqueries.* Així, més o menys, es pronunciava una dona durant la setmana de les dones de Bremen, el 1984, quan les vam invitar a realitzar un congrés en contra de la tecnologia genètica i de la reproducció. Frustració comprensible; però, ens ajuda això després del que ha passat a Txernòbil?

Les dones ja no vivim en una illa. Ja no tenim vers a on fugir. Si bé, les que no tenen fills poden, potser, afrontar el fet amb l'argument que de tota manera " haig de morir un dia", les embarassades i les mares com a éssers humans vivents, no poden altrament que lluitar per a protegir la vida dels seus fills. I segurament és per això que han iniciat una lluita en contra de l'economia atòmica. Elles, més que cap altra, es veuen afectades de manera directa en la seva vida diària per les conseqüències de la catàstrofe nuclear de Txernòbil.

Aleshores hem de preguntar-nos què significa aquesta catàstrofe per a les dones, com modifica la seva vida quotidiana i el seu sentir psíquic, quins ensenyaments els aporta i què han de fer.

TOT VA CANVIAR PERÒ TOT SEGUEIX IGUAL

En arribar la primavera, tot es torna verd, tot floreix i comença la calor. Nogensmenys, per tot arreu hi ha rètols invisibles que assenyalen perill: "*No hem toquis*", "*Estic contaminat*". Podem "disfrutar" dels arbres, de les pastures, de les flors, solament amb la vista com si només fos un programa de televisió, però ja no podem comunicar-nos amb la natura com a éssers vius. Els més destrossats d'entre nosaltres, els humans-màquina, els homes-màquina, pot ser que no se sentin molestos per això. De totes maneres, la seva sensibilitat, es redueix a un reaccionar mecànic. Però els més vius, els nens i moltes dones, sentim això amb un fort dolor, com un robatori. Aquesta separació física ens allunya dels altres éssers vius i de tot el que ens envolta: de les plantes, de la pluja, de la terra, de l'aire i dels animals.

Moltes dones ho senten com un atac al seu afany de viure, com si la radioactivitat ja s'hagués ficat dins del seu cos. És com un malestar sord per sota de l'estómac. Contemplar la primavera i mirar els nens es converteix en una tortura. Per què seguir fent les coses com abans? Per què fer plans? Em pregunto quin sentit té formar als nostres estudiants per al futur. A la contaminació física s'uneix la contaminació psíquica.

I tot i així, les dones tracten de viure, surten a comprar, renten, cuinen, reguen les flors com sempre. Tot i així, tracten de seguir mantenint la vida i de protegir-la. Això significa després de Txernòbil -i com sempre en èpoques de guerra- més treball per a les dones. Mentre que el *lobby* atòmic en els cèrcols de la indústria, de la política i de la ciència segueix pretenent que no es pot renunciar a l'energia nuclear, les dones han d'espavilar-se per a posar sobre de la taula aliments que no estiguin del tot contaminats, i es pregunten, quina cosa van a cuinar ara: l'enciam i l'espinac ja no es poden consumir, la llet fresca tampoc, i què del iogurt i del formatge? També les salxitxes i les carns són perilloses. Així doncs queden els cereals de l'any passat o importacions dels EE.UU. i del Canadà o del Tercer Món. Un dia s'hauran consumit les reserves de l'època pre-Txernòbil; i després, què?

Són elles les que han de mantenir als nens dins de la casa, rentar-los contínuament, escoltar la seva plorera i mantenir-los entretinguts. Per als "responsables", que ens han obsequiat amb aquesta tècnica, és una cosa fàcil decretar:"*els nens no han de jugar en els sorrals*". Clar, ells no estan obligats a tenir-ne cura.

I què passa amb les embarassades? Quina paràlisi, quina angoixa no estan sofrint? Què fer amb aquesta situació? Correr totes plegades al metge i buscar "seguretat"? Practicar-se una amniocentesi? Abortar? O els hi passarà com a les embarassades de Bhopal o de l'atoló de Mururoa, a les quals s'ha abandonat amb la perspectiva de tenir un fill minusvàlid?

Les dones se senten responsables per la conservació de la vida immediata, tan en la Unió Soviètica com aquí. Són elles les que tenen por d'enverinar la seva família, no els seus marits. Els sentiments de culpa els hi pesen a elles, no a l'Estat o als científics. El que va dir aquella dona de Moscú als reporters té també vigència a Occident:"*Els homes ho pensen en la vida; ells solament volen vèncer l'enemic, la natura, costi el que costi*".(TASS del 12-05-1986). Els homes fan la guerra, les dones han de refer la vida. Es pot, després de Txernòbil, mantenir aquesta visió del treball?

ALGUNS ENSENYAMENTS. NO SOLAMENT PER A LES DONES

El que ha passat a Txernòbil no pot borrar-se tan ràpidament. Què podem fer? Treure per fi les conclusions correctes del fet i actuar després conseqüentment per evitar mals pitjors. Els ensenyaments no són nous, però han assolit un nou grau d'urgència.

1. Ja no existeix salvació individual. La il.lusió que tal vegada "jo sol(a)" pugui

salvar la meva pell, ja no es pot mantenir. Mentre que catàstrofes semblans succeien en altres parts del món, encara podiem creure els polítics que deien que tot estava sota control i que aquí tot estava segur. Això avui dia ja no és possible.

2. La Terra és finita. Res no està aïllat. El que li fan els homes-màquina en qualsevol moment i en qualsevol lloc, més aviat que tard tindrà conseqüències per a ells i per a tots nosaltres. La cosa més allunyada pot ser de cop i volta la més propera, ja que tot està relacionat. "El progrés sense fi" és un mite que amenaça la vida perquè ens fa creure que podem subjugar la natura viva de la qual formem part, explotant-la sense respecte. Si durant segles hem tractat la natura com enemiga, ara és ella la que se'ns enfronta com enemiga.

3. La confiança amb "els responsables" els científics i els polítics- posa en perill la nostra vida. La conducta d'ambdós grups després de la catàstrofe de Txernòbil ha fet evident com mai abans que, tant en l'Est com en Occident, solament busquen perpetuar-se en el poder. Això és fa evident en la manipulació dels valors límit d'irradiació. Aquests valors són, de modus inequívoc, una xifra política; segons el cas es fixen cap a dalt o cap a baix.

Els "responsables" reaccionen únicament quan temen assumir responsabilitats financeres o tenen por de perdre vots en les eleccions. Només aleshores paguen indemnitzacions als agricultors o als comerciants. La seva "responsabilitat" es limita al diner i al poder. La responsabilitat vers la vida i els éssers humans no la coneixen. Per això mai se'ls acudiria pagar una indemnització a les dones pel treball addicional de descontaminació i de conservació de la vida. Perquè les dones no tenen grups de pressió que podrien posar en perill llur poder. A més a més, el treball que elles realitzen no pot pagar-se amb diners, ja que tot el poder del món és incapaç de restituir la vida destruïda. Això té en comú el diner i l'àtom: la destrucció de la vida que és un procés irreversible.

4. La confiança amb els homes poderosos de la ciència i de la política és una amenaça

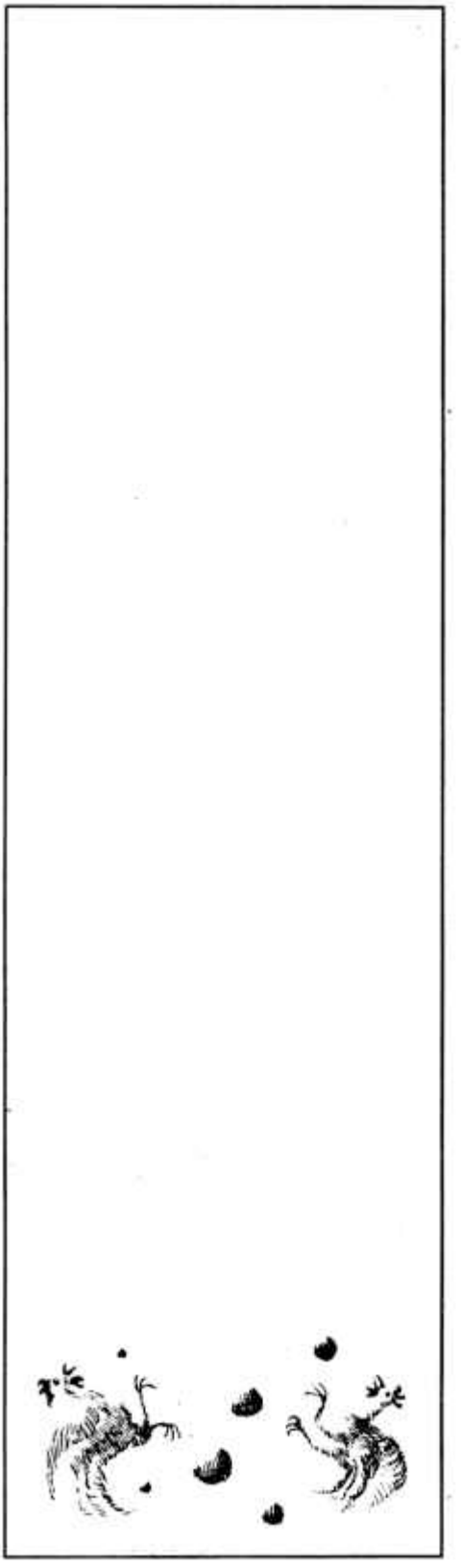

per a la vida sobretot perquè no tenen cap tipus de moral. Des de fa temps, ambdós grups o aliances d'homes, s'han prostituït amb el capital per l'avidesa de diner, de poder i per vanitat semblant a la que caracteritza als esportistes famosos. Per què tants científics estan disposats a investigar projectes financiats amb el pressupost militar? Per què no rebutgen comandes semblants d'investigació i semblants llocs de treball? No haurien de morir-se de fam per això. En els Estats Units el 60% dels científics depenen del Pentàgon. Fins i tot els científics crítics, els quals ens prevenen de les conseqüències de la tecnologia que ells mateixos han desenvolupat, segueixen distingint estrictament ente la investigació de base que anomenen "neutral" (*wertfrei*) i la seva aplicació que anomenen útil o nociva, sobre la qual haurien de decidir els polítics. S'escindeixen en si mateixos en un ciutadà que actua políticament i un científic "neutral", o sigui amoral, que no reconeix cap barrera pel seu" impuls científic" investigador. A la pregunta de on veu ell els límits de la seva investigació, el catedràtic Starlinger, renombrat investigador de genètica de Colònia i uns dels primers en firmar *la crida de Krefeld* va respondre que no existeixen semblants límits; doncs, per a reconèixer els perills d'una determinada tecnologia, es precís fer primer la seva investigació i la seva tecnologia. Només després hauria de decidir-se de manera democràtica, per part dels grups interessats, si es vol aplicar tal tecnologia o no. O sigui: per a reconèixer els límits de la tecnologia nuclear, es precís tenir primer la bomba atòmica.

Per a reconèixer els límits de la tecnologia genètica, els investigadors -no impedits per la moral, per angunies ni emocions, i menys encara per restriccions financeres dels governants- han de tenir permís per a manipular gens. La moral només ha de venir quan ja es disposi de la tècnica; només té el seu lloc en la "estimació de les conseqüències de la tècnica" , no en la decisió que ha de limitar "l'ímpetu irrefrenable de l'investigador". I després es relega la moral als experts de la moral, als juristes i als teòlegs, a les així anomenades comissions per a l'ètica . I, és clar, als polítics.

Aquests tampoc tenen cap tipus de moral, ja que la seva activitat està determinada per necessitats objectives. Quan han de prendre decisions difícils -com per exemple, la fixació de valors límit d'irradiació- novament acudeixen als seus germans de la ciència i creen una comissió d'experts, la qual els hi subministra el material estadístic necessari per a justificar una política que amb tot i això ja estan fent.

En realitat prenen les decisions que els amos del capital esperen que prenguin. Quan aquells diuen que qualsevol tecnologia complexa ha d'adoptar-se, perquè els EE.UU. i el Japó la tenen, ja que del contrari perdrem la nostra capacitat de competència en el mercat mundial, aleshores els polítics es sotmeten i els científics se fregen les mans.

5- La confiança en els científics i en els polítics significa un perill mortal, no només per la seva carència de moral, sinó també per la seva manca de fantasia i de cor. Per a poder desenvolupar aquest tipus de ciència, no només han de separar el cap que investiga de la resta del cos, sinó que els és també necessari sufocar tota emoció, tota empatia. És cert que poden inventar tecnologies de destrucció cada cop més perfectes, però els hi manca la imaginació que els permeti visualitzar els efectes de semblant tecnologia. Emocionalment la gran majoria d'ells són invàlids. Ara bé, quan les emocions i la imaginació ja no orienten l'enteniment, aquest també desapareix.

6- La cosa més sorprenent per a mi, després de Txernòbil, van ser les reaccions dels "responsables" de la ciència i de la política. No només són mancats de moral i de cor, tampoc tenen enteniment. Sembla que únicament tenen un autòmata en el pit i goma escuma en el cap. Sens dubte que ha de cridar l'atenció de qualsevol dona el fet que justament els qui durant anys varen propagar la necessitat d'aquesta tecnologia avançada, calcularen i mediren de manera exacta, amb els seus aparells exactes, els "riscs i el perills" de la tècnica nuclear, ara

que ha passat el que ja havien calculat, siguin els que tanquin el ulls tot dient: no va ser tant el que assenyalaren els geiger. Què són 200 becquerels, o 500 o 2000, o fins i tot 100.000? Segueixen dient que "no hi ha cap perill"

Res de pànic! L'única cosa que importa es que "s'unifiquin els valors de medició".

Però, quan succeix el que segons els seus càlculs exactes pràcticament mai pot succeir, un "cas de desajustament", un "aconteixement" (no s'atreveixen a pronunciar la paraula "catàstrofe" per por al pànic). Quan això succeix, aleshores no se'ls hi acut altra cosa que demanar el retorn a les tècniques tradicionals precientífiques de la mestressa de casa: que rentin l'enciam!, cal deixar els nens dins de la llar!, a rentar les sabates!, no es pot prendre llet!, ningú ha d'exposar-se a la pluja.

Quelcom resulta molt clar d'aquesta conducta estranya: aquests científics sí poden destruir la vida sobre la terra amb la seva ciència i també calcular amb exactitud el que fan. Però no poden restituir la vida. Com a molt, poden col.locar rètols de prohibició per a tot arreu. Els polítics són massa cobards per a treure conclusions dels seus sistemes d'anàlisi exactes, "objectius", i dir al poble que està condemnat a viure en l'infern.

Amb aquests senyors, sorgeix així una màgia nova. Quan s'ha demostrat que la màgia dels números i dels càlculs de possibilitats és un frau , i el poble ja no els creu, recorreixen de nou a ardits infantils posant en escena rituals públics: la muller del president ha de comprar verdures enfront de les càmeres de televisió; els directors de relacions públiques aboquen una maragassa de paraules i d'imatges màgiques sobre els medis i sobre el poble, assegurant que tot és normal una altra vegada, que no hi ha raó per a procupar-se en absolut i que la provabilitat de danys durables és summament baixa, "segons els coneixements científics i les dades actuals de medició". Així va ocòrrer amb un text exorcista de la Cambra Federal de Metges publicat el 12 de juny en un desplegable del periòdic *Frankfurter Rundschau*. El desplegable va ser pagat per l'Associació Alemanya d'Empreses d'Electricitat, A.C.

Tampoc cal oblidar la màgia de l'esport. Mitjançant aquesta, amb el mundial de futbol com a mostra, es manté allunyats a tots els homes, grans i petits, de temes tan desagradables com Txernòbil i se'ls tranquil.litza i immovilitza al televisor.

7- S'ha demostrat que no hi ha un ús pacífic de la tecnologia nuclear i tampoc d'altres futures, com la genètica i la biotècnica. Aquestes tecnologies són instruments de guerra, no solament perquè són resultat de la investigació militar, i amb elles es fabrica bombes i misils, sinó perquè el seu mètode és destructiu per a la vida, per a les dones i per a la natura.

El seu principi es basa en la destrucció de contextes vius, el seu objectiu és la guerra en contra de la naturalesa, la guerra contra les dones, la guerra contra els pobles aliens i la seva submissió, costi el que costi. El qui davant de la catàstrofe de Txernòbil segueix parlant de "l'ús pacífic de l'energia nuclear" és un còmplice i pertany a aquesta "internacional de guerrers" (*Mamozai*).

Si no es produeix un canvi en el modus de pensar, existeix el perill que tractin de contrarrestar els danys causats per aquesta tècnica de guerra a través d'una altra similar, sense que puguin calcular-se les seves conseqüències. Així, la catàstrofe de Txernòbil podria ser usada per la indústria química i els promotors de la biotècnica per a lograr la reestructuració de l'agricultura alemanya substituint la producció d'aliments per la de matèries primeres per a la indústria.

8- Totes aquestes dèbils tentatives de tranquil.litzar al poble només demostren un fet: els nostres "responsables" tenen por. Però no tenen por com nosaltres, que pugui desaparèixer la vida sobre aquesta terra i destruir-se el futur. Tenen por de la nostra por, de la nostra ira. Per això tracten de tranquil.litzar-nos. Res de pànic! Nogensmenys, ja no ens deixem tranquil.litzar. La nostra ira i la nostra por ens han obert el ulls. Ens donen l'energia que ara necessitem, la que més necessitem, més important que la nuclear o qualsevulla

energia alternativa pel manteniment del nostre nivell de vida.

Quan succeeix el que no pot succeir, quan estem en el pitjor dels casos, aleshores els científics "responsables" diuen: "Això ho hem dit des de sempre, que hi ha un risc present". I els polítics responsables diuen:"Això ho sabien vostès quan ens varen votar, no hi ha tècnica sense riscs. L'automòbil exigeix els seus sacrificis, no som pas els culpables, ho són vostès mateixos, car nosaltres els hem informat sobre els perills". I tenen raó.

Els hem cregut massa temps. Els hi hem donat els nostres fills, el nostre treball, els nostres diners, els nostres vots, deixant-los fer els seus jocs masculins de poder. Nosaltres "només" ens hem ocupat de la vida quòtidiana. Ara bé, aquesta vida quotidiana significa que durant els propers trenta a cent anys haurem d'escombrar, evitar o patir les conseqüències de Txernòbil.

9- S'ha fet evident que els que exigien una renúncia voluntària a la bogeria del progrés i a la societat de béns de consum, no són pas els que porten "a la societat de retorn a l'edat de pedra", sinó els promotors i els que han impulsat aquesta tècnica. Ells són els pares de l'escasetat, no pas el premeditors. Ells sí que varen aconseguir que els nens, enmig de la riquesa de béns, no puguin ja prendre llet, no puguin ja prendre verdures i que la supervivència es faci cada vegada més difícil.

La tècnica atòmica, així com la genètica i la de les computadores, es justifiquen, entre d'altres, amb l'argument que es trigaria massa temps en modificar les relacions socials, desenvolupar una alternativa a la tècnica dominant i establir una relació distinta amb la naturalesa. També les dones presenten tot sovint aquest argument optant per solucions "pragmàtiques", o sigui tècniques a curt termini per a resoldre els seus problemes. Però ara de cop i volta, sí tenim temps!. No el teniem per a desenvolupar una relació més amable amb la naturalesa. Però ara hem d'esperar trenta anys fins que el cesi 137 perdi la meitad de la seva radioactivitat, 24.000 anys pel plutoni i 28 anys per l'estronci; i la ruïna del progrés, Txernòbil, va a contaminar encara per un llarg període. Són els pragmàtics, els "realistes", els que opten per les solucions ràpides els qui ens han regalat aquests terminis. Per això, ha arribat el moment, per fi, d'assumir les qüestiones d'importància vital i a no deixar les decissions sobre el nostre futur als tecnopatriarques de les ciències, de la política, de l'economia i de l'exèrcit. Ha arribat el moment d'exigir una aturada a la tecnologia genètica i de la reproducció; i per fi és el moment de crear una altra relació amb la natura, en la que no se la consideri com a un arsenal de materials per a maximitzar les utilitats i la tècnica, sinó que se la vegi com a un ésser viu. Des de fa temps ha sonat l'hora d'abolir la relació

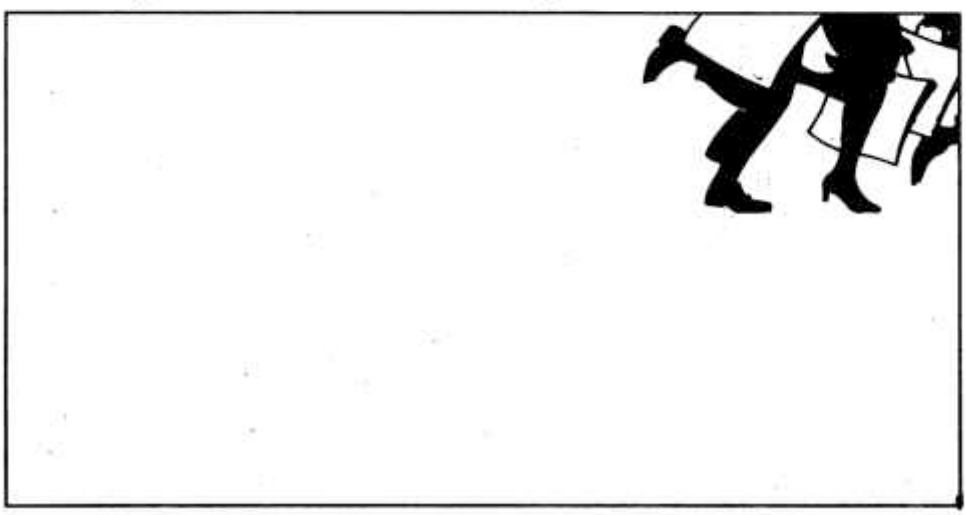

colonial vers el Tercer Món i de canviar les relacions patriarcals entre l'home i la dona.

NIVELL DE VIDA O VIDA

Però, com han aconseguit que els creguéssim durant tant de temps? Una de les raons és la violència que han utilitzat per assegurar-se una posició de monopoli en quasi bé tots els àmbits de la vida.

Una altra raó és la nostra pròpia complicitat silenciosa amb el sistema. Les alianços masculines dominants en l'economia, en la ciència i en la política han establert un cap de pont en cadascuna de nosaltres. El pilar central d'aquest cap de pont és l'autoenganyifa que poden tenir dues coses alhora: la vida i un nivell de vida que segueixi en ascens. El que passa és que en realitat hem sacrificat la nostra vida per elevar el seu nivell. Hem cregut que podiem tenir cada cop més, cada cop més confort, cada cop més riquesa i comoditats, i al mateix temps una "vida feliç" en una naturalesa sana i contaminada, en pau amb altres pobles, amb pau entre els homes i les dones.

Txernòbil ens ha demostrat, sense cap mena de dubtes, que ambdues coses no van juntes. No es pot anar a missa i repicar; ja que, enmig de la riquesa de béns de consum, vivim ara en l'escasetat, com en la guerra. L'escassesa no es només quelcom psíquic, una sensació de buit i de desesperació; es també escassesat en el sentit literal, en objectes de primera necessitat; escassesa de menjars sans, de llet no contaminada, de lloc on es pugui estar, de llocs on els nens puguin jugar sense por, sense temor al "verí".

Mentre continuem amb aquesta autoenganyifa, mentre pensem que necessitem tot aquest consum, començant pel raspall de dents elèctric, passant per la computadora fins al segon cotxe i dues vegades vacances en el Sud, per a recompensar-nos de tot el dolor que el sistema ens causa; els dominadors tenen el joc guanyat. Perquè saben que així sempre tindran un mercat per a les seves mercaderies i que ens poden xantatgejar amb la mentida propagandística que sense

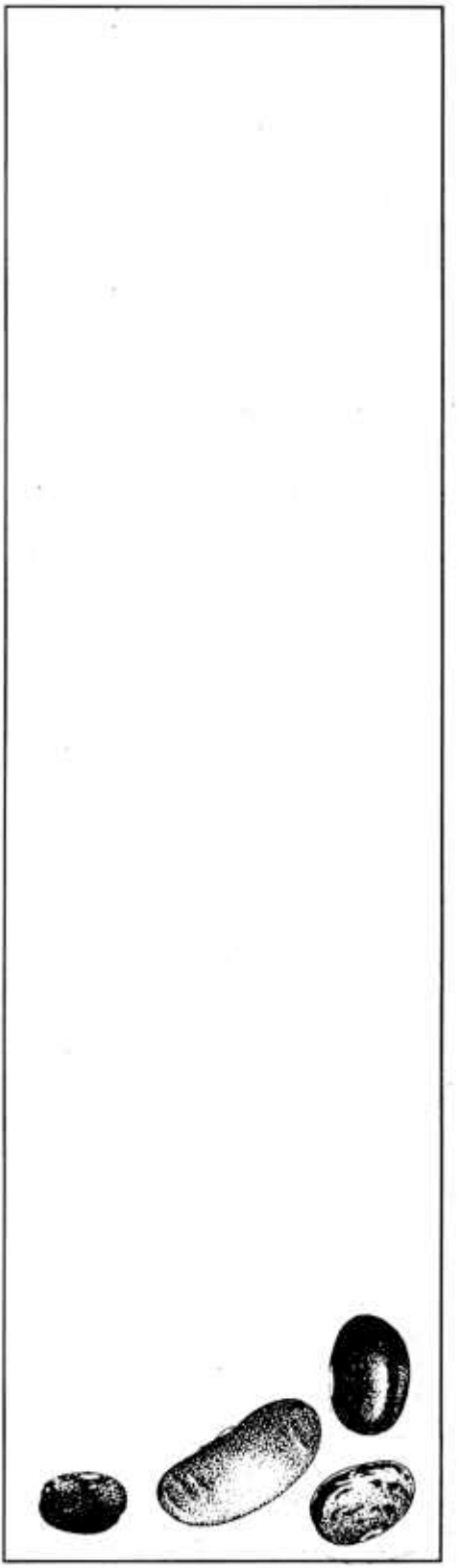

l'energia nuclear els llums s'apagaran a les nostres llars. Perquè saben que a nosaltres ens importa més el nivell de vida que la vida, que ens importa més consumir que la llibertat.

Però també els que diuen que n'hi ha prou amb substituir les centrals nuclears per altres fonts d'energia -solar, carbó, petroli- i que res hauriem de perdre pel que fa al confort donades les capacitats existents; també ells continuen amb l'autoenganyifa.

Aquesta energia només es pot obtenir al preu d'una major contaminació del medi ambient o d'una major explotació del Tercer Món. Major producció de les mines de carbó destrueix els boscos; l'energia del petroli no només esgota les reserves d'aquí, sinó també les del Tercer Món. La reducció dels preus del petroli que fa, tan barata, aquí la calefacció i fer anar l'automòbil -de manera que una altra vegada qualsevol motivació per a l'estalvi queda aniquilada- significa la ruïna econòmica per a alguns països petrolers. Per altra banda, tampoc hi ha energia solar suficient en aquestes latituds septentrionals per " mantenir el confort acostumat". Per això s'està pensant en instal.lar "plantacions solars" (S. Sarkar) a Àfrica i a Aràbia Saudita. Per assegurar les "nostres" plantes solars en aquests països, els seus governs hauran de convertir-se en dependències fixes dels estats industrials. O sigui: es necessitaria més colonialisme.

D'aquí a poc, tota instància de poder que tracti el problema de l'energia nuclear com un problema **tècnic** i no com un problema de relacions alternatives, perpetuarà l'explotació de la natura -tal vegada en un altre punt,- del Tercer Món i de les dones. En comptes de preocupar-se per relacions adequades per als humans i per a la naturalesa, els tecnopatriarques de tots els partits estan fascinats pel desenvolupament de noves tecnologies alternatives. Persisteix la bojeria de creure que tot és factible.

Qui únicament exigeix sortides tècniques a l'energia nuclear, sense reflexionar sobre les seves **bases** destructives, perquè no vol renunciar al seu nivell de vida, s'alegrarà en secret que els "responsables" no estiguin proporcionant xifres tranquil.litzants. No es preguntarà ni indagarà si són correctes, ja que amb les xifres, els experts de la ciència, de la política i de l'economia no només l'alliberen de la ira i de la por, sinó també de la mala consciència. Això farà possible que, en menys de dos mesos després d'una de les més grans catàstrofes de l'era industrial, se segueixi amb l'anomenada normalitat. I els "de dalt" van a poder ocupar-se que la gent tingui el suficient "pa i circ" per a no adonar-se de la pèrdua de la vida.

Si no volem que això ocorri, hem de deixar la fatal il.lusió que podem gaudir d'un nivell de benestar que puja de manera continuada i d'una bona vida. Hem de dir finalment que no ens espanta pas l'amenaça que el nostre confort disminueixi amb el tancament de les centrals nuclears, que la vida és més important per a nosaltres que cada cop més cotxes, computadores i béns de consum. Si deixem aquesta autoenganyifa, aleshores no serem pas xantatgejables. Només aleshores tindrem el gran alè que necessitem per a rebutjat la barbàrie que els tecnopatriarques anomenen civilització. Només quan haguem creat situacions clares dins de nosaltres mateixes, i destruït en el nostre interior els caps de pont del sistema, juntament amb les seves promeses d'aparent felicitat, només aleshores podrem sostenir la nostra lluita.

Només la radicalitat verbal, les demostracions aïllades d'ira i de desesperació, les transgressions merament simbòliques de les seves lleis i de les cledes de les seves construccions, no alarmen a les aliances masculines dominants mentre quedin intactes els seus caps de pont dins de nosaltres. Però si que s'espanten quan la nostra ira s'arrefreda i es converteix en decissió per a substituir no només una tecnologia per una altra, sinó per a crear relacions distintes en les que l'afany de viure no naufragi repetidament en un consum cada cop més gran.

Maria Mies

ELS VALORS VERNACULARS (i 2)

Ivan Illich

Publiquem la segona i darrera part de l'article que sobre la llengua vernacla va escriure l'Ivan Illich.
Com ja vam esmentar en la introducció de la primera part, es tracta d'una anàlisi força metòdica sobre el progressiu domini de la gramàtica com a eina de poder i de control social. Nebrija exposà clarament el mitjà d'impedir el desenvolupament lliure i anàrquic de la tècnica de la impremta i mostrà de forma precisa com transformar-la en un instrument de control burocràtic per l'estat-nació en formació.
Recordem que aquest text ha estat traduït del francès del llibre "El treball fantasma".

This is the second and last part of the article written by Ivan Illich on vernacular language. As mencioned in the introduction to the first part, this is a deep analysis on the increasing strength of grammar as a power and social control tool. Nebrija clearly explained the means of stopping the free and anarchic development of printed matter, and he clearly stated the way of transforming it into a bureaucratic control tool for the growing nation.
We remind you that this has been translated from French: "El treball fantasme".

Ni pubkikigas la duan kaj lastan parton de la artikolo kiun pri la propra lingvo verkis Ivan Illich.
Kiel menciite en la enkonduko de la unua parto, temas pri analizo tre sistema pri la progresiva superrego de la gramatiko kiel ilo de povo kaj de socia kontrolo.
Nebrija klare esprimas la rimedon por eviti la liberan kaj anarkian evoluon de la presteknikо kaj montris tre precize kiel transformi ĝin en ilo de burokrata controlo por la nacia ŝtato kiu formiĝadis.
Ni memorigas ke ĉi tiu teksto estis tradukita el la franca libro "El treball fantasme".

A PARTIR D'ARA, ELS LLIBRES SERAN VISTOS I NO PAS ENTESOS.

Per a mesurar bé fins a quin punt la llibertat de llegir disgusta Nebrija, cal recordar que, en el seu temps, la lectura no era muda. La lectura muda és una invenció recent.

Sant Agustí ja era un gran autor i bisbe d'Hipona, quan va descobrir que això era possible. Explica aquest descobriment en les seves *Confessions*. Durant a nit, la caritat li impedia el perturbar el son dels altres monjos degut al soroll que feia llegint. Però la curiositat l'empenyia a agafar un llibre. Així va aprendre a llegir en silenci, art que només havia observat en un sol home, el seu mestre Ambrosi de Milà. Ambrosi practicava la lectura muda perquè, si no ho feia així, la gent s'agrupava al seu voltant i l'interrompia amb les seves preguntes sobre el text. La lectura en veu alta era la unió entre els estudis clàssics i la cultura popular.

La pràctica de la lectura en veu alta té efectes socials. És un medi extraordinàriament eficaç d'ensenyar un art als que miren per damunt de l'espatlla del lector; en comptes de confinar-se en una forma sublim o sublimada de satisfacció personal, suscita intercanvis comunitaris; condueix activament a digerir i a comentar en comú els passatges llegits. En la majoria de les llengües de l'Índia, el verb que es tradueix per "llegir" té un sentit semblant a "ressonar". El mateix verb fa ressonar el llibre i la *vinâ*. Llegir i tocar un instrument musical es perceben com activitats paral.leles.

La definició corrent, unívoca, del saber llegir, que és acceptada internacionalment, bandeja una altra aproximació al llibre,a la

impremta i a la lectura. Si la lectura estava primordialment concebuda com una activitat social, a la manera, per exemple, de l'art de tocar la guitarra, un número més reduït de lectors significaria un accés molt més ampli als llibres i a la literatura.
La lectura en veu alta era comuna a Europa abans de l'època de Nebrija. La impremta multiplicà i disseminà el contagi de la lectura de forma epidèmica. La demarcació entre el lletrat i l'analfabet era diferent de la que fem avui dia. El lletrat era el qui se li havia ensenyat llatí. La gran massa de gent, perfectament familiaritzada amb la literatura vernàcula de la seva regió, o bé no sabien llegir ni escriure, o bé s'hi havien iniciat sols, o bé havien estat formats com a conmptables, havien deixat el sacerdoci o, inclús si coneixien el llatí, rarament el feien servir.
Això era cert en el cas dels pobres i en molts nobles, sobretot en les dones. I massa sovint s'oblida que inclús avui els rics, així com molts professionals i buròcrates importants tenen col.laboradors que els hi preparen resums orals de documents i d'informacions, i secretàries per a escriure el que ells dicten.
L'empresa que proposava Nebrija, li debia semblar a la reina encara més improbable que el projecte de Colom. Però finalment es va revelar com a més fonamental que el Nou Món per a l'ascensió de l'Imperi dels Habsburg. Nebrija exposava clarament el mitjà d'impedir el desenvolupament lliure i anàrquic de la tècnica de la impremta, i mostrava de forma precisa com transformar-la en un instrument de control burocràtic per l'Estat nacional en formació.

AL SERVEI DE LA REINA, EL CASTELLÀ SINTÈTIC SUBSTITUÏRÀ LES PARLES POPULARS.

La nostra actitud actual respecte als llibres parteix de la idea segons la qual no podrien ser impresos per dirigir-se a un gran nombre de gent si fossin escrits en una llengua vernacla que s'escapa de les normes d'una gramàtica oficial. Igualment, pensem que la gent no pot aprendre a llegir ni a escriure la seva pròpia llengua si no els hi és ensenyada com s'ensenyava tradicionalment el llatí als estudiants.
Escoltem un cop més Nebrija: *"Mercès a la meva gramàtica, entendran bé l'art del castellà, la qual cosa no serà pas difícil ja que es basa en una llengua que ja coneixen; i aleshores el llatí serà fàcil..."*.
Nebrija considera ja la parla vernacla com una matèria primera de la que podem extreure un art del castellà, un recurs per a explotar, més o menys com la fusta anomenada "brasil" i el "ramat humà" que Colom conclogué tristament que eren els únics recursos de valor o d'importància de Cuba.

LA PARLA DESENVOLUPADA EN COMÚ, SUBSTITUÏR-LA PER LA LLENGUA DISPENSADA PER LA CORONA.

Nebrija no busca ensenyar la gramàtica per a que la gent aprengui a llegir. El que implora que Isabel li dongui, és el poder i l'autoritat d'ofegar la disseminació anàrquica de la lectura mitjançant l'ús de la seva gramàtica.
"Actualment, perden el temps amb novel.les i contes plens de mentides. Per tant, he decidit que el meu deure més urgent és transformar la parla castellana en un instrument de tal manera que tot el que s'escrigui a partir d'ara en aquesta llengua pugui ésser d'un sol i mateix caràcter"
Nebrija enuncia francament el què vol fer i dóna inclús els grans trets del seu increïble projecte. Transforma de manera deliberada el conjunt de l'imperi en el seu esclau. El primer especialista modern del llenguatge aconsella a la Corona trasnformar la parla i la pròpia existència de la gent, en eines de l'Estat i dels seus objectius. Nebrija veu en la seva gramàtica un pilar de l'Estat-nació. Per això l'Estat és entès, des del seu origen, com un organisme agressivament productiu. El nou Estat pren a la gent les paraules de les quals viuen i les transforma en una llengua normalitzada que d'ara en endavant estaran obligats a fer servir, cadascú al nivell d'instrucció que li ha estat institucionalment atribuït. En endavant, la gent haurà de remetre's a un llenguatge que rep de dalt i

no desenvolupar més una llengua comuna Aquest pas de la parla vernacla a una llengua materna oficialment ensenyada és possiblement l'aconteixement més important -i tanmateix el menys estudiat- en l'adveniment d'una societat hiperdepenent dels béns mercantils. El pas radical de la parla vernacla a la llengua ensenyada presagia el pas del pit al biberó, de la subsistència a l'assistència, de la producció per al consum a la producció per al mercat de les esperances dividides entre l'Església i l'Estat a un món on l'Església és marginal, la religió privatitzada, i on l'Estat assumeix les funcions maternals abans únicament reivindicades per l'Església. Anteriorment no havia salvació fora de l'Església; ara, no hi haurà ni lectura ni escriptura -ni inclús, si és possible, parla- fora de l'esfera de l'ensenyament. La gent havia de reneixer en el si de la sobirania, i ésser alimentada en les seves mamelles. Així emergeixen per primer cop el ciutadà de l'Estat modern i la seva llengua subministrada per l'Estat -l'una cosa i l'altra no tenen precedents en la història.

EL CONTROL BUROCRÀTIC COM A PEDRA FILOSOFAL

Quan Nebrija es proposa transformar el castellà en un instrument tan indispensable pels súbdits de la reina com la fe ho és als cristians, apel.la a la tradició hermètica. En la llengua de la seva època, les dues paraules que fa servir -*reducir* i *artificio*- tenen cadascuna sentit ordinari i un sentit tècnic. En aquest darrer cas, pertany en al llenguatge de l'alquímia.

Segons els diccionari del mateix Nebrija, en espanyol del segle XV *reducir* significa "transformar", "reduir a l'obediència" y "civilitzar". És en aquest darrer sentit que els jesuïtes més tard, varen entendre les *Reducciones de Paraguay*.

Reductio designa d'igual manera -en els segles XV i XVI- una de les set etapes per les quals els elements naturals comuns es transmuten per a convertir-se en la pedra filosofal, la panacea que, per contacte, transforma tot en or. Aquí, *reductio*, indica el quart dels set graus de la sublimació. És la prova capital que ha de sofrir la matèria gris per a elevar-se dels primers als segons graus d'il.luminació. En els quatre primers graus, la naturalesa bruta és successivament liquada, purificada i evaporada. Al quart grau, el de la *reductio*, és alimentada per la llet filosofal. Si aquesta substància la complau, la qual cosa només passa si les primeres tres etapes han anul.lat completament la naturalesa bruta i indisciplinada, aleshores, el crisosperma, l'esperma d'or amagat en les seves profunditats, pot ésser extret. D'aquí l'*educatio*. En els transcurs de les tres etapes següents, l'alquimista pot coagular el seu *alumnus* -la substància que ha alimentat amb la seva llet- en pedra filosofal.

El vocabulari precís fet servir aquí és lleugerament posterior a Nebrija. Està copiat quasi literalment de Paracels, un altre home nascut a un any de distància de la publicació de la Gramàtica Castellana.

L'EXPERT QUE NECESSITA LA CORONA

Ara, tornem al text. Nebrija desenvolupa la seva argumentació:

"He decidit transformar la parla castellana en un instrument, de tal manera que tot el que s'escriurà d'ara en endavant en aquesta llengua pugui ser d'un mateix i únic tenor, i això per a sempre més.. El grec i el llatí han estat governats per l'art i han conservat així la seva uniformitat al llarg dels segles. A manca de fer el mateix pel nostre llenguatge, és en va que els cronistes de Vostra Majestat divulguen les seves heroïcitats(...). Les vostres gestes desapareixeran amb el lenguatge o bé erraran en la llunyania entre estrangers, sense alberg, sense llar on puguin establir-se"

L'Imperi Romà podia ésser governat gràcies al llatí de la seva èlit. Però el llenguatge elitista, tradicionalment fet servir en els antics imperis per a consignar els annals, mantenir les relacions internacionals i fer progressar el saber -així el persa, l'àrab, el llatí o el frànc- es revel.la insuficient per a realitzar les aspiracions de les monarquies nacionalistes. A Europa, l'estat modern no

pot funcionar en el món del vernacle. Al nou estat nacional, li cal, un *artificio*, molt diferent del perdurable llatí de la diplomàcia i de l'alterable castellà d'Alfons el Savi. Un règim tal exigeix un llenguatge normalitzat entès per tots els qui estan sotmesos a les seves lleis i a qui estan destinats els relats escrits per encàrrec de la sobirana (altrament dit, la propaganda).

LA CONDICIÓ SOCIAL JA NO DEPÈN DEL NAIXEMENT, SINÓ DEL LLENGUATGE INCULCAT.

Nogensmenys, Nebrija no proposa de cap manera abandonar el llatí. Al contrari, el renaixement neo-llatí a Espanya deu àmpliament la existència a la seva gramàtica, el seu diccionari i els seus manuals. Però la seva important innovació va ser assentar les bases d'un ideal lingüístic sense precedents: la creació d'una societat en la que buròcrates, soldats, comerciants i camperols de l'universal monarca pretenguin parlar en una sola llengua, llengua que se suposa que els pobres comprenen i obeeïxen. Nebrija ha fundat la noció d'un tipus de llengua usual en ella mateixa suficient per a posar a cadascún en el lloc que li correspon en la piràmide que construeïx necessàriament una llengua materna. En el seu argument, insisteix en el fet que la fama històrica que pretén Isabel depèn de la creació d'una llengua de propaganda -universal i fixada com el llatí, però tanmateix capaç de penetrar pobles i granjes per a transformar els seus súbdits en ciutadans moderns.

Com han canviat els temps des de Dante!. Per a Dante, una llengua que havia de ser apresa, que havia de ser parlada en conformitat a una gramàtica, era inevitablement una llengua morta. Segons ell, aquesta llengua només convenia als escolàstics, els quals anomenava cínicament *inventores gramaticae facultatis*. El que era, per a Dante, quelcom mort, Nebrija recomana transformar-ho en una eina. Un s'interessa en els intercanvis vius, l'altre en la conquesta universal, en una llengua que forjarà normativament paraules tan incorruptibles com les pedres d'un palau:

"Vull assentar els fonaments de la llar en la que es pugui establir vostra reputació. Vull fer per la nostra llengua el que Zenó va fer pel grec i rartes pel llatí. No dubto pas que més grans que ells els han succeït. Però el fet que els seus alumnes els hagin superat no rebaixa pas la seva, o bé hauria de dir, la nostra glòria- de ser els inventors d'un art necessari justament quan els temps estaven a punt per a semblant invenció. Vostra Majestat, mai l'art va arribar de manera tan oportuna com la gramàtica per a la llengua castellana en aquest temps".

L'expert sempre té pressa, però la seva creença en el progrés li fa parlar amb humilitat. L'aventurer universitari empeny el seu govern a acceptar a l'acte la seva idea, a falta de la qual aquest darrer fracassarà en les seves intencions imperials. És el moment ara o mai!.

"Veritablement la nostra llengua acaba ara d'assolir un nivell tan alt que no hem de témer més una caiguda de la qual no poguem aixecar-nos".

L'EXPERT ARGUMENTA L'INTERÈS DEL TEMA.

En la introducció de Nebrija, l'últim període transpua eloqüència. Evidentment el professor de retòrica estava molt versat en el seu art. Nebrija havia explicat el seu projecte, donat a la reina motius lògics per acceptar-lo, exposat el perill que hi hauria si no era escoltat, i per acabar, com Colom, prega a la sobirana que consideri que està en joc el destí reial.

"Ara, vostra Majestat, permeteu-me assenyalar-vos l'últim avantatge que treuen de la meva gramàtica. A tal efecte, recordeu quan us vaig presentar un resum d'aquest llibre, aquest mateix any, a Salamanca. En aquell moment, em vareu preguntar quina finalitat podia servir semblant gramàtica. Sobre això, el bisbe d'Àvila es va interposar per a respondre en el meu lloc. Això va ser el que va dir: *"Aviat vostra Majestat haurà posat sota el seu jou molts bàrbars que parlen llengües estrangeres. Per la vostra victòria, aquests pobles tindran una nova necessitat; la necessitat de les lleis que el vencedor deu al vençut, i la necessitat del llenguatge que portarem amb nosaltres". La meva gramàtica servirà per a impartir-los la llengua castellana, com nosaltres emprem la gramàtica per ensenyar el llatí a la nostra joventut".*

EL PROJECTE DE NEBRIJA ESCANDALITZA SA MAJESTAT.

Podem intentar una reconstrucció del que

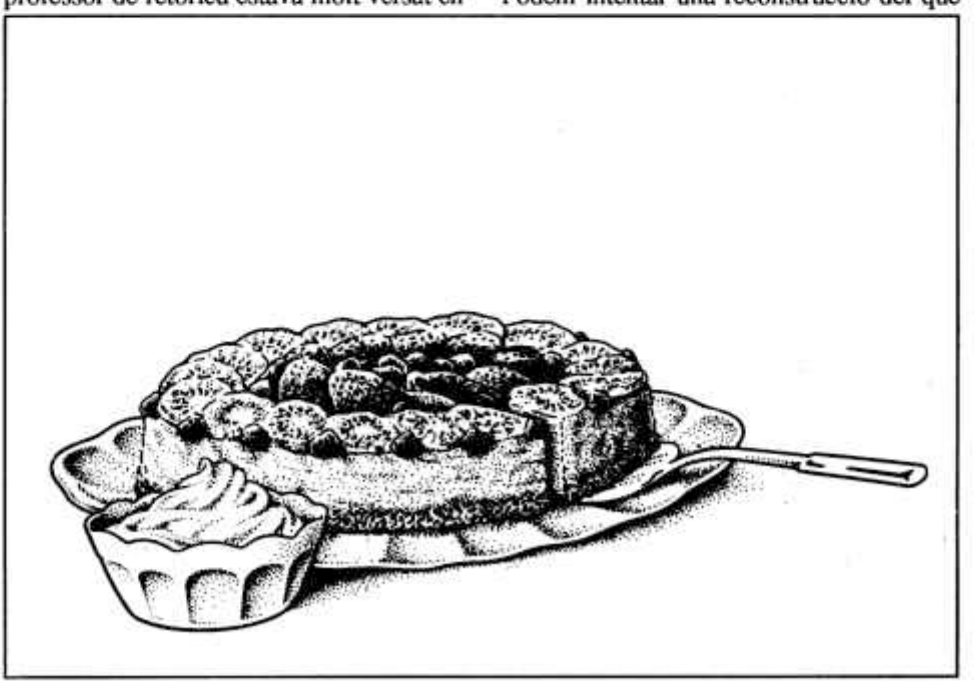

havia passat a Salamanca "aquest mateix any". Nebrija presentà a la reina un resum del llibre que volia publicar. La reina va elogiar l'humanista per haver preparat per a la llengua castellana el que fins aleshores havia estat reservat a les llengües de les escriptures: hebreu, grec i llatí. (És estrany i significatiu que el "convers", en aquest any de la reconquesta de Granada, no faci menció de l'àrab de l'Alcorà!). Però, tot i entenent perfectament el que havia aconseguit el seu "lletrat" - la descripció d'una llengua viva en forma de regles de gramàtica- no podia concebre que semblant empresa tingués un interès pràctic. Per a ella, la gramàtica era un instrument únicament destinat a ésser manejat pels professors. Però no pensava pas que el vernacle pogués ensenyar-se. Segons la seva reial visió de la lingüística, cada súbdit dels seus nombrosos reialmes estava de fet de tal manera per la natura que arribaria *per si sol* a dominar perfectament la seva llengua. En aquesta versió de la "lingüística reial", el vernacle és patrimoni dels súbdits. És natural que la cosa vernacla estigui fora de l'abast de l'autoritat de la reialesa espanyola. La sobirana, en el moment de forjar l'Estat-nació, no entén la lògica inherent al seu projecte. El primer rebuig d'Isabel remarca l'originalitat de la proposta de Nebrija.

Aquesta discussió sobre la idea que té Nebrija de fer necessari l'aprenentatge de la llengua materna, ha de situar-se cap al mes de març de 1492, en la mateixa època en què Colom defensava el seu propi projecte davant la reina. Isabel primerament endegà Colom, aconsellat pels seus experts -el navegant havia calculat la circumferència del globus de forma errònea. Però pel que fa a la proposta de Nebrija, la rebutjà per un altre motiu: per respecte reial a l'autonomia de les llengües dels seus súbdits. Aquest respecte de la Corona a l'autonomia jurídica de cada poble, del "fur del poble", el judici dels iguals, era percebut pel poble i la sobirana com la llibertat fonamental dels cristians compromesos en la reconquesta d'Espanya. Nebrija lluita en contra d'aquest prejudici tradicional i típicament ibèric d'Isabel -la noció que la Corona no pot irrompre sobre la varietat dels costums en els regnes- i evoca la imatge d'una missió nova i universal que seria la d'una corona moderna.

Al cap i a la fi, Colom va tenir la causa guanyada perquè els seus amics franciscans van descriure'l a la reina com un home guiat per Déu per a servir la missió mística de la sobirana. Nebrija actua de la mateixa forma. Expresa, per començar, que el vernacle ha de ser substituït per un *artificio* per tal d'augmentr l' extensió i la durada del poder monàrquic; d'igual manera a fi de cultivar les arts per decisió de la cort, i també, a fi de preservar l'ordre establert de l'amenaça constituïda per la impressió i la lectura de textes frívols. Però acaba la seva súplica invocant la "gràcia de Granada" -el destí de la reina, que no és solament conquerir sinó civilitzar també tot el món.

Colom i Nebrija ofereixen ambdós els seus serveis a un nou tipus de constructors d'imperi. Però Colom proposa únicament fer servir les recents caravel.les al màxim de distància que poden recórrer per a extendre el poder reial sobre el que seria la Nova Espanya. Nebrija és més fonamental: proposa l'ús de la seva gramàtica per a extendre el poder de la reina en una esfera totalment nova -el control estatal sobre la forma de la subsistència quotidiana de la gent. Nebrija traça efectivament els grans trets d'una declaració de guerra contra la subsistència, guerra que el nou Estat s'organitza per a manipular. Pretén que s'ensenyi la llengua materna -inventa el primer estadi de la instrucció universal.

LA GUERRA CONTRA LA SUBSISTÈNCIA.

Els historiadors han escollit la travessia de l'Atlàntic per Colom com a jaló del pas de l'Edat Mitjana als Temps Moderns, iniciativa còmoda per als editors successius de manuals. Però el món de Tolomeu no esdevingué el món de Mercator en un any, ni el món del vernacle no esdevingué d'un dia per l' altre l'edat de la instrucció. La cosmografia tradicional s'ha modificat a la llum d'una experiència que anava ampliant-se. Colom va ser seguit per Cortés, Copèrnic

per Kepler, Nebrija per Comenius. La transformació de la visió del món que ha engendrat la nostra dependència respecte als béns i els serveis durà cinc segles.

DESENVOLUPAMENT D'UNA SOCIETAT AMB LES NECESSITATS NORMALITZADES.

El nombre de salts que fa l'agulla del pèndol depèn del llenguatge de les xifres sobre la seva esfera. Per als xinesos, el creixement de les plantes passa per cinc etapes, i per als àrabs l'alba s'apropa en set fases. Si volgués descriure l'evolució de l'*homo economicus* de Mandeville a Marx o a Galbraith, consideraria les èpoques des d'una altra perspectiva que si volgués delimitar els estadis del desenvolupament de la ideologia de l'*homo educandus* de Nebrija a Comenius passant per Radke, el seu mestre. I d'igual manera, en aquest paradigma, serien camins diferents els que jalonarien la fi del saber adquirit sense mestres i el camí vers la instrucció inevitablement falsejada que dispensen necessàriament les institucions educatives. Va ser necessari un decenni per a reconèixer que Colom no solament havia trobat una nova ruta sinó un nou hemisferi. Va ser necessari molt més temps per a inventar el concepte de "Nou Món" -aquest continent del qual ell havia negat l'existència.

Un segle i mig separa dues reivindicacions: la de Nebrija, que diu : haver d'ensenyar a parlar a tots els seus súbdits al servei de la reina, , i la de Jan Amos Comenius que diu posseir un mètode gràcies al qual un exèrcit de professors pot ensenyar perfectament qualsevol cosa a qualsevol persona.

A l'època de Comenius (1592-1670), tan en el Vell com en el Nou Món els grups digirents estaven profundament convençuts de la necessitat d'un mètode d'aquest tipus. L'afer està il.lustrat per un episodi de la història de la Universitat de Havard. Exactament un segle i mig després de l'aparació de la gramàtica de Nebrija, John Winthrop Jr. navegà vers Europa on esperava trobar un teòleg i pedagog que acceptés la presidència de Harvard. Un dels primers a qui li va proposar va ser el txec Comenius, líder i darrer bisbe de la secta dels Germans Moravians.

Winthrop el va trobar a Londres, on organitzava la Royal Society i aconsellava el govern respecte les escoles públiques.

A *Magna Didactica, vel Ars omnibus omnia omino docendi*, Comenius havia definit breument els objectius de la seva professió. L'educació comença en el si de la mare, i només acaba amb la mort. Tot el que cal saber-se cal ensenyar-se mitjançant un mètode específicament adaptat a l'individu. El món predilecte és aquell que està organitzat de manera que funciona com una escola per a tothom. Els individus no poden accedir a la plenitud de la seva humanitat a no ser que el saber sigui resultat de l'ensenyament. Els qui aprenen sense que els ensenyin s'assemblen més a l'animal que a l'home. Cal organitzar el sistema escolar de manera que tots, vells o joves, rics o pobres, nobles o camperols, homes o dones, aprenguin realment, i no de forma simbòlica o ostentosa.

Vet aquí les idees que havia formulat i publicat el president potencial de Harvard. Però mai atravessaria l'Atlàntic. Quan Winthrop el va trobar, ja havia acceptat la invitació del govern de Suècia per anar a organitzar-hi un sistema escolar nacional per a la reina Cristina. Contràriament a Nebrija, mai no va haver de fer valer la necessitat dels seus serveis -sempre van ser molt sol.licitats. El domini del vernacle, considerada com intocable per Isabel, s'havia convertit en un terreny de caça per els "lletrats" espanyols en recerca de feina, els jesuïtes i els pastors de Massachusetts. La llengua materna inculcada segons regles abstractes per professionals arribava a suplantar parcialment el vernacle. Aquesta substitució progressiva del vernacle per una costosa falsificació preludia l'adveniment de la societat del producte normalitzat en la qual avui vivim.

Ivan Illich

ESBOÇ D'UN MODEL ECONÒMIC PER A UNA SOCIETAT EN TRANSICIÓ

Joan Casals i Emil Herbolzeimer

Us presentem un esquema de model econòmic que l'Emil Herbolzeimer i en Joan Casals han elaborat en el si del grup ECOCONCERN.
Es tracta d'una sèrie de punts on són abocades tota mena de reflexions al voltant de la necessitat de donar una alternativa global a l'actual situació del neocapitalisme, tot recuperant aspectes positius dels models de desenvolupament de l'est i de l'oest i incorporant-hi nous elements i conceptes claus, els quals porten força anys debatent-se i a profundint-se de manera col.lectiva.

This economy model has been outlined by Emil Herbolzeimer and Joan Casals within the Ecoconcern group.
It is made up by a series of points with their reflections on the need of offering a global alternative to the present neocapitalist situation, recuperating positive aspects of development models in eastern and western societies, and adding wew elements and concept which have been debated and explored for many years.

Ni prezentas al vi skizon de ekonomia modelo kiun pretigis Emil Herbolzeimer kaj Joan Casals en el grupo "ECOCONCERN".
Temas pri aro da punktoj per kiuj esprimiĝas ĉiuspecaj pripensoj ĉirkaŭ la bezono liveri totalan alternativon al la nuna novkapitalisma situacio, reakirante pozitivajn aspektojn de la evoluaj modeloj orienta kaj okcidenta kun aldono de novaj elemento kaj ŝlosilaj konceptoj, kiujn de longe oni kolektive debatas kaj enprofundigas.

I- L'ECONOMIA NEO-CAPITALISTA: UN MODEL A SUPERAR

1. Hem viscut en els darrers mesos el desmantellament gradual en Europa de l'Est d'un sistema econòmic basat en la propietat pública dels medis de producció i en l'assignació de recursos a través de la planificació centralitzada. Davant de les deficiències d'aquest sistema per aconseguir el nivell de producció i de consum així com oferir les llibertats que correspondrien a unes societats avançades com les d'Europa de l'Est, aquests pobles han optat per canviar de model econòmic.

2. Atesa la proximitat de l'altra Europa i la manca d'alternatives experimentades, és comprensible que actualment aquests països contemplin la nostra imatge neocapitalista com un mirall al qual s'ha d'imitar. Tanmateix, però, considerem que és la

nostra responsabilitat prevenir-los de manera seriosa que sota la brillant superfície de les nostres llibertats, subsisteixen i augmenten disfuncions que, en comptes de mimbar, fan augmentar les diferències i, alhora, desaprofiten l'eficàcia del mercat.

3. El problema de fons de l'economia neocapitalista actual estriba en la seva incapacitat per a posar fre a les activitats especuladores. Aquestes activitats, no solament resulten improductives, sinó que substreuen grans recursos a la producció real, ja sigui perquè aquests recursos són evadits o simplement aparcats, ja sigui perquè resulten encarits.

4. Només una part del gran poder adquisitiu d'aquestes rendes es transforma en demanda de producció corrent. En la seva major part acostuma a quedar arraconat i acumulat en importants dipòsits de diner i de quasi-diner (actius de renda) que van alimentant masses monetàries flotants en una àrea econòmica de dimensió creixent que, en estar basada en el diner com a finalitat i principi (al marge de la producció), mereix ésser distingida com a **àrea especulativa**.

5. La conseqüència és doblement nociva ja que no solament es destinen menys recursos per a invertir en equip amb l'objectiu de millorar la producció futura, sinó que la producció actual es troba frenada degut a que una part de les rendes generades per ell no tornen a ell en forma de demanda (tan de consum com d'inversió).

6. L'activitat especulativa també condueix a una ruptura en la integració entre **l'economia i l'ecologia**. El sistema actual no permet resoldre l'adequada gestió dels estocs de recursos naturals (cada cop més limitats i degradats), ja que els seus preus actuals no tenen res a veure amb els d'una eventual producció substitutiva.

7. L'hipòtesi de partida és que els problemes i disfuncions esmentats provenen de forma primordial de la superposició de dues classes molts diferents de mercats:

a)- **El mercat real**, basat en la capacitat productiva, transformadora i innovadora de l'home (oferta real), on el diner és obtingut a canvi de béns i de serveis.

b)- **El mercat especulatiu**, basat en ofertes d'origen especulatiu-crematístic on el diner és obtingut: primerament, per creació de diner i de títols i per plusvàlues derivades del canvi de deutes o de compromisos per altres deutes o diner; segon, per medi de plusvàlues del sól i dels recursos naturals; tercèr, per medi de rendes sobre el diner prestat i sobre dipòsits de títols.

8. No sempre és fàcil distingir entre **mercat real i mercat especulatiu**. En algunes circumstàncies, l'activitat especuladora pot tenir efectes estabilitzadors. No obstant, l'experiència demostra que tant la borsa com la compravenda immobiliària són mercats que fàcilment cauen en l'especulació parasitària quan l'objectiu dels que compren accions o immobles és únicament tornar-los a vendre per a obtenir un benefici monetari, totalment deslligat de qualsevulla funció d'inversió o d'ús de solars o habitatges.

9. El parasitisme de l'especulació és múltiple. Un resultat és que augmenta la massa monetària (normalment es demanen crèdits per a comprar valors, divises, terrenys o habitatges) sense que l'operació de compra-venda comporti un augment de la riquesa real (ni en béns ni en serveis). Per tot això, aquesta especulació és una de les causes més importants de la inflació que, a més a més no està computada a l'índex de preus al consum. És un sistema de redistribució de la renda a favor dels especuladors en concentrar en poques mans immenses quantitats de diner "treballat" per altres.

10. Aquesta especulació té un efecte secundari no menys important: desanima la producció real, tant la dels inversors reals com la dels empresaris i la dels treballadors. Qui voldrà esforçar-se en produir si el seu veí guanya diners sense esforç i, a més a més, dicta el curs de gran part de l'economia?

11. En conseqüència, en romandre grans masses del poder de compra captives del mercat especulatiu, la nova producció no troba la demanda necessària, la qual cosa empeny el sistema econòmic-polític a:

* forçar la despesa de consum encarint-lo amb interessos de crèdit (els quals ajuden a

substreure recursos a l'economia real);

* orientar la producció vers béns pocs durables (obsolència programada) àdhuc a produir per a destruir (com la indústria d'armaments);

* limitar l'oferta real mitjançant les aliances o acords entre empreses, o la concentració a través de *joint-ventures* o compres y fusions d'empreses.

12. El paper de l'estat neocapitalista, amb les seves polítiques monetàries i financeres (creació de moneda, control de canvis, regulació creditícia i creació de dèficit públic) i les seves creixents inversions, no aconsegueix atacar les causes profundes dels desequilibris. Inclús la gestió socialdemòcrata d'aquesta economia no aconsegueix solucionar aquests problemes. Només aconsegueix mitigar alguns dels efectes extrems utilitzant mètodes redistributius que queden desvirtuats pel desmesurat augment d'alguns dels preus crucials (principalment interessos i habitatge). Així la major equitat aconseguida en el repartiment del pastís (quan la gent cobra) queda molt retallada a l'hora de recollir-lo (quan gasta o paga).

13. De l'exposat anteriorment, es dedueix que el principal problema o "disfunció" del sistema neocapitalista sorgeix del tracte similar que es dóna a dos mercats molt diferents; o sigui de la deficiència de no haver trobat el mecanisme d'equilibri entre **fluxes i estocs** tan pel que fa a béns com a diners i, en conseqüència, de no haver aconseguit que sigui àgil el retorn a la producció dels recursos generats per ella.

14. Cal ressaltar que, a diferència del **mercat real** on la demanda proporciona recursos per a la poca producció, en **el mercat especulatiu** la demanda subministra sobretot diner a "productes" acumulats en una època anterior (con són els dipòsits de diner per a préstecs) o que són d'antiga "creació" (com el mercat secundari de valors) o inclús molt remota (com el sòl). Per això, podem més aviat considerar-lo un pseudo-mercat perquè es basa en un simple bescanvi de diner per estocs que no formen part del fluxe de la producció actual (bescanvi, unes vegades immediat, i d'altres

ajornat o diferit en el temps).

15. La situació actual en el món revesteix un especial interès. Per a funcionar, el neocapitalisme necessita alliberar-se del seu pseudo-mercat sense perdre mercat. I el neosocialisme hauria de permetre que ressorgís el mercat real sense que apareixi el pseudo-mercat especulatiu. En aquest moment històric, convindria, doncs, buscar els medis que permetessin afrontar aquesta quàdruple antinòmia entre:

* Mercat real i pseudo-mercat especulatiu.
* Fluxes monetaris i fluxes de béns.
* Dipòsits de diner i reserves de riqueses.
* Economia i ecologia.

16. En definitiva, es troba a faltar un mètode de separació d'ambdues classes de mercat que sigui, no sols senzill i eficaç, sinó també tot l'objectiu, documentat i previsible que pugui dins de la cosa factible. Un marc institucional que, sense coartar la iniciativa i la responsabilitat personal, redueixi radicalment les improductives evasions de recursos de la producció real.

17. Un camí eficaç i senzill per aconseguir l'anteriorment referida separació de mercats passaria per a donar un tractament molt diferenciat i específic als actius que alimenten el mercat especulatiu, així com per establir un marc adequat per a la formació, distribució i canalització de l'estalvi vers la inversió productiva. I com a garantia del correcte funcionament de mercats tan dispars cabria establir una adequada disciplina monetària, començant per legalitzar un nou instrument de canvi específic per a la circulació dins del mercat especulatiu. Tot això ens condueix a un nou model econòmic, els elements bàsics del qual es tracten a continuació.

II UN NOU MODEL ECONÒMIC

a)- Instrument monetari

18. El model que es proposa, buscant la seva màxima funcionalitat amb un mínim d'intervencionisme i de centralisme, considera necessària la coexistència de dos instruments de canvi que siguin el fidel reflex del binomi "intercanvis de fluxes-transaccions d'estocs":

* Una moneda, com l'actual, tot i limitada a servir esencialment de medi de pagament. O sigui, pels intercanvis a curt termini del mercat real requerits per la producció de béns i de serveis (destinats a consum i equipaments) així com pel consum corrent (que inclou la compra d'equip pagat a curt termini).
* Un altre instrument o títol, la funció del qual seria la reserva de valor, destinat a materialitzar l'estalvi i a conduir la seva posterior circulació (i canalització) fins a la seva final inversió en equip (i demés riqueses durables i productives). En definitiva, concebut per a la financiació de la inversió en equip (immovilitzat real), amb préstecs a llarg termini, així com l'adquisició d'actiu en el mercat especulatiu: el financer (mercat de capitals) i l'immobiliari (mercat del sòl).

19. La primera moneda, pel mercat real a curt termini, seguirà sent la moneda corrent (el Diner), la qual sempre podria ser convertit lliurement en la segona quasi-moneda.

20. El segon instrument monetari (per instituir i que anomenem Títol Sòlid) hauria d'estar recolzat per un actiu real que sigui pràcticament invariable. Considerem que l'actiu adequat seria la terra (urbana i agrària). Aquesta, per a poder complir la funció de patró monetari passaria a ser de propietat comunitària (veure annex 1), encomanant la seva administració a un Ens Públic singular que passaria a ser l'únic comprador de terra.

21. D'aquesta manera s'aconseguiria simultàniament dos objectius primordials: disposar d'un instrument monetari estable i eliminar la terra del mercat per ser un dels principals factors perturbadors del mateix.

22. Atès l'objectiu que s'ha encomanat al Títol Sòlid (canalitzar l'estalvi vers la inversió real), aquest no podria convertir-se automàticament en moneda corrent (Diner). Només es podria utilitzar per a la compra d'actius materials i immaterials (equips, instal.lacions, obres, *soft* y *know-*

how, etc...) així com dels seus títols de propietat (accions, obligacions).

23. La transferència de terra de mans privades a públiques (comunitàries) és la que donaria naixement al Títol Sòlid, ja que el pagament per aquesta transferència es realitzaria en aquests títols.

b)- L'Ens Públic administrador i emissor.

24. El model econòmic preveu l'establiment d'un Ens Públic singular de tipus bancari que culminaria la doble funció d'emissió i canvi de Títols Sòlids, i de compra i lloguer de la terra.

25. Per sobre de tot es tractaria d'un tipus de banc que no podria concedir cap tipus de crèdits. Només estaria autoritzat a empenyorar (o canviar) Títols Sòlids en casos molt específics, per exemple:

* a un comprador d'equipaments, amb la finalitat que el propi Ens Públic pagui directament en diner al venedor de l'equip, en contrapartida equivalent a la quantitat de Títols Sòlids que ha hipotecat a l'empresari comprador;
* a un assegurat, per a permetre que l'Ens pagui la factura del metge en diner, a compte de la seva pòlissa d'assegurança en Títols Sòlids;
* a un jubilat, perquè l'Ens li vagi convertint en diner el seu fons d'auto-assegurança en Títols Sòlids.

26. En línies generals, l'Ens Públic tindria un tipus de balanç semblant al dels bancs emissors de la primera època del patró or. És a dir: l'Actiu estaria constituït bàsicament per terra (en comptes d'or) i el Passiu pels Títols Sòlids emesos.

27. El preu de compra de la terra, hauria quedat fixat pel corresponent valor catastral de totes les terres en una data determinada. La relació de canvi "Diner/Títol Sòlid" vindria imposada pel propi compte d'explotació de l'Ens Públic, es a dir, per la tassa de rendabilitat en diner del seu Actiu de terra valorat en Títols Sòlids (veure annex 2).

28. Aquest procés de transferència podria ser gradual i en la mesura necessària per aconseguir en tot moment la cobertura de la quantia d'estalvi que està esperant ésser transformada en inversió real.

29. El lloguer de terres (i terrenys) s'efectua en mercats-subhasta totalment oberts (sense autoritzar el subarrendament) amb la qual cosa quedaria suprimit el dret de traspàs. La durada del lloguer tindria en compte el temps d'amortització de la nova obra que es realitzarà de manera efectiva sobre la superfície llogada. Amb antelació del termini del contracte, el dret de superfície seria subhastat de nou, podent-se concedir un dret de tanteig al llogater. Els lloguers, en diner, tindrien la consideració de recaptació pública. Un avantatge addicional de la propietat comunitària del sòl seria la de permetre plans urbanístics coherents, funcionals i menys gravosos.

30. Cabria pensar que l'Ens Públic que exigeix aquest model econòmic, podria portar seriosos inconvenients, tals com exigir una administració complicada, encuobrir la manca de neutralitat burocràtica o bé fomentar la manipulació política. Això faria inviable aquest model.

31. En la pràctica, podria no ser així, ja que la complexitat de l'administració seria inferior a l'actual en les economies neocapitalistes atès que seria més objectiva i previsible; els riscs d'arbitrarietat i de manipulació també podrien ésser menors als d'avui dia atès l'escàs marge d'interpretació que tindrien els administradors.

c. Estalvi i inversió.

32. Com es va indicar de bon començament, el diner quedaria limitat a les transaccions de consum corrent i a les compres a curt termini i demés inversions. En canvi les inversions a llarg termini podrien ser canalitzades a través dels Títols Sòlids amb els quals es podria adquirir, ja siguin accions o, principalment, obligacions d'empreses o bé Actius Sòlids de l'Ens Públic.

33. L'Actiu Sòlid, producte financer de l'Ens Públic, estaria destinat a substituir els actuals mecanismes d'estalvi i financiació a llarg termini que ara passen per l'emissió d'actius de renda per part de l'Estat i de les entitats financeres, i per la creació (multiplicació bancària) de diner fruit de l'espansió del crèdit.

34. Aquest Actiu Sòlid, seria el principal canal de captació d'estalvi a llarg termini atesa l'estabilitat del seu valor (vinculat al de la terra) i a més a més tindria una remuneració fruit de les rendes que l'Ens Públic obté en la seva administració de l'ús de la terra. A més a més, aquest Actiu podria canviar-se lliurement en obligacions d'empreses.

35. L'Actiu Sòlid neix com a conseqüència i contrapartida d'un dipòsit de Títols Sòlids efectuat voluntàriament per estalviadors en l'Ens Públic, equivalent a una imposició fixa i nominativa d'estalvi. Aquests estalviadors serien els propietaris que han venut les seves terres i els ciutadans que desitgen assegurar el poder adquisitiu dels seus estalvis pel futur. Aquestes imposicions voluntàries, alhora permeterien a l'Ens Públic disposar de Títols Sòlids en caixa per oferir-los a tot nou estalviador.

36. Com es de suposar, aquells que han venut terra no faran servir tots els títols Sòlids, que hauran rebut, en comprar obligacions d'empreses. Com tampoc voldran conservar en les seves butxaques massa Títols Sòlids (que no rendeixen res). També és natural que molts estalviadors (àdhuc els modestos) preferiran materialitzar estalvis en forma de Títols o Actius Sòlids, la qual cosa produirà sens dubte un corrent diari de diner comprador vers l'Ens Públic.

37. Simultàniament, les empreses productores que hagin trobat finançament regular mitjançant l'emissió d'obligacions, demanaran diàriament quantitats de diner a l'Ens Públic, oferint a canvi hipotecar quantitats equivalents dels seus títols sòlids.

38. L'Actiu Sòlid seria, a més a més, un instrument capaç de perfeccionar decisivament la concertació social (convenis entre Sindicats i Patronals) introduint en el salari un nou component destinat a la inversió. Això permetria trencar el cercle viciós de l'escalada "salaris-inflació". Podria aconseguir-se, d'una forma natural, tant un genuí capitalisme popular com la introducció de nous sistemes d'auto-assegurança personal (de malaltia, jubilació, etc...).

d)- Fiscalitat i recursos naturals.

39. Una part important dels ingressos públics provindria dels lloguers de la terra, la qual cosa permetria reduir substancialment altres impostos (sobretot els que graven el treball i l'activitat empresarial).

40. Alhora, l'estalvi universal auto-impost, permetria que la recaptació fiscal (ara centralitzada) tolerés desgravacions -més importants a tot ciutadà que efectués inversions d'interès. Amb aquesta assignació complementària (i descentralitzada) de recursos públics, s'aconseguiria guanyar en eficàcia i en pràctica de llibertats.

41. L'herència d'Actius Sòlids i demés riqueses durables podria ser fàcilment transformada en una modalitat de préstec preferent i a molt llarg termini. Així, l'hereu hauria de destinar, a inversions d'interès públic, una contribució fixa i independent de les rendes dels esmentats béns heretats. Amb això quedarien anul.lats els actuals impostos sobre succesions.

42. L'explotació de recursos naturals consumibles (jaciments, etc...) exigiria el pagament de taxes (cànons de substitució) en Títols Sòlids, en quantia calculada, directament a la institució encarregada de l'obtenció de recursos substitutius (boscos, etc..) i la contaminació de recursos degradables (aire, etc..) obligaria al pagament de cànons similars per a la reposició i restauració.

III PERSPECTIVES D'IMPLANTACIÓ DEL NOU MODEL EN EUROPA DE L'EST

43. Els països on actualment sembla donar-se les millors condicions per a proposar aquest nou model econòmic, amb les específiques adaptacions a cadascun, són els **de l'Europa de l'Est**, per dos motius principals:

* Per impedir que caiguin de manera inadvertida en el fals dilema "comunisme-neocapitalisme", sense altra alternativa.
* Per evitar que renunciïn a totes les

seves institucions sense abans analitzar quines poden ser útils per aconseguir una economia de millor qualitat que la neocapitalista.

44. En els pobles de l'Est, la majoria de les terres i el recursos naturals són de propietat pública, alhora que estan en procés de crear nous mecanismes monetaris i financers així com unes formes de privatitzar progressivament el seu aparell productiu. Aquest punt de partida en el camí de forjar una economia mixta nova i inèdita, ofereix un marc de condicions molt favorable per a l'adopció del model que es proposa.

45. Tanmateix, aquest, a més a més, presenta el particular avantatge d'assegurar una transició econòmica en la que tots els ciutadans sense excepció, poden contribuir equitativament a la reconstrucció del país renunciant inicialment a excedir el seu consum per tenir la garantia que el seu estalvi revertirà després en el seu propi benefici. Evitant alhora que el país caigui en una excesiva dependència de l'exterior gràcies a haver aconseguit, amb una gestió lliure però responsable, que tot l'excedent generat sigui utilitzat en inversions productives.

46. En el procés de transició vers el nou sistema, seguirà tenint plena vigència el paper dels grups cívics que han permés aixoplugar, moralment i cultural, la llarga travessia d'aquests pobles: intel.lectuals, homes d'església, universitaris, etc... Es tractaria que ara no afluixessin creient que la seva missió ha acabat (com pot haver succeït en la transició espanyola).

47. La seva missió podria ser la de mantenir la suficient visió per a continuar guardant alguns dels valors permanents davant del sotragament d'uns canvis contingents que podrien desbaratar-ho tot. Fent inclús que la gent, desencisada d'uns ídols caiguts, idealitzara atordidament ara, uns nous símbols que únicament presenten la cara maca del model neocapitalista actual.

48. Seria per tant essencial mantenir aquells aspectes vàlids de l'actual sistema i no abandonar l'actitud crítica enfront de qualsevol altra model a fi d'evitar un altre possible monopoli d'idees. Ha d'evitar-se també que qualsevol hipòtesi o model alternatiu de canvi -com el que aquí exposem- siguin ofegats pel fet de no tenir els medis de difusió i el recolzament dels poders establerts que segurament tindrà el model neocapitalista, el qual es presentarà com a alternativa única.

49. En els països occidentals, mentrestant, convindria aprofitar l'oportunitat dels canvis radicals que s'estan produint a Europa de l'Est per a desenrampar les nostres idees i sortir de la nostra complaença. Les disfuncions i els desequilibris actuals, els consideren moltes persones com a inevitables, o com un preu a pagar per la nostra "prosperitat" mal compartida i "antiecològica". Possiblement no fos exagerat en començar a pensar en la nostra pròpia "perestroika" (reestructuració) que, tot i ésser més suau que la seva homònima de l'est, hauria d'entrar semblantment per la porta d'una rigorosa i profunda "glasnost" (transparència).

50. En aquest sentit, el model exposat aquí de manera breu, dissenya un marc institucional apropiat i ofereix uns mecanismes més transparents per a fer possible una "reestructuració realista del capitalisme en l'oest, amb notables guanys tant pel que fa a l'eficàcia com en la llibertat econòmica. I aquesta, tant en el nivell nacional com en l'internacional, on les disfuncions del sistema estan repercutint exageradament sobre un sud apressat per enormes problemes.

ANNEXES.

1)- La propietat comunitària.

En èpoques passades, hagués sorprès molt que algú hagués imagitat que un dia existís l'ensenyament o la sanitat públiques. O, inclús el servei militar obligatori. O que el patrimoni històric hauria de passar a ser comunitari. .. Tampoc aleshores semblava concebible que les platges i els torrents no poguessin tenir amos; o que els boscos, les fonts o els vedats de caça no poguessin ésser explotats sense autorització administrativa.

Nogensmenys, és evident que com a resultat s'ha anat produint un lent però irreversible procés de desapropiació privada de béns que s'han

considerat comunitaris. Malgrat que l'esmentat procés hagi tingut les seves oscilacions i contradiccions, i no sempre hagi estat afortunat ni encertat... segurament per no haver estat el suficientment clar el disseny que separa allò públic d'allò privat.
Semblaria paradoxal que avui en dia la terra i el sòl (la riquesa comunitària per excel.lència) seguissin sent encara un objecte de dret privat. Recordem que, en el seu origen, la terra era comunitària i gratuïta.
Actualment una via de solució podria ser la distinció entre domini, o nul.la propietat comunitària (el *jus in re* dels juristes) i la possessió, o propietat útil, privada (el *jus ad rem* o dret "de" la cosa).
Possiblement haurà ajudat ben poc el que s'hagi confós tan sovint la cosa comunitària (pertanyent a les persones) amb la cosa pública (pertanyent als seus representants). Però la concepció de la propietat de la terra que es proposa en aquest model (veure paràgraf 20) no sembla una arbitrarietat, ni molt menys una utopia.

2)- Taxes de canvi.

Ampliant l'exposat en el paràgraf 27, el preu de compra d'una determinada terra (o solar) podria quedar fixat des del primer dia de la reforma monetària;ni més ni menys que el valor cadastral d'aquest dia. A partir del qual, tota possible plusvàlua particular quedaria incorporada en la plusvàlua de la massa de Títols Sòlids. Ja que a partir d'aquesta data, la terra únicament seria valorada en els esmentats Títols (com unitat de compte).
Si imaginem (per posar un exemple) que en l'esmentat primer dia, la taxa de canvi "diner/ Títol Sòlid" fos la unitat, amb el transcurs del temps aquesta taxa aniria augmentant probablement de forma natural (empesa per l'erossió que ocasiona el diner).
Però tanmateix no seria lògic deixar a mercè de la microeconomia la fixació d'aquesta taxa de canvi (ja que es tracta d'un paràmetre exclusivament macroeconòmic). Reconeixem que si es deixés aquesta taxa a l'arbitri del fluctuant fluxe diari de l'oferta de diner (dels estalviadors), això podria provocar inestabilitats (inclús especulacions) que res tenen a veure amb el gran estoc de reserva.
Per la qual cosa, aquesta taxa hauria de venir imposada pel propi compte d'explotació de l'Ens Públic. Es a dir, per la rendabilitat global de tot el seu actiu en terra. Expressada pel cocient: diner ingressat per concepte de lloguers i cànons, més les comissions per recaptació de lloguers de totes les terres (i solars) encara no incorporades en el seu actiu, partit per l'equivalent en Títols Sòlids de la terra per l'Ens.
Convé recordar que els contractes de lloguer (l'administració dels quals seria monopoli de l'Ens) no es donarien per adjudicació administrativa, sinó per subhasta (que és la cosa més semblant al mercat quan el venedor és un monopoli) ajudada per tots els moderns medis informàtics, perquè fos pública i neutral en el més ampli sentit.
Cal esmentar que el poderós governador de l'Ens Públic tindria molt menys marge de maniobra (i d'arbitrarietat) que el més petit dels governadors de qualsevol dels bancs públics d'avui dia.

Joan Casals i Emil Herbolzeiner.

VIACRUCIS DE L'IMMIGRANT

Martí Olivella

PRIMERA ESTACIÓ.

Ell vivia amb la seva gent, segons els propis costums, arrelats a la terra, integrat a la Natura. Encara avui, són més de 500 milions les persones que pertanyen a comunitats indígenes arreu de la Terra. Un de cada deu habitants del planeta.

SEGONA ESTACIÓ.

L'home blanc fa uns 500 anys començà a canviar les seves vides. En una mà l'espasa, en l'altra la creu, i en la bossa, els diners. Res mai no seria com fins aleshores.

TERCERA ESTACIÓ

Pobles mil.lenaris començaren a extingir-se, a ser esclavitzats, a ser tractats com animals. El genocidi començà i no s'ha acabat. Avui continuen essent assassinats i perseguits. El 1988, segons les Nacions Unides, s'han matat 200.000 indígenes arreu del món, i més de dos milions han estat obligats a fugir de les seves llars. El seu únic delicte és no ser com l'home blanc, no ser tan civilitzat, ni industrialitzat, ni depredador de la natura, ni tan racional i científic... i ser habitant d'una terra fèrtil o d'un subsòl ric en minerals.

QUARTA ESTACIÓ

A l'espoliació inicial, seguí la colonització. Se'ls destruí els cultius que els permetien viure i se'ls obligà als monocultius d'interès per els països industrialitzats. La recent descolonització els convertí en Estats-Nació, amb fronteres absurdes, copiats dels Estats-Nació de l'home blanc. Se'ls digué que estaven endarrerits, que havien de progressar, d'industrialitzar-se, de desenvolupar-se, de seguir el model de riquesa i de benestar de l'home blanc. Però ells no tenen a qui espoliar com fa l'home blanc amb ells. Potser ni tan sols volen viure com ho fa l'home blanc.

CINQUENA ESTACIÓ

Diu un refrany africà: *quan dos elefants es barallen, qui pateix és l'herba.* Les seves terres han estat l'escenari de l'enfrontament entre les dues fraccions rivals dels homes blancs. La guerra, la fam, la misèria ha crescut com mai. Cada any que passa, el "desenvolupament" esdevé per a la majoria d'aquests homes i dones una càrrega més pesant i absurda. Es redueix la mortalitat infantil, però se'ls destrueix els seus mitjans d'autosubsistència i la fam mata el que a vegades la medicina fa viure.

SISENA ESTACIÓ

Quan l'home blanc anà a conquerir les seves terres, ells no tenien duanes. Ara que alguns d'ells intenten agafar les engrunes del banquet dels enriquits, se'ls persegueix, se'ls expulsa, se'ls criminalitza. El mur de la supervergonya impedeix, en nom del benestar del progrés, que les poblacions expoliades puguin apropar-se al nostre banquet. Els qui aconsegueixen saltar-lo esdevenen els darrers servidors malpagats i, sovint, menyspreats.

SETENA ESTACIÓ
No tots els homes blancs són directament responsables d'aquesta terrible història. Però tots ho som indirectament quan permetem que les nostres empreses exploliïn altres terres i altres pobles, quan permetem que els nostres traficants d'armes i els nostres governs traslladin els conflictes a altres terres i a altres pobles.

VUITENA ESTACIÓ
L'home blanc té un comportament ben estrany. Uns homes blancs, bàrbars, els envien exèrcits, els venen armes, els organitzen governs i lleis, els destrueixen les seves selves... uns altres homes blancs cultes, els ensenyen la seva cultura, els seus valors, les seves creences i els diuen que s'han de desenvolupar. No seria millor que els homes blancs cultes impedissin que els homes blancs bàrbars continuessin expoliant? Qui ho pot entendre?

NOVENA ESTACIÓ
Com poden entendre que dels mateixos països dels homes blancs hi hagi qui els envia roba, menjar i diners i, alhora, hi hagi qui els pren les terres que han de servir per a produir aliments i fibres tèxtils per a l'home blanc?

DESENA ESTACIÓ
Després que els hem pres el pa a casa seva, també els el neguem aquí per por que ens el treguin als nostres fills.

ONZENA ESTACIÓ
Amb la boca diem, cantem i proclamem que tots els homes som germans, més enllà del color de la pell; i amb la butxaca... ho neguem sempre que la veiem perillar.

DOTZENA ESTACIÓ
El menyspreu que l'home blanc té per als altres homes indica el menyspreu que ell té per a ell mateix: perd la riquesa de la diversitat i el pluralisme que tant proclama. Veiem als altres amb les nostres ulleres occidentals: que hagin estat vençuts per l'home blanc, perquè aquest ha estat més fort, no vol dir que no tinguin la seva raó, que la seva visió del món no sigui fins i tot més rica, més equilibrada, més humana que la nostra. Mentre el diner i el benestar consumista siguin els nostres déus, no podrem saltar el mur que ens encercla per anar a descobrir l'hospitalitat, la festa, el compartir dels altres.

TRETZENA ESTACIÓ
Res no dura sempre. Potser ells ens veuen com una tempesta devastadora, com un malson que algun dia passarà. L'humiliador acostuma a ser, en el fons, més perjudicat que l'humiliat.

CATORZENA ESTACIÓ
Hi ha remeis. Però no els podem descobrir ni aplicar mentre visquem satisfets en la nostra prepotència de ser els millors, els més cultes, els més científics, els fills privilegiats de Déu. Posar-se en la pell de l'altre. Intentar-ho. Tractar els altres com voldriem ser tractats. No és cap novetat. Però pot ser perillós i subversiu.

Martí Olivella.
Centelles octubre de 1990

Dins d'aquesta secció de Relligats, avui us presentem dos projectes de revistes que d'alguna manera s'insereixen en el món alternatiu. Ambdues estan escrites en català i amb una clara vocació d'oferir un servei de formació i informació dins de l'àmbit sòcio-cultural dels Països Catalans.
Benvingudes al món editorial. I per molts anys!

In this section on Publications, we present two magazine projects which in some way are introduced in an alternative world. Both are written in Catalan and clearly offer an educational and information service within the sociocultural ambit of Catalonia. Welcome to the publishing world. And congratulations!.

En ĉi tiu sekcio "Relligats" hodiaŭ ni prezentas al vi du projektojn de revuoj kiuj iel troviĝas en la alternativa mondo. Ĉiuj verkitaj katalunlingve kun klara alvokiĝo doni servon formadan kaj informadan en la socikultura medio de la Katalunaj Landoj.
Vi estu bonvenaj en la eldonista mondo kun longa bonfarto!

FREQÜÈNCIES, Butlletí trimestral d'Informació, Opinió i Debat

Es tracta d'una iniciativa sorgida a partir d'un col.lectiu esperantista.
Com molt bé diuen ells: "El fet de ser esperantista no és visible fàcilment. Sovint es tracta de persones amb dues cames i dos braços que circulen normalment pel carrer.... L'individu esperantista, actiu i normal, és una persona com les altres que, a més, té molts contactes amb l'exterior, ja sigui per correspondència, o bé quan en el seu temps lliure aprofita per sortir a l'estranger i conviure amb individus de la seva mateixa espècie."
El que desitgen els promotors d'aquesta experiència editorial és el de passar algunes de les informacions que tenen i que ells consideren interessants, amb la consciència que seria una veritable llàstima que aquestes es quedessin dins del seu àmbit reduït, tot proposant-se també presentar en les seves pàgines moltes altres coses, especialment sobre llengües i formes de vida.
El primer número d'aquest butlletí està dedicat a la Unió Soviètica i més en concret a l'intent d'assimilació dels pobles bàltics i la problemàtica menys coneguda a Ucraïna, la problemàtica del poble Tàrtar, així com la liquidació de les nacions siberianes. A més a més, aquest primer número l'amplien amb una narració satírica i amb un espai de ressenyes on es presenta un llibre en occità, un altre en bretó i una nova revista de rock en esperanto.

Per a més informació podeu adreçar-vos a:
Apartat de correus 1163.
08300 MATARÓ

FREQÜÈNCIES

CRUÏLLA, UNA REVISTA ALTERNATIVA

EL SENTIT DE LA REVSTA

Vivim una època d'intensa ofensiva ideològica del capitalisme. Cada dia són més qüestionats conceptes bàsics de les ideologies transformadores com ara la igualtat social, la realització personal entesa en termes de ser més que no pas de tenir, els valors comunitaris i solidaris o la mateixa idea que és possible transformar el món i que hi ha alternatives a la misèria social actual.

Els moviments i les lluites continuen en una situació d'estancament i parcel.lació. Certament, existeixen moviments que guanyen progressivament incidència, però també d'altres la van perdent; el cas és que cap d'ells per separat no té possibilitats d'invertir aquesta conjuntura de reflux social.

Una de les mancances tradicionals dels moviments socials se situa en el terreny de les infrastructures. Falten locals atractius i en condicions, falten iniciatves de base i quotidianes que ens permetin començar a viure d'una altra manera i falten també més mitjans de comunicació propis prou oberts i globalitzadors per interessar les dones i els homes que encara pensem que és possible canviar les coses. La revista que projectem, així com altres iniciatives que hi ha lligades pretenen ajudar a cobrir aquest buit.

QU SOM?

El projecte sorgeix de les Vacances Verdes de 1989 -trobada on s'apleguen diferents grups alternatius de Catalunya cada estiu. L'impulsen després persones de l'Assemblea de Grups Alternatius vinculades als nous moviments socials i estem treballant -o hem treballat- en altres publicacions. A les Vacances Verdes del 90 s'hi interessen també persones de l'Assemblea Alternativa i de l'Assemblea Ecologista de Catalunya. D'ençà de la tardor es comença a treballar en el projecte i una de les primeres coses que es fa és obrir-lo al màxim de grups i persones de l'àrea radical i alternativa de Catalunya, el País Valencià i les Illes Balears.

OBJECTIUS

Pel que fa als objectius, aquests bàsicament són dos:

- Ajudar a vertebrar un corrent d'opinó.
- Potenciar l'intercanvi d'informació.

CARACTERÍSTIQUES GENERALS

- Plural.
- Participativa.
- Mensual d'actualitat.
- Amena i agradable de llegir.
- Creadora d'un llenguatge propi i diferent.
- En català.
- No marginal.
- Elaborada per un col.lectiu autònom.

Per a més informació podeu adreçar-vos a:
Col.lectiu Promotor Cruïlla, Actualitat i Alternatives.
Arc del Mercat 4. BCN 08030
Telf. (93) 384 32 95

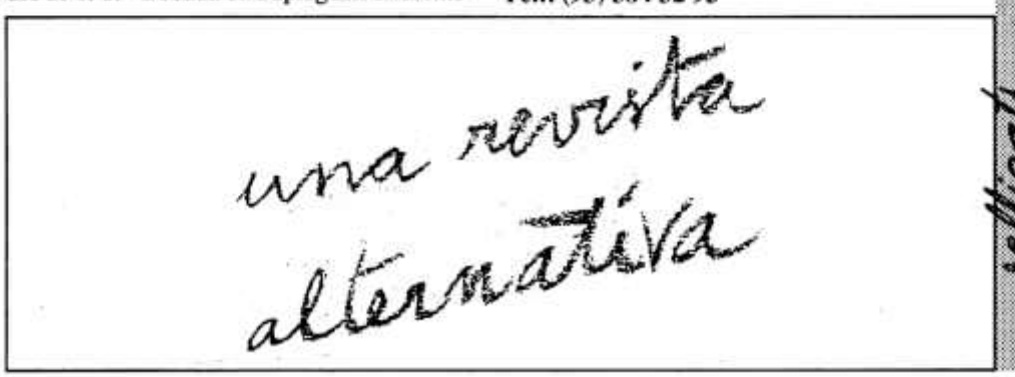

CONVERSA AMB SANTIAGO CUCURELLA

Parlar de Santiago Cucurella és parlar forçosament de CONTRAPUNT, la Garriga, Catalunya, el periodisme, l'acció sòcio-cultural....
Bé, de tot això i una mica més vàrem parlar una nit de final de primavera amb en Santi, un resum de la qual us oferim a continuació.

To talk to Santiago Cucurella is to necessarily talk about CONTRAPUNT, la Garriga, Catalonia, journalism, sociocultural action...
We talked about all these subjects plus a few others one evening at the end of Spring with Santi, a summary of which we offer below.

Kiam ni parolas pri Santiago Cucurella ni devas nepre paroli pri "CONTRAPUNT" La Garriga, Katalunio, la ĵurnalismo, la socikultura agado...
Pri ĉio tio kaj eĉ pli ni interparolis kun Santi dum nokto je printempa fino kaj resumon de tio ni sekve prezentas al vi.

- Qui és en Santi Cucurella?

- Sóc nascut a Barcelona i he viscut molt de temps a Santa Maria de Montcada i des de fa quinze anys visc a la Garriga.
D'altra banda, també et puc dir que sóc historiador i geògraf i treballo a l'Institut d'aquesta població del Vallès Oriental.
L'ensenyament m'ha permès dedicar-me a altres aficions que per a mi són molt importants, entre les que cal destacar la d'escriure. També em permet el tenir i el mantenir unes relacions que són més que professionals, ja que són d'amistat i de col.laboració i de compartir inquietuds amb d'altres persones.

- Es tracta de CONTRAPUNT?

- Exacte. De fet nosaltres, els de CONTRAPUNT, tenim una dèria d'estar arrelats no només al país, sinó també a la comarca, el Vallès Oriental en aquest cas, però no amb una vocació de localisme, i que és un tret que jo voldria remarcar especialment.
Nosaltres tenim una voluntat de projecció nacional, de Països Catalans des d'aquí la Garriga. Partim de la idea que una societat alternativa, que és la que volem per al nostre país, hauria d'abastar diversos eixos: un eix cultural i que és l'eix al que nosaltres podem contribuir amb una granet de sorra; un eix associatiu, el que se'n diu la societat civil del país; i després dos eixos més que nosaltres, independentment que els membres del grup poguem tenir diverses opcions personals, com a entitat no hi entrem, i que són les opcions sindical i política.

- Però CONTRAPUNT és una entitat cultural.

- Nosaltres hem volgut insistir en el tema cultural i dins d'aquest tema hem volgut seguir tres vies:
Una primera que és la d'organitzar debats aquí a la Garriga, però no únicament per a la gent de la població. Hem portat ponents no només comarcals sinó nacionals i internacionals, fins a un total d'uns vint i amb un promig de tres o quatre conferències a l'any.
Dins d'aquest apartat tenim la voluntat d'arribar a acords amb d'altres institucions. Per exemple: enguany hem arribat a un acord amb el Centre Excursionista de la Garriga, entitat que té quatre-cents socis,

i amb l'Acadèmia de Ciències del Vallès Oriental, ja que anavem una mica coixos pel que fa a temes científics, realitzant tot un seguit de sessions mèdiques obertes a tothom.

- Aquesta actitud es reflecteix amb tot tipus d'entitats?

- Bé. Sempre que es tracta d'entitats oficials, d'entrada no ens hi neguem, però ho fem amb molta precaució, ja que tenim molta por que tard o d'hora ens vulguin cobrar peatge, una espècie de tribut de vassallatge per col.laborar amb aquest tipus d'entitats.

- Tanmateix, sinó tenim malentès, fa temps que col.laboreu amb l'Ajuntament de la Garriga?

- Amb l'Ajuntament vàrem arribar a un acord de col.laboració quan vam començar la revista. Aquest acord nosaltres el vam estroncar tot i que l'Ajuntament tenia voluntat de continuar, ja que nosaltres no voliem viure de les subvencions.

Si nosaltres no haviem aconseguit, pels motius que fos, el crear un coixí suficientment fort de subscriptors que veiessin la necessitat que a Catalunya hi hagués una revista cultural, sigui dit amb tots els respectes "no montserratina", és un problema nostre, i cal replantejar-se el per què, amb el convenciment que a cop de talonari no s'aconsegueix.

- Bé. Seguim amb els eixos d'acció de CONTRAPUNT.

- En el tema dels debats, nosaltres tenim un notable poder de convocatòria, amb un promig de dues-centes persones.

El sistema de comunicació és el porta a porta, l'avís en mà. Tothom rep la seva tarja.

La segona via és la que "ha fracassat", la que no continuem. La revista HACS.

- Però, com és que s'ha anat en orris?

- Ha fracassat perquè requeria una infrastructura empresarial, econòmica i humana de la què nosaltres no disposàvem. Perquè una revista no només n'hi ha prou amb què tingui uns continguts correctes sinó que també s'ha de vendre. És a dir: ha de tenir un suport publicitari i de subscriptors que nosaltres no vam aconseguir.

- No hi pot haver quelcom més?

- D'altra banda hem analitzat també que els continguts de la revista eren excessivament durs per a un sector de públic, i de fet nosaltres no vam saber superar el repte del llenguatge perquè no vam entendre ni saber veure que es poden dir coses importants amb un llenguatge planer, i el llenguatge que més es va utilitzar a la revista de CONTRAPUNT va ser un llenguatge molt filosòfic el qual va suposar un handicap important que va allunyar i que va espantar des dels primers números a un públic potencial que hagués servit de coixí per a projectar-la.

També cal dir que nosaltres teniem una aperiodicitat, més que una periodicitat, i clar, això també va dificultar moltíssim les tasques de promoció i de consolidació de la publicació.

- Parla'ns més en concret pel que fa als continguts...

- A nivell intern, va haver un gran debat molt a fons. Hem arribat a la conclusió que publicàvem continguts excessivament intel.lectuals i esbiaixats en l'àmbit de la filosofia i el pensament. Això ha estat un defecte, tot analitzant-ho ara en perspectiva.

- Però, bé, vosaltres sabieu que una publicació en català només per aquest fet és molt difícil...

- El que no hem volgut fer mai ha estat apel.lar a conceptes patriòtics perquè la gent se subscrivís. Si se subscrivia era perquè creia que valia la pena recolzar un projecte com el nostre i no perquè fos en català.

En qualsevol cas no ens n'hem sortit.

- Com us ha afectat aquest estroncament?

- De fet el teníem previst. No ens ha desanimat ni desmoralitzat especialment. No descartem tirar endavant un altre projecte de publicació. Tanmateix, ara per ara, la revista HACS ha acomplert un cicle, l'hem tancat amb el número sis, rebent moltes opinons de gent, lloances, crítiques... En tot cas el que farem serà rectificar. Volem fer una publicació cultural, però no farem una publicació culturalista. El matís penso que és important.

Nosaltres havíem caigut una mica en la cultura per la cultura, en un missatge una mica endogènic.

Trencar, sortir del cercle dels iniciats i difondre un missatge cultural, és per dir-ho així, l'assignatura pendent.

- Quin és el tercer eix d'acció de CONTRAPUNT?

- Es tracta dels llibres, els quals estan dividits en dues col.leccions principalment, havent editat un total de dotze títols.

Properament tenim previst editar-ne un sobre la cuina popular a càrrec d'en Pep Salsetes.

- Deixem una mica CONTRAPUNT i centrmt-nos en la teva persona.

Quina ha estat la teva trajectòria personal?

- Des del punt de vista associatiu vaig estar treballant en un projecte de sindicalisme català el qual lamentablement es va estroncar, al menys és el que penso jo.

Aquest projecte era la Confederació Sindical de Treballadors de Catalunya.

Personalment, tot i que això seria discutible, no li dono cap viabilitat perquè em fa l'efecte que va morir pels personalismes i per l'afany de protagonisme de determinades persones.

Alguns dels buròcrates de Barcelona van preferir ofegar i matar un projecte que era engrescador, abans que compartir-lo amb d'altres persones (en cap cas jo, perquè mai he tingut vocació de dirigent sindical, participant des de la més escrupulosa base).

Políticament, i vull deixar ben clar que és únicament a nivell personal, sóc membre d'E.R.C., amb la qual col.laboro activament des del Congrés de Lleida.

- És a dir, a partir que s'imposen les tesis de l'Àngel Colom.

- Sí. La meva col.laboració a E.R.C. ha estat moguda per consideracions estrictament ètiques. He cregut que era bo baixar a la sorra en un moment determinat per motius ètics, sincerament.

D'aquí no s'ha de deduir de cap de les maneres el fet que jo vulgui fer una carrera política. La prova del que dic és que ni tan sols m'he volgut presentar a les eleccions municipals. He anat a la candidatura de la Garriga en l'últim lloc.

- Com es concreta la teva col.laboració diguem-ne "ètica" a E.R.C.?

- En el Congrés de Lleida es partia de sota zero i quan va ser el moment de posar-hi el coll en un projecte que jo pensava que era bo pel país no em vaig veure en cor de negar-mi i vaig assumir una tasca, força feixuga i fins a cert punt poc creativa, que és el tema de les publicacions del partit.

Tanmateix, actualment E.R.C. ja no és una causa perduda, en canvi fa dos anys i mig ningú donava res. Pensava que era una causa que valia la pena que no es perdés i a la qual podia contribuir, -res de salvar!!-, amb un granet de sorra a que dos sectors amb els quals jo mantenia molt bona relació s'entenguessin, fent de pont, de diàleg.

Aquests sectors eren per un cantó el provinent de la Crida a la Solidaritat i per l'altra l'històric més veterà.

- Tanmateix, la cosa política té unes connotacions no sempre gaire transparents, ni objectivament desinteressades...

- Penso que la gent ha d'estar fent la seva feina en el seu lloc i de vegades es corre el perill de fer feina d'aparador, i de servir el projecte a servir-se'n a vegades s'està a un pas, per tal de fer currículum personal.

Per això a mi em fan molta por sectors que puguin tenir veleïtats polítiques perquè poden utilitzar un projecte que penso que ha de ser fonamentalment popular.

- Aleshores...

- Repeteixo. La meva motivació és fonamentalment ètica, perquè vas per aquest país i descobreixes que encara hi ha gent que vibra per Catalunya i gent que té unes posicions filosòfiques, personals, poc articulades si vols, però que són progressistes, són obertes, són del país i a la meva manera veig que no serà mai vehiculat aquest sentiment per una opció sucursalista, sigui de dreta o d'esquerra.

- Com copses tot això?

- En els debats, passejant pel país. Jo viatjo molt, em moc, amunt i avall, possiblement també per una mica de deformació professional en ser geògraf.

Conec amb més o menys profunditat el país. Sóc un tafaner de mena. Copso tot

això, parlant amb la gent, coneixent gent nova...

Aquesta gent és la gent que rebutja la cultura del tenir, del posseir, de l'acumular, aquesta cultura que una mica ens aclapara ens envaeix a tots plegats i que té altres prioritats. I aquesta gent és la que m'agrada dir que és la gent del país. És la gent que m'agrada i m'hi trobo a gust.

La meva gent és la gent poc "brillant", poc espectacular, la gent del dia a dia, però els intel.lectuals que viuen tancats en la seva torre d'ivori, no són pas la meva gent.

- Això és una realitat objectiva, però tanmateix ni ha més.

- *Òbviament. No vull dir pas que visc d'esquena a d'altres realitats. L'immigració per exemple. Sóc casat amb una dona que no és catalana de naixement, tinc escrits dos llibres sobre la Catalunya deprimida i sobre l'equilibri territorial de Catalunya on parlo dels barris marginats de Barcelona.*

A mi es tot això el que m'interessa, el que m'omple.

T'ho diré ben clar: a mi no m'interessa anar a jeure al Parlament.

- Explíca't...

- *Hi ha hagut un moment en la meva vida personal que per diverses circumstàncies vaig aprendre el que valia o no valia la pena. I va ser en un moment que vaig estar a punt de morir per una malaltia molt greu que vaig tenir. Sóc un ex malalt de càncer, o un malalt de càncer, ves a saber, perquè aquestes coses mai se sap si ets ex o no.*

Aleshores veus clar moltes coses.

- Com et vas curar?

- *Amb medicina convencional però compaginant-la amb medicina alternativa, princpalment pel que fa al tipus d'alimentació.... i sobretot una actitud vital molt positiva.*

Ara fa quatre anys que vaig acabar el tractament.

La medicina alternativa em va anar molt bé pel que fa als efectes secundaris. El que no fa la medicina convencional es tractar psicològicament el malalt. Et curen... però et guillen.

Això és una lliçó important en la vida. Veus clar allò que és important, allò que és accessori. De fet jo en la vida m'he guiat sempre pel nas i normalment m'ha sortit bé.

Sóc una persona fonamentalment feliç sempre, suposo que aquesta actitud positiva davant la vida ha estat clau en la

superació de la malaltia.

A part d'això, i ja que em preguntes per les meves energies i a on les dedico, t'he de dir una cosa que es únicament coneguda pel meu cercle íntim d'amistats, i es que jo practico l'agricultura.

-Caram! Això si que és una sorpresa agradable...

- Tinc un hort de 300 m², és de la família. Hi realitzo una agricultura no escrupulosament ecològica però si apropant-m'hi al màxim, ja que practico l'alternança de cultius alhora, la no utilització de pesticides, ni herbicides ni insecticides...

Aquesta activitat juntament amb la d'escriure és la que més em plau.

- La comparteixes amb algú?

- No, la porto volgudament sol. Això em permet estar hores amb mi mateix, en silenci, pensant, reflexionant... essent una activitat que com a mínim m'ocupa un dia per setmana.

Una de les coses més gratificants que hi ha és observar la naturalesa, el com pots dominar-la per servirte'n.

- Com veus el teu futur?

- A nivell de CONTRAPUNT en aquests moments jo em sentiria molt satisfet de continuar com estem, ampliant la xarxa d'incidència, fent debats de temes interessants per a la societat, fent uns llibres que no entrarien mai pels circuits comercials de les editorials convencionals, ja que són llibres que d'entrada no enriquiran ni a l'editor ni a l'autor, però que un país normal ha de tenir.

D'altra banda hi ha un tema que no sé si està relacionat amb CONTRAPUNT, però que ho plantejo. És el tema de la llibertat de premsa, de la manca de mitjans de comunicació autèntic ament lliures, de la premsa escrita especialment. I és un tema que a CONTRAPUNT ens preocupa moltíssim i que a mi personalment m'amoïna molt.

Especialment el fet que la premsa en català a Catalunya sigui tan impresentable, amb honroses excepcions per part de la premsa comarcal.

Els diaris d'àmbit nacional en català penso que són tan tremendament partidistes i que segresten de tal manera la llibertat d'expressió i el dret a la informació dels ciutadans, que per això no passen del sostre que tenen.

Una de les assignatures pendents més urgents d'aquest país és la creació d'algun mitjà de comunicació en català lliure.

- Però el Punt Diari, El Temps...

- Bé, aquests exemples entren dins de les honroses excepcions que he anomenat.

Jo en aquests moments esmerçaria una part important dels meus esforços gustosament en contribuir a la creació d'una premsa en català lliure en aquest país, perquè em sembla bàsic, fonamental.

Nosaltres també ho creiem així.

Joan-Ramon GORDO i MONTRAVETA

ENHAVO

4 **La kokinejo tumultas.**
5 **Ecoconcern.**
8 **"Chiasso".** Antonio Perrone.
9 **Homo "Ecologicus".** Alfons Garrigós.
14 **La lasta iluzio.** Jürgen-Dahl.
29 **Kampanjo 500 jaroj de indigena kay populara rezistoj.**
34 **La evangelio de la generala afiko.** Wolfang Sachs.
42 **La autaujugo de la ekonomistoj.** Wolfgang Sachs.
46 **La virino post Txernòbil.** Maria Mies.
54 **La naskiglokaj valoroj (i2).** Ivan Illich.
61 **Skizo de ekonomia modelo por sangiganta socio.** Joan Canals, Emil Herbolzeimer.
72 **"Freqüencies" trimestra bulteno pri informado, opinio kaj debato.**
73 **"Cruïlla", alternativa revuo.**
74 **Konversacion kun Santiago Cucurella.**

CONTENS

4 **Uproar in the den**
5 **Ecoconcern**
8 **"Chiasso".** Antonio Perrone.
9 **"Homo Ecologicus".** Alfons Garrigós.
14 **The last dream.** Jürgen-Dahl.
29 **500 years of indigenous and public resistance campaign.**
34 **The book of general efficiency.** Wolfgang Sachc.
42 **Prejudices of economists.** Wolfgang Sanchs.
46 **Women after chernobil.** Maria Mies.
54 **Vernaculars values (i2).** Ivan Illich.
61 **Economy model outline for a society in transition.** ***Joan Casals, Emil Herbolzeimer.***
72 **"Freqüències" Quarterly bulletin of information, opinions and debates.**
73 **"Cruïlla", an alternative magazine.**
74 **Conversacion with Santiago Cucurella.**

VIA FORA! núms 30-31, Primavera-Estiu del 199). *Publicació per a la gent culturalment activa*. Podeu reproduir-ne qualsevol part, però us agraïriem en fèssiu constar la procedència. En aquest número han col.laborat en les traduccions: Llibert Puig, Frederic Giràldez, Frederic Pujulà, Boris Koseleff, Àngels Fortuny i l'Associació Catalana d'Esperanto. ENLLAÇ no s'identifica necessàriament amb els articles que van signats pels seus autors. **Edita: ASSOCIACIÓ ENLLAÇ, Apartat de Correus 85, 08291 RIPOLLET (el Vallès Occidental),** telèfons: 692 51 83, 675 27 83 i també amb seu al CENTRE PERMANENT DE CULTURA POPULAR, Turó dels Pujols, 08750 Guardiola de Font-rubí (Alt Penedès), telèfon 897 43 05. El VIA FORA! es composat electrònicament pels membres de l'associació comptant amb la col.laboració de Servei de Secretaria S.A., imprimint-se a La Impremta (el Prat de Llobregat). D.L. B-13.925/1984 I.S.S.N. 0214-672X.

EDITORIALS	*Editorial*	3
	S'ha esvalotat el galliner	4
CADA TERRA FA SA GUERRA	*Ecoconcern*	5
REUS, PARÍS I LONDRES	*Chiasso: un model de monocultura urbana.* Antonio Perrone	8
SOTA LA PLOMA	*Homo "ecologicus".* Alfons Garrigós	9
ALTRAMENT	*L'última il.lusió.* Jürgen-Dahl	14
	Campanya 500 anys de ressistència indígena i popular.	29
	L'evangeli de l'eficiència general. Wolfang Sachcs	34
	El prejudici de l'economista. Wolfgang Sachcs	42
	La dona després de Txernòbil. Maria Mies	46
	Els valors vernaculars (i2). Ivan Illich	54
	Esboç d'un model econòmic per una societat en transició. Joan Casals i Emil Herbolzeimer	61
	Viacrucis de l'immigrant. Martí Olivella.	70
RELLIGATS	*Freqüències: butlletí d'Informació, d'Opinió i Debat.*	72
	Cruïlla, una revista alternativa.	73
A LA INTEMPÈRIE	*Conversa amb en Santiago Cucurella*	74

Associació cultural